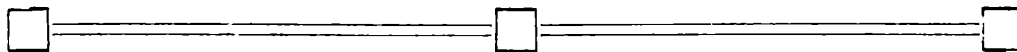

VZDĚLAVACÍ KNIHOVNA KATOLICKÁ

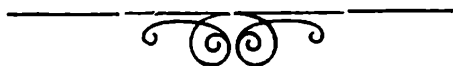

POŘÁDAJÍ:

Dr. JOS. TUMPACH a Dr. ANT. PODLAHA.

Se schválením

nejd. kníž. arcib. Ordinariátu v Praze ze dne 22. května 1896 č. 4884.

SWAZEK LVI.

SWAZEK LVI.

Zpověď a Eucharistie.

V Praze 1913.

Majitel: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství.

V. Kotrba.

ZPOVĚĎ A EUCHARISTIE.

DVĚ SVÁTOSTI KŘESŤANSKÉHO ŽIVOTA.

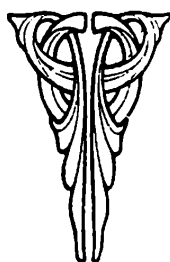
NAPSAL

EM. BOUGAUD,

BISKUP LAVALSKÝ.

DLE ŠESTÉHO VYDÁNÍ FRANCOUZSKÉHO PŘELOŽIL

ANTONÍN MELKA.

V PRAZE 1913.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA A NAKLADATELSTVÍ.
V. KOTRBA.

NIHIL OBSTAT.

Ředitel **Jan Řihánek**,
censor.

IMPRIMATUR.

Z kníž. arcib. Ordinariátu v Praze, dne 3. června
1911, čís. 5720.

Dr. Jan N. Sedlák,
generální vikář.

V předmluvě k pátému dílu své apologie „Le Christianisme et les temps présents“ praví autor mezi jiným, že se mu hlavně jedná o dva základní zdroje křesťanského života: o sv. zpověď a sv. Eucharistii. Vyňali jsme tedy z tohoto pátého jeho svazku tato dvě pojednání a podáváme je se souhlasem pařížského nakladatele pana de Gigorda v rouše českém.

DLÁŽDOV, na den Jména Panny Marie
r. 1910.

A. M.

O sv. zpovědi.

Kapitola první.

Božský původ sv. zpovědi.

Kdybychom byli andělé, dala by se snad všechna bohyně shrnouti v modlitbu a v klanění se Bohu; avšak my jsme lidé, oděni tělem, naše nohy často uvíznou v blátě — a proto je třeba sebe očišťovati. Či je zlo pouhý vybájený pojem? Lze spáchat — myslíte — deset, dvacet hříšných činů, aniž by se duše poskvřnila? A že lze tak lehce povstati z nepravosti jako ona žena v Písmě sv., „kteráž utírajíc ústa svá dí: Neučinila jsem nic zlého!“¹⁾)

Tomu lidstvo nevěřilo. A proto všude, ve všech náboženských systémech najdete obřady očištné a smírné, jimiž duše se očišťovaly a s Bohem smířovaly. A z téhož důvodu ustanovil Spasitel soud svátosti pokání, kde pokorným vyznáním a srdcervoucí lítostí nabýváme klidu a radosti čistého svědomí.

Tohoto tribunálu, jenž budí obdiv u jedněch, strach u druhých, pohrdání a vztek u mnohých, je třeba důkladně si všimnouti: jeho původu, jeho zřízení, jeho účinků. Duchu osvěcenému nelze ani vůbec pochybovati, že je to zřízení v každém ohledu božské.

¹⁾ Prov. XXX. 20. Et tergens os suum, dicit: Non sum operata malum.

Jsou dva způsoby, jimiž se to dá dokázati. První, jaksi vnější, abychom tak řekli, hromadí důkazné texty Otců, svědectví církevních sněmů a církevního starověku, a ukazuje nepřetržitou řadou navzájem shodných dokladů, že zřízení to počátkem svým sahá skutečně až ke Kristu Ježíši. Je to metoda zdlouhavá a pracná. Užijí ji sice, ne však nad míru. Ale jest druhá ještě, a té dávám přednost.

Chateaubriand byl jednoho dne přítomen rozepři o to, zda ony proslavené řádky, které se připisují vězni svatohelenskému — ony totiž, kde se mluví o lásce, jaké Kristus od lidstva žádal a dosáhl,¹⁾ a jejichž výmluvný spád končí se těmito slovy: „Vyznám se v lidech a já tvrdím, že Ježíš Kristus nebyl pouhý člověk“ — rozepři o to, zda tyto řádky skutečně pocházejí od Napoleona, byl přítomen Chateaubriand. A slavný spisovatel přečetl je pozorně a vraceje je tazateli řekl: „Jak můžete o tom pochybovati? Vždyť jest v nich spár lví!“

Spár lví! Totiž něco, čím veleduchové označují svá díla: jakýsi výrazný otisk jejich ducha, jakýsi záblesk veliké jejich duše, kterým jest provanuto i slovo i plátno i mramor, tak že i když všecka zevnější svědectví jejich původu se ztratila, přece není o něm pochyby. Vezměte si obraz Rafaelův, nějakou stránku Bossuetovu, sochu Michelangelovu — ať jest na nich jejich jméno vyznačeno nebo není — nezáleží — vy na ně pohlédnete a řeknete: Toť jistě dílo velikého mistra! Vždyť je tu vidět spár lví!

Nuže tedy zkoumejme sv. zpověď tímto způsobem: a ať již zkoumáme základní prvky, z nichž se skládá, či ať pozorujeme vnitřní její úpravu a stavbu, nebo ať si všimneme božské působnosti, s jakou účinně svědomí lidská napravuje, vždy dojdeme k témuž závěru: Jest v ní více než spár lví, je tu otisk, je tu pečeť božství.

Počněme tedy!

¹⁾ Viz: Ježíš Kristus. (Vzdělavací knih. katol., sv. X., str. 57.) Pozn. překl.

I.

Nevím, podnikl-li Ježíš Kristus kdy co nebezpečnějšího, nežli že jednoho dne ustanovil sv. zpověď. Bylo to ovšem také něco neobyčejně smělého, vzít člověka, starce, posadit ho do středu světa a říci mu: „Sedni zde a uč pravdě a ctnosti, a nemlč — ať bouře jakékoli zuří kol, ať vášně sebe prudší ti budou chtít ústa zavřít — nemlč nikdy! Zůstaň až do konce světa hlasem pravdy, spravedlnosti, práva i cti.“ A když dnes po devatenácti stoletích vejdu do Říma a stoupám k Vatikánu a slyším kol téhož starce ještě dnes onen mocný hlas, jenž druhdy zazněl z úst Spasitelových: „Ty jsi Petr a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou“ — tu nemohu odolati mocnému dojmu a já si dím: Ano, zřízením papežství postavil Bůh ve světě pomník svého božství nevyrovnatelný.

A přece, opakuji, nebylo to tak nesnadno, tak nebezpečno, tak zániku vysazeno jako ustanovení sv. zpovědi.

Uvážili jste již někdy, čeho vyžaduje tato svátost? Bylo k ní potřebí dvou věcí po lidsku neuskutečnitelných. Bylo potřebí kajícíka a zpovědníka — a oba dva bylo třeba dříve v lidstvu vytvořit.

Bylo potřebí především stvořit kajícíka. Člověku, člověku pyšnému, jenž umí tak dovedně zahalovat ledovým chladem mlčelivosti zahrady své duše, když nechce, aby mu tam kdo vnikl, tomu člověku bylo třeba říci: „Ty půjdeš, klekneš si k nohám člověka, který není o nic lepší nežli ty, a co skrýváš i před přítelem, co tajíš i před svým dítětem, zač stydiš se sám před sebou — vše mu kleče poviš!“ To bylo třeba učinit, a Ježíš Kristus to učinil bez milosrdenství, beze všech ohledů, řekl bych — tvrdě, t. j. způsobem, který nejsnáze mohl vésti k nezdaru.

Vždyť věru dal dva zákony nemožné: první, aby se zpovídali všickni; druhý, aby se zpovídali ze všeho. Všickni a ze všeho! Jaká to odvážná věc, není-li Kristus pravý Bůh!

Ano, všickni bez výjimky! I když jsi dozrál věkem, nadáním, zkušeností; i když — sedě třeba na

stupních trůnu, ba na trůně samotném — pod tíží hodností se prohýbáš — jsi povinen nicméně pokleknouti k nohám muže chudého, prostého, neumělého, neslavného, který stojí daleko pod tebou v mnohých a mnohých věcech. A kdybys byl i knězem, biskupem, ano i papežem, osvěceným všemi dary svatosti, nejsi vyňat. Každá duše pokřtěná, jakéhokoliv stavu, byť měla na hlavě všecky koruny a tiáry všecky, má poručeno vrhnout se k nohám člověka a říci mu: Otče, zhřešil jsem!

A nad to ještě: Kdyby se aspoň požadovalo vyznání pouze těch ohromných přečinů, kterých se člověk dopouští jen zřídka, takových hříchů, které tíží duši, ruší spánek, které burcují časem i zločince zatvrzelého a ženou ho na úřad s udáním: „Spoutejte mne, jsem bídník, zlosyn — zabil jsem člověka, odsudte mne!“ Kdyby se nežádalo leč vyznání takovýchto vin — budiž! Avšak ne, i z nejmenších vin, nejskrytějších, nejtajnějších, které pokořují člověka tím více, ba i z jistých nešetrností, k nimž se daleko těžejí přiznáváme, i z těch je se třeba vyznati, ze všech bez výjimky, bez výhrady. Takový jest onen první zákon.

Nuže a pojmuti v mysl takové dílo, necouvnuti před takovými nemožnostmi a provésti je se zdarem — to tvrdím — jest vtisknouti tomu dílu pečeť božství.

A přece — ačkoli bylo tak těžko stvořiti kajícíníka, byla to nicméně ještě nesnadnější věc stvořiti zpovědníka, stvořiti ho a vymoci mu přijetí a uznání od lidí. Neboť především bylo k tomu cíli potřebí zničiti staré srdce lidské — to srdce, které je tak krásné i ohavné zároveň, to srdce, které miluje buď málo anebo příliš mnoho, které jest často tak sobecké a jindy zase tolik vášnivé — toto srdce bylo potřebí nejdříve zničiti, neboť by úřadu zpovědnickému bylo závadou i nebezpečím. A co bylo třeba dáti místo něho? Srdce nové, které by již nebylo pozemské, ač dlí na zemi, které by nosilo v křehké nádobě lidské ctnosti, které jsou nadlidské.

Neboť pochopíte přece, že k úřadu tak posvátnému bylo především potřebí zpovědníku takové síly lásky, kterou by nic neunavilo, ani chyby, ani slabosti,

ani zločiny, ani sprostoty, ani tisíceronásobné opakování týchž věcí; lásky, kterou by nic nedovedlo zadržeti, ani utrpení, ani nebezpečí, ani smrt; lásky, která by ho pohnula opustiti vše vlastní, starosti, studia, zábavy; či spíše kněz neměl míti starostí a záležitostí, náklonností a rodiny vůbec, aby dnem i nocí všecek se mohl věnovati službě těch, kteří by o ni požádali.

Než to je pouze začátek. K této síle lásky musila přistoupiti ještě všeobecnost lásky. Toto srdce zpovědníkovo mělo míti stejnou lásku k chudému jako k bohatému, k starci jako k dítěti, duše bandity a zlosyna měla mu býti stejně drahá, jako duše svět-cova, a sestupovati do vězení k záchraně duše odsouzencovy mělo mu býti právě takovým blahem a štěstím, jako vystupovati po stupních trůnu k záchraně duše královny; jinými slovy, bylo k tomu potřebí všeobecnosti lásky, širokosti srdce, které, jak známo, nejsou z tohoto světa.

A pak k tomu ke všemu musila ještě přistoupiti čistota nového řádu. Byloť potřebí srdce, které by milovalo a nepřilnulo, které by bylo z ohně i z ledu zároveň. Neboť jaké neštěstí pro duše, kdyby neměla ohně lásky! A jaké nebezpečí, kdyby nebylo chladno jako led!

Nuže a vzítí člověka s tou jeho úzkoprsostí, s tou jeho nízkostí, s tou jeho vášnivostí a dáti mu onu neobyčejnou sílu a všeobecnost lásky i onu ideální čistotu — to nazývám pečeti božství.

A nesnáze tyto zvětšovala ještě ta okolnost, že nebylo co činiti pouze s několika vznešenými, šlechtnými a vzácnými, a ovšem i ve světě řídkými dušemi. Nikoli. Nýbrž měla býti v tomto smyslu přetvořena řada duší různého stupně, seskupených jako po nějakém obrovitém žebříku. Vždyť jednalo se o to, aby rozesíl Bůh zpovědníky po světě, jako rozhodil písek po břehu mořském, tak aby věk po věku na každém bodu zemském každý kající mohl najíti zpovědníka, a najíti takového, aby ho přijmouti mohl.

A co mám ještě přidati? Že tohle vše nebylo ještě nic. K těmto darům musila se připojiti ještě mlčelivost, která by převýšila vše — rty, které by se

nikdy neotevíraly, srdce nepřístupné nadobro zvědavosti, marnivosti, strachu, srdce, do něhož by se přelíti mohly hlubiny zármutku i nepravosti, aniž by co vyšlo na povrch. Jako ty studně nesmírně hluboké v horách: hodí tam kámen, ale z těch hlubin nikdy nedojde žádný zvuk k uchu, které skloněno nad studní poslouchá.

Hle — to vše vyžadovala sv. zpověď, měla-li se uskutečnit. Neměl-liž jsem tedy pravdu, když jsem tvrdil, že Ježíš Kristus nepodnikl nikdy nic nebezpečnějšího? Ah, kdybych se byl z dopuštění Božího narodil tenkrát, kdy Syn Boží chodil po březích jezer židovských, byl bych mu řekl: „Ale, Pane, což neznáš lidstva? Lidstvo je pyšné, nebudeš mít kajících; lidstvo není mlčelivé, nebudeš mít zpovědníků!“

A přece toto zařízení nemožné — ono je zde! Prošlo celým světem a devatenácti věky. Ujalo se ve všech pásmech, v každé civilisaci, a nezhybnulo. Ani naše chyby ho nezničily — ani chyby kajících, ani chyby zpovědníků. Sudte z toho se mnou, že je božské.

Již devatenáct set let říká církev tomuto lidstvu pyšnému: klekni a zpovídej se! A po devatenáct set let přes všecken odpor jednotlivců, kteří jsou dnes nebo zítra se svým odporem v koncích, lidstvo kleká a zpovídá se. A z toho chatrného a nízkého prostředí člověčenstva již po devatenáct set let vybírá církev mladé muže, vyučí, vychová je a jednoho dne jim dí: „Posaďte se zde a poslouchajte v duchu Božím, se srdcem Krista Ježíše, všechna tajemství, všechny bolesti, všechny zármutky, všechny hanby, jež sem vylít přijdou, a ať nikdy ani tlachavost, ani slabost, ani hrozba, ani smrt vám nevyrvou tajemství, které vám bylo svěřeno!“ A kněz přes veškeru svoji slabost nese již devatenáct set let toto nemožné břímě.

Ach, my ovšem nejsme zcela to, co bychom měli býti! Víme to dobře jako vy, lépe než vy. My nesaháme až k výši božského vzoru svého. Komu to povídáte? Což nestýskáme si my právě na to každodenně? A kdybychom i na své chyby zapomněli, nevěra by nám je připomněla. Spočetla naše rány, hledala naše vředy ne ovšem, aby je ovázala olejem mi-

losrdného Samaritána! Oh nikoli: ráda by je spíše zvětšila; zjitřila je, jak jen mohla — zná je tedy a my můžeme říci se Spasitelem: Sčetli všechny kosti naše, ohledali všechny rány naše.

Nuže a co našli? Jaký je výsledek jejich ohledání? Našli kněze, kteří neměli dosti oné síly, oné všeobecnosti lásky, o níž jsem právě mluvil, kteří byli příliš ledoví, příliš sobečtí — budiž! Našli druhé, ovšem v daleko menším počtu, než jaký pro to dělali hluk, kteří nezachovali vždy panensky čisté něžnosti srdce — budiž! A věru nikdo nad tím tolik neplakal jako my.

Ale kněze, který by byl porušil tajemství zpovědní — nenašli. Nikdy a nikde — ani v pyšném opojení kacířství a schismatu, ani v divé nevázanosti revoluce, ani v blouznění horečky a pomatenosti nevěra nemůže jmenovati ani jediného kněze, který by byl vyzradil skutečně a zaručeně tajemství zpovědní.

A proto — přese všechny naše slabosti a chyby svět přivádí k našim nohám — dle slov velikého řečníka — „děti šestnáctileté, srdce šestnáctiletá, vyznání šestnácti let; přivádí tam matku s dcerou — zármutky předčasné a hoře sestárlá; zanáší tam, čeho ani ucho manžela neslyšelo, čeho ucho bratrovo ani nezvědělo, čeho ucho přítele ani nikdy netušilo“ — a touto podivuhodnou důvěrou prohlašuje svět sám, že jsou skutečně kající, poněvadž jsou zpovědníci, a že jsou kající i zpovědníci proto, poněvadž Ježíš Kristus jest Bůh!

II.

Aby byl tedy kdo jiný kromě Krista Ježíše sv. zpověď zavedl, jest nemožnost první — metafysická, v podstatě věci samotné spočívající. K ní však druží se nemožnost druhá — historická. Neboť není-li sv. zpověď od Krista, od koho tedy jest? Kdy objevila se v historii? Vždyť nemohla přece vystoupiti inkognito? Jak lze si mysliti, že by se byla mohla sv. zpověď — zřízení, které s jedné strany je tak krásné, hluboké, dílo ducha nedostižitelného — které však na druhé straně pýchu lidskou zraňuje nejkrvavěji, člověka pokoruje nejbolestněji a vášním jeho všem se protiví

nejvíce — jak připustiti, pravím, že by bylo mohlo takové zřízení ujmouti se, rozšířiti se, zevšeobecněti mlčky — klidně, bez podivu, bez odporu?! Vždyť mělo tenkrát vše povstati buď pro anebo proti! Než o tom není v historii ani památky — nic než mlčení, trojí mlčení naprosto nevysvětlitelné.

Sv. zpověď jest bez odporu jedním z nejvydatnějších prostředků církevní moci. Sází královskou korunu knězi na hlavu, světi jej za krále duší. Pro toho tedy, kdo ji zavedl, musila by církev zrovna oplývat obdivem a uznáním. Vždyť církev nezapomněla ani biskupa, který zavedl průvody prosebné. Chová v dobré paměti papeže, který ustanovil slavnost Božího Těla. Zná jména i těch, od nichž má škapulír a růženec. Chová u vděčné paměti i pannu, která zjevila světu pobožnost k božskému Srdci. Ale tomu, který v ní zavedl sv. zpověď — toto dílo nevýslovné útěchy pro lidské duše — tomu by byla nezachovala ani vzpomínky! A přece byl to se stanoviska církve jistě velikán křesťanstva, hluboký veleduch: zařídil instituci nevyrovnatelnou, nadlidsky krásnou a plodnou — a přece v onom tak uznaném srdci církve nelze nalézt ani jediné vděčné vzpomínky na něho! Nicméně paměť církve je tak uzalá, že najdeme-li v lůně církve nějakou věc vsutku svatou a blahodějnou, jejíhož původce nelze vypátrati, máme pak všechno právo, dí sv. Augustin, věřiti, že pochází od Krista a od apoštolů; jeť vyloučeno, že by byla zapomněla jejího původce. Původce sv. zpovědi však církev nejen že nezná — což by již samo stačilo k důkazu, že je tedy od Krista Pána; ale ona i s důrazem, nepřetržitě po XIX stol. tvrdí, že žádný člověk sv. zpovědi nezavedl; že ji měla již od počátku mezi svými posvěcujícími prostředky; že ji má svěřenu od Krista Ježíše samotného a že vždy uznávala a obdivovala na ní božský znak, ježž jeho mocná ruka na ni vtiskla. To nutí opravdu k úvaze.

Ale ačkoli je to něco kromobyčejného, že mlčí takto církev, která se své strany nemá ani slůvka obdivu a uznání pro původce sv. zpovědi, že mlčí i svaté duše, pro něž je sv. zpověď zřídlem útěchy a síly, však ještě více je s podivem jiné mlčení: ne-

ozývají se protesty, odpor ani vzdor. Neboť vizme! Sv. zpověď — toť nové jakési zřízení: nutí nás, abychom si klekli u nohou člověka, jenž není víc než my; ale nejenom kleknout; zavazuje nás, abychom mu pověděli i své hříchy, všechny své zločiny, to, k čemu váháme přiznat se sami před sebou, i to, zač se stydíme! A tenkrát, když tato novota se objevila, my lidé, my jsme ji přijali bez protestu! Ať již byla zavedena najednou, náhle, či pozvolna, byl přece jeden den, kdy já člověk jsem si měl kleknout po prvé. — A já nekřičel! Nezvolal jsem na kněze: „Ty, kdo jsi? Kdo pak ti dal tuto moc? Odkud tato nová povinnost? Včera jsem jí neměl — jak to, že ji mám dnes?“ A i když připustíme, že se snáze podařilo tomuto těžkému jhu podrobiti zástupy žen, dětí a lidí prostých, což nejsou na světě duše hrdé, které to jistě asi musilo bouřit? Nemělo to popudit despoty-krále, smilníky, velmože a pyšné hradní pány, když se na nich žádalo, aby poklekli u nohou oněch chudých kněží, které mívali ve své družině, či u nohou ubohých mnichů, které po libosti týrali? Je věru s podivem, že se neozval ani jediný výkřik, který by měl dosti vzdoru a síly, aby pronikl do historie a pohnul celým lidstvem!

Ale ještě více nežli to, že se podrobili sv. zpovědi králové, velmožové a veleduchové, musí býti podivno, že se jí podrobili sami kněží. Vždyť ti se měli ozvatí spíše nežli kdo jiný! Měliť přece říci: „Co si o nás myslíte? Myslíte, že jsme tu hru neprohlédli? Budeme z p o v í d a t i, ale z p o v í d a t s e nebudeme. Taková povinnost pro nás neplatí.“

Než nikoli — kněží se zpovídají všickni. A jim je sv. zpověď přísněji uložena, nežli komu jinému. Zpovídají se častěji, pokorněji, zpovědníkům sobě rovným, často i níže stojícím. Byli sice kněží, kterým se zdálo, že církev je příliš shovívavá k hříšníkům a že příliš snadno uděluje rozhřešení odpadlíkům a zpětilým hříšníkům: avšak popříti božské právo její: odpouštět a rozhřešovat, toho neodvážil se před Lutherem ani jediný kněz. Papežové, biskupové, kněží, králové, vrchnosti i lid podrobili se svaté zpovědi tak prostě

a přirozeně, že o tom nenacházíme ani stopy v dějinách.

A co mám ještě dodat? Církev má nepřátele, kteří ji střeží okem žárlivým, kteří zaznamenávají s vítězoslavným pohledem každou sebemenší zdánlivou novotu u věcech víry nebo mravů, jen aby mohli vlastně najít nějakou záminku k tupení anebo k odštěpení se od ní. Komu však byla sv. zpověď takovou záminkou? V devátém a jedenáctém století odtrhují se od ní Řekové, avšak sv. zpověď jako ustanovení božské až dodnes podržují. V pátém a šestém století opouštějí jednotu církevní nestoriáni a eutychiáni; zrušili mnoho věcí, ale sv. zpověď nikoli; tu mají až dodnes za svátost Kristem ustanovenou. Rovněž tak ariáni ve čtvrtém století i všechny sekty odštěpené před nimi. Co tu žalob proti církvi! Co tu výtek, že zfalšovala, že pokazila původní ryzí nauku Krista Ježíše! Uvádějí zřejmě v těch a v těch člancích — avšak sv. zpovědi se nedotýkají nikdy — ani v IX. a XI., ani ve IV. a III. století! Nikdy, v žádné době před stoletím XVI. — kteréž je ovšem přece příliš pozdní — neodtrhl se od církve nikdo k vůli sv. zpovědi — ba naopak, kdokoli se z jiné záminky odloučil, vzal si s sebou na cestu sv. zpověď jakožto nepopíratelný podíl z pokladu Krista Ježíše. Domněnka, že by tedy byl sv. zpověď zavedl někdo jiný nežli Kristus Ježíš neznámo kdy, je domněnka neudržitelná, poněvadž ji vyvrací jak víra tak rozum, jak historie tak zdravý smysl.

III.

Avšak věc, o niž se jedná, je tak důležitá, že se nemůžeme spokojit s pouhým důkazem negativním. Mlčení — ať sebe výmluvnější a důkaznější, tu nestačí. Musíme dát slovo jednotlivým stoletím. Každé z nich jedno po druhém musí přijít a dosvědčit svoji víru v božský původ sv. zpovědi.

Luther! Ano tys byl první, kdo popřel tento původ božský. Avšak ty ses zpovídal ve své mladosti, ty ses zpovídal i ve věku dospělém. Ano byl i den, kdy vztáhl biskup ruku na hlavu tvoji se slovy: „Přijmi

Ducha svatého: kterým odpustiš hříchy, odpouštějí se jim.“¹⁾ A tys užíval této moci.

A zrovna tak bylo s Melanchthonem, Zwinglim, Theodorem Bezou i s většinou tvých žáků! Zpovíдали se jako ty, ano mnozí z nich i zpovíдали.

A když konečně nadešla chvíle, abys sv. zpověď zavrhl — neboť to nebylo s počátku tvým úmyslem, ty ses dal teprve později k tomu strhnouti jenom tím, abys provedl proti církvi s v o u, abys získal sobě obliby lidu a protestantismu davy slabochů a provi-nilců — když, pravím, konečně nadešla ta chvíle, Luthře, tys při vši své smělosti a odvážnosti váhal. Je znát, že se ti ruka chvěje. „Sv. zpověď soukromá, jak se dnes v církvi koná,“ píše Luther, „ačkoli se nedá z Písma sv. dokázati, podivuhodně se hodí, je užitečna, ba potřebna. Nechtěl bych, aby církev Kri-stova byla bez ní.“²⁾ Rovněž ve vyznání augsburském (r. 1530), sestaveném přímo za vedení Lutherova, pro-hlašuje článek XI., „že ve sv. zpovědi je třeba po-držeti soukromé rozhřešení; že toto rozhřešení jest skutečná a pravá svátost a že mocí klíčů odpouštějí se hříchy ne pouze před církví, nýbrž i před Bohem“.³⁾ A ve člancích šmalkaldských, v nichž Luther svůj sy-stem doplnil a dovršil, čteme ještě tato slova: „Sv. zpověď a rozhřešení nemá se zrušiti v církvi, poněvadž je jí potřebí duším bázlivým a úzkostlivým, i mládeži vášněmi zmítané.“⁴⁾ A v malém katechismu, jejž sám pro dítky jako návod k nové nauce sepsal, čteme tyto otázky: „Věříš-li, že rozhřešení dané knězem platí i před Bohem? — Ano. — A já z ustanovení Ježíše Krista odpouštím ti všechny hříchy ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“⁵⁾ Toť jsou přece slova formule katolické.

¹⁾ Accipe Spiritum sanctum. Quorum remiseris peccata, remittuntur eis.

²⁾ Occulta autem confessio, quae modo celebratur, miro modo placet, et utilis imo necessaria est, nec vellem eam non esse in Ecclesia Christi. (De captiv. Babyl. Opp. tom. II. fol. 292.)

³⁾ Bossuet, Hist. des variations, liv. III. parag. 46 et 47.

⁴⁾ Part. III. cap. VIII.

⁵⁾ Bossuet, l. c., liv. III. parag. 48.

Melanchthon mluví také tak. Svůj názor vyslovil při jednání augsburském těmito slovy: „Myslím, že lze ponechat tři částky pokání: lítost, zpověď a ve zpovědi na prvním místě rozhřešení a pak dostiučinění.“ A v Apologii vyznání augsburského dí, že „křest, večeře a rozhřešení jsou tři svátosti“.¹⁾

Ani Kalvín, jenž je přece znám svojí záští proti sv. zpovědi, netroufá si potlačit některá významná přiznání: „Netroufám si popřít, že sv. zpověď soukromá jest užitečná,“ píše, „naopak, já ji doporučuji, jak již jsem to učinil v několika svých spisech, jen když je ovšem čista a prázdná vší pověry.“²⁾

A vizme ještě jeden doklad neméně podivný.

Právě v době svého odpadu a roztržky vydala církev anglikánská knihu, kterou zavádí svůj bohoslužebný řád, s názvem: „Kniha společných pobožností, svátostí a obřadů církve anglikánské.“³⁾ V kapitole nadepsané: „O návštěvě nemocných“ stojí tato slova: „Má-li nemocný svědomí znepokojeno nějakou vinou závažnou (with any weinghty matter), je třeba ho pohnouti k podrobnému vyznání hříchů (a special confession); a po této zpovědi udělí mu, žádá-li si toho pokorně a srdečně, duchovní rozhřešení tímto způsobem: „Pán náš Ježíš Kristus, jenž udělil církvi své moc rozhřešovat každého v pravdě kajícího a věřícího, račiž podle svého velikého milosrdenství odpustiti tobě hříchy tvé. A já mocí sobě svěřenou rozhřešuji tě ze všech hříchů tvých ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“ Jak vidět, ještě zde je to formule katolická.

Ze všech těchto textů je tedy patrné, že reformace se zrodila v době, kdy sv. zpověď všeobecně byla uznávána. Jak se tedy stalo, že ji pak na konec zavrhl? Vlastní přirozenost reformace ji zničila. Neboť

¹⁾ Bossuet, *ibid.*

²⁾ Instit. lib. III. c. IV., n. 7. Defens. II. ad Westphal., tom. VIII.

³⁾ The Book of common prayer, and administration of the Sacrements, and other rites and ceremonies of the Church according to the use united Church of England and Ireland Oxford 1825.

jakmile reformace zrušila kněžstvo, neměla zpovědníků; a jakmile oženila své duchovní, neměla kajících. Sv. zpověď padla tu sama sebou. Nikdo jí nechtěl. Proto bylo výhodnější prohlásiti ji za lidský vynález. Jenže teď to bylo třeba dokázat. Katolíci vyzývali protestanty, aby jmenovali čas, místo a původce tohoto „papežského“ vynálezu. A tu protestanté prohledávají letopisy církevní. Najdou v XIII. stol. sněm, který chtěje pousínající horlivost vzkřísiti přikazuje pod trestem vyobcování z církve sv. zpověď a sv. přijímání aspoň jednou do roka¹⁾ — a hned jej chtějí prohlásiti za původce zpovědi. Usvědčení jasnými doklady ze století starších před Innocencem III. couvají dále až k století šestému. Odražení i odtud, couvají marně ještě dále nazpět až k století čtvrtému k okamžiku, kdy Lev sv. ruší sv. zpověď veřejnou, a nemohouce pevně se zachytiti v žádné době historické, hledí se utéci do přítmi prvních dvou století a do šera katakomb. Než ejhle — katakomby se otvírají a jasní a nutí je chtěj nechtěj couvnouti až k samému Kristu Ježíši. Je to opravdu zvláštní podívaná, plná jasu a světla. Nebude nám jistě nikdo míti za zlé, že se při ní chvíli pozdržíme.

IV.

Tvrdívá se tedy, že sv. zpověď prý byla zavedena ve XIII. anebo aspoň v VI. či aspoň ve IV. století, — neboť až tak daleko musili protestanté couvnouti. Nuže uveďme si nejdůležitější texty, které přinutily protestanty k tomuto ústupu. Volíme pouze zcela zřejmé doklady, jichž původnost jest nepopíratelně zaručena. Jsou to:

Ve XII. století, 100 let před Innocencem III., ctihodný Petr z Blois²⁾ (narozen kol. r. 1130), Richard

¹⁾ Sněm lateránský za Innocence III., r. 1215.

²⁾ Petr z Blois: P o j e d n á n í o s v. z p o v ě d i: „Neříkej nikdo sám sobě: Vyznám se Bohu sám v soukromí a vykonám pokání před ním jediným; neboť kdyby taková sv. zpověď měla stačiti, pak by byl nadarmo dal Ježíš Kristus Petrovi klíče nebes.“ (Biblioth. PP. tom. XXIV.)

ze Sv. Viktora¹⁾ († kol. r. 1173), Bohumír Vendômský²⁾ († r. 1132), Hugo ze Sv. Viktora³⁾ (naroz. kol. r. 1097), sv. Anselm⁴⁾ (nar. r. 1033), Ivo Chartresský⁵⁾ (nar. r. 1040) a sv. Bernard⁶⁾ (nar. r. 1091).

V XI. a X. století sv. Petr Damianský,⁷⁾ Regino, opat prymský,⁸⁾ Rudolf⁹⁾ a Smaragde.¹⁰⁾

¹⁾ Richard ze Sv. Viktora: *De potestate ligandi atque solvendi c. V. et VIII.* Právě pokání záleží v oškli-
vosti nad hříchem spojené s předsevzetím hříchu se varovati
a z něho se zpovídati a vykonati uložené pokání. Hříšník,
jenž to vše nechce konati, sotva ujde věčnému zavržení.

²⁾ Bohumír z Vendôme: „Jisto a nepopíratelno jest, že se
hřích odpouští pouze ve sv. zpovědi a pokání.“ (Bibl. PP. XXII.)

³⁾ Hugo ze Sv. Viktora praví ve výkladu slov sv. Jakuba:
v y z n á v ě j t e s e j e d n i d r u h ý m z h ř í c h ů s v ý c h
takto: „Těmto slovům dlužno rozuměti v tomto smyslu: vyzná-
vejte se netoliko Bohu, nýbrž i člověku, který jest na místě
Božím; vyznávejte se vy, kteří máte hříchy, těm, kteří mají
moc je odpouštět. A proč je třeba se zpovídati? Apoštol řekl,
proto, abyste byli spaseni. Confitemini ut salvemini — čímž
chce říci, že nebudeme-li se zpovídati, nemůžeme býti spa-
seni.“ (Lib. II. de Sacrament.)

⁴⁾ Sv. Anselm: Vykládáje slova Spasitelova: J d ě t e,
u k a Ź t e s e k n ě Ź í m, praví tento veliký učitel v homilii
o deseti malomocných: „Jděte, ukažte upřímně v pokorné zpo-
vědi všecky vředy svého malomocenství vnitřního, abyste se očis-
tili. A ke kněžím se musíte obrátiti a jich za rozhřešení žádati.“

⁵⁾ Ivo Chartresský mluví rovněž tak. (Serm. XIII. in cap. Jejun.)

⁶⁾ Sv. Bernard: „Pokorně, slušně a věrně je třeba vyz-
nati se ze všeho, co nám svědomí vytýká. (Serm. XVI. in
Cantic.) Co by ti bylo platno vyznati pouze jednu část vin a
druhou tajiti? Vše je zjevno oku Božímu. Proč bys chtěl skrývati
něco před tím, jenž v této veliké svátosti sedí na místě Božím?
(De sept. grad. Conf.) Kněží ať se neodvažují rozhřešiti hříšníka,
který by se jim i sebe kajícnejším zdál, jestliže nevyslechli jeho
vyznání.“ (Serm. ad. milit. Temp. c. XII.)

⁷⁾ Sv. Petr Damianský: „Sv. zpověď má býti úplná. Není
dosti přiznati pouze část hříchů a druhou nikoli; vyznati hříchy
lehké a zatajiti těžké. A co se kněze týče, musí se stříc, aby
nikomu nevyzradil, co mu v tajemství zpovědním bylo svě-
řeno.“ (Serm. de S. Andrea.)

⁸⁾ Regino: *De Eccles. discipl. l. I.* (opatem od r. 892—899).

⁹⁾ Rudolf z Flaviaka (Flay): „Odpuštění Božího nelze ob-
držeti, leč rozhřešením těch, jimž svěřena byla moc klíčů slovy:
„Cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Nelze
tedy jinak, leč vrhnouti se jim k nohám, zjeviti jim své viny,
oplakati je, aby nám jejich mocí byly odpuštěny.“ (Lib. III. in
cap. I. Levitic.)

¹⁰⁾ Smaragde: *In Psalm. XXXVI.*

V IX. století: Paschasius,¹⁾ Jonáš, biskup orlean-
ský,²⁾ Rabanus Maurus,³⁾ sněm pařížský z r. 829,⁴⁾
sněm pavijský z r. 850⁵⁾ a sněm châlonský.⁶⁾

V VIII. a VII. stol.: Beda ctihodný,⁷⁾ Paulin, pa-
triarcha aquilejský,⁸⁾ Theodulf, biskup orleanský,⁹⁾
Alcuin,¹⁰⁾ sněm kentský z r. 787,¹¹⁾ Krologan, biskup

¹⁾ Paschasius (Radbertus, nar. r. 786): „Podle sv. Jakuba má se nemocný nejprve ze svých hříchů zpovídati a pak se mu udělí svátost posledního pomazání.“ (De corp. et sang. Christi, c. VIII.)

²⁾ Jonáš, biskup orleanský († r. 821): „Nemocní obdrží odpuštění hříchů, když se z nich zpovídají: neboť hříchů odpuštění bez sv. zpovědi dojíti nelze.“ (Lib. III. de Instit. laic. c. XIV.)

³⁾ Rabanus Maurus (nar. r. 776): „Kdo se dal strhnouti v zlo, nemůže ozdravěti jinak, leč že odvrhne nákazu hříchu ve sv. zpovědi a sám sebe odsoudí k pokání.“ (Lib. VII. in cap. VII. Eccles. V.)

⁴⁾ Sněm pařížský r. 829 hrozí interdiktem kněžím, kteří nesídlí ve své farnosti a jsou tím vinni, že dítky umírají beze křtu a dospěli bez sv. zpovědi.

⁵⁾ Sněm v Pavii r. 850 podržuje sv. zpověď veřejnou pro případy veřejných hříchů a ukládá těm, kteří v soukromí hřešili, soukromou sv. zpověď u kněží biskupem určených.

⁶⁾ Sněm châlonský jedná o potřebě sv. zpovědi úplné — „bez níž,“ dí, „nelze odpuštění hříchů dojíti.“ (Labb. tom. IX. col. 366.)

⁷⁾ Beda Ctihodný. Opp. tom. V. in V. Jac.

⁸⁾ Paulin, patriarcha aquilejský: „Sv. zpověď musíme konati upřímně a přinést hojné ovoce pokání, jak nám je kněz uloží. Knězi pak je co nej přísněji zapovězeno vyjeviti něco ze sv. zpovědi.“ (De Salutar. docum. c. 52.)

⁹⁾ Theodulf, biskup orleanský: „Zpovídati se jest potřebí ze všech hříchů, jež člověk skutky ano i myšlením spáchal.“ (Labb. Conc. tom. IX. col. 191.)

¹⁰⁾ Alcuin píše v listu svém k nemocnému: „Aby ses dobře na smrt připravil, hled' se co nejpečlivěji očistiti před zpovědníkem rozumným a svědomitým ze všech hříchů myšlenkami, slovy i skutky spáchaných.“ A v jiném listu praví: „Žádný křesťan ať se nestydí vyznati své hříchy. Jeť přece lépe míti jediného člověka svědkem svých hříchů k vůli spáse duše, nežli býti usvědčenu jednoho dne před soudcem všech věků v přítomnosti veškerého pokolení lidského.“ (Opp. tom. I.)

¹¹⁾ Sněm kentský r. 787 zakázal konati přímluvy za ty, kteří svojí vinou bez sv. zpovědi zemřeli. (Labb. tom. VIII. col. 642.)

metský,¹⁾ Egbert, biskup yorský,²⁾ Isák, biskup v Lincolnu,³⁾ arcibiskup remešský Hincmar⁴⁾ a Karel Veliký, jenž ve svých kapitulářích nařizuje při vojsku zpovědníky.⁵⁾

V VI. a V. století — abychom neuváděli příliš mnoho dokladů: sv. Řehoř Veliký⁶⁾ a sv. Lev, papež.⁷⁾

Celkem tedy na 30 svědectví z dob před Innocencem III. uvádíme zde pod čarou — ze strachu, abychom čtenáře neunavili — ale stačí dokázati božský původ sv. zpovědi. Přicházíme nyní k prvním čtyřem stoletím církve, obmezíme další zkoumání pouze na ně a pokusíme se zjistiti úplně, že sv. zpověď tajná, podrobná, před knězem za příčinou rozhřešení konaná, byla již nejen ve čtvrtém, třetím a druhém století, ano i v katakombách, nýbrž že byla učiteli církve hlášána, od věřících přijata a konána jako instituce božská, nutná a pod příkazem závazná. Čtenáři ducha věřícího

¹⁾ Krologan, biskup meteský: „Každý křesťan zpovídej se knězi třikrát do roka. Kdo tak učiní častěji, udělá lépe a studem neměl by se dát zdržeti nikdo, neboť bez vyznání není odpuštění.“ (Spicil. tom. I. c. 32.)

²⁾ Egbert, biskup yorský: „Dvanáct dní před svátky vánočními dojdou si křesťanští mužové a ženy se svojí rodinou k svému zpovědníku, aby se k hodnému přijetí Těla Kristova připravili.“ (Ann. bened. lib. XXIV.)

³⁾ Isák z Lincolnu. V nařízeních tohoto velikého biskupa jest obsažen předpis, o němž by bylo lze za to míti, jakoby byl dnes napsán; — v něm nastiňuje zpovědníkům způsob, jak se mají kajícníků vyptávati, aby se zjistilo, zda hřích je veřejný či tajný, zda navyklý či náhodný atd. (Labbe. tom. X.)

⁴⁾ Hincmar, arcibiskup remešský, zaznamenává, že velmoži mívávají u sebe almužníka, aby se mohli v nebezpečí smrti zpovídati.

⁵⁾ Karel Veliký dí ve svých vojenských nařízeních: „Každý velitel vojska mějž s sebou kněze, který by mohl slyšeti sv. zpověď vojáků.“ (Carol. Magni Capit. eccl. c. 3.)

⁶⁾ Sv. Řehoř Veliký: „Jako je jisto, že jsme povinni vyjeviti hřích svůj ve sv. zpovědi, rovněž tak je jisto, že jej nesmíme lži zvětšovati. Řekněme jej tak, jak jest. Jdi tedy, hříšníče, a vyznej se, ale ještě více pozor měj, abys ho neumenšoval.“ (Comm. in I. Reg. et in Ioan.)

⁷⁾ Sv. Lev: „Zakazujeme nutiti kajícníky k veřejnému vyznání hříchů dopodrobna všech, jak je snad na papíru napsány míti budou. Neboť stačí vyjeviti knězi ve sv. zpovědi tajné, čím se kdo vinen cítí.“ (Epist. 136. ad Ep. Campan.)

mohou snad zběžně jen projít doklady, které uvedeme. Avšak těch, kteří teprve světla hledají, prosím, aby se nedali odstrašiti délkou citátů. Či nechtějí nabýti jistoty ve věci tak základní, v níž se pro křesťana jedná o život i o smrt?

IV. století.

1. S v. A u g u s t i n: „Každý hříšník, jenž se chce smířiti s Bohem, nechť dojde si ke kněžím, kteří použijí církevní moci klíčů, a ať od nich dá si uložiti zvláštní způsob svého pokání; toliko střež se, abys osudnou ránu svou falešným studem ještě více nerozjitřil.“¹⁾ A jinde: „Ten, kdo nejde k sv. zpovědi, nemá proto dluhů méně — toliko jen, že mu ty dluhy nejsou odpuštěny. Co nám slouží ke zdraví, je především sv. zpověď a pak život skromný a pokorný, důvěrná modlitba, zkroušenost srdce a upřímné slzy plynoucí z vnitra srdce. Sv. zpověď nám skutečně zdraví vrací.“²⁾ — „Je věru pošetilý křesťan, který vinen jsa hříchy těžkými, doufá dojíti spásy, aniž by potřeboval církevní moci klíčů, kterouž jedině může rozvázán býti i na nebi, z čeho rozvázán byl na zemi.“ — „Neříkej nikdo: ‚Hřešil jsem tajně sám, vyřídím si tedy svou věc s Bohem také tajně sám: stačí, budu-li v srdci lítovati, aby Bůh vševidloucí mi odpustil.‘ Neboť stačí-li zpovídati se Bohu, pak zbytečně řekl Ježíš Kristus apoštolům: ‚Co rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.‘“³⁾ — „Před sv. zpovědí smuten buď — avšak po sv. zpovědi se raduj, neboť uzdraven budeš. Svědomí tvé plno hnisu, rána se jitřila, mučila tě, spáti ti nedala. Kněz je lékařem, jenž vypaluje ránu slovem a někdy i nožem protne. Uznej tu ruku lékařovu! Zpovídej se! Ať vyjde a vyteče ve sv. zpovědi ten hnis! A pak se radostí pozachvěj, neboť zůstatek snadno již se vyléčí.“⁴⁾

Mohli bychom uvést mnoho jiných slov sv. Augustina, ale tato stačí. Jeť v nich vše: sv. zpověď, její

¹⁾ August. Sermo 151. n. 9.

²⁾ Sermo 351.

³⁾ Sermo 392.

⁴⁾ In Psalm. LXVI.

charakter svátostný, povinnost konati ji ne pouze před Bohem, nýbrž před knězem, bez liché bázně i studu — i její podivuhodné účinky. Co by zde ještě chybělo?

2. S v. J e r o n ý m: „Jestliže kdo, uštknut tajně ďáblem, tvrdošíjně mlčí a to tají a pokání nekoná a se svým poraněním onomu bratru anebo onomu učiteli, kteří moc uzdravovati obdrželi, se svěřiti nechce, což platno mítí lékaře, když mu nemocný rány své ukázati nechce? Čeho nevidí, toho lékař nehojí.“¹⁾ — „Jáko ve Starém zákoně kněží prohlašovali malomocného za očištěného či nečistého, tak rovněž dnes opět kněz a biskup svazuje a rozvazuje. Ne že by člověka hříšným nebo nevinným činil, nýbrž že mocí úřadu svého, když byl poznal různost viny, prohlašuje, kdo je hoden rozhrěšení a kdo nehoden.“²⁾ — Zdaž není v těchto slovech obsažena sv. zpověď, sv. zpověď tajná, před knězem, podrobná?

3. S v. A m b r o ž. Všimněme si nejprve malého obrázku, který nám o něm podává jeho vlastní sekretář, potomní jeho životopisec: „Kdykoli přicházel někdo k němu k sv. zpovědi, plakával tolik, že i kajícíka k pláči pohnul, tak že by byli málem považovali biskupa za hříšníka.“³⁾ A nyní poslyšme, co praví on sám o sv. zpovědi: „Ukaž se lékaři, odkryj mu svou ránu, aby tě mohl vyléčiti. Bůh zná ovšem tvůj hřích, avšak chce jej slyšetí z vlastních tvých úst.“⁴⁾ — „Nečekej, až na tebe budou žalovat; budeš-li žalovat sám na sebe, nemusíš se báti jiných žalobníků, neboť pokorné vyznání očišťuje nás ode vši viny.“ — „Nikdo se nedomnívej, že má hříchy odpuštěny, jestliže se z nich napřed nevyznal. Hříchy odpouštějí se slovem Božím, jehož kněz jest vykladatelem a vykonavatelem. Odpouštějí se od kněze mocí posvátného jeho úřadu.“⁵⁾ A konečně: „Ne svým jménem, nýbrž ve jménu Otce, Syna a Ducha sv. odpouští kněz hříchy.“⁶⁾

¹⁾ In cap. X. Eccles.

²⁾ In XVI. Math.

³⁾ Baunard, Hist. de saint Ambroise, p. 62.

⁴⁾ Id. ibid. 429, 430.

⁵⁾ Ibid. 429, 430.

⁶⁾ Lib. de Spir. S. cap. XIX.

4. S v. J a n Z l a t o u s t ý: „Kněží dal dobrý Bůh moc, již nesvěřil ani andělům, ani archandělům. Neboť ani těmto, ani oněm neřekl: Cokoliv rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi. Králové pozemští mají také moc svazovati a rozvazovati, avšak pouze těla; jedině kněží mohou svazovati a rozvazovati duše; a jejich moc jediná sahá až do nebe, tak že co činí kněz, potvrzuje Bůh.“¹⁾ — „Ve sv. zpovědi svých hříchů nesmíme se stydět člověka, nýbrž pouze báti se Boha. A přece často lze vidati pravý opak. Nebojíme se toho, jenž nás jednou bude souditi, a strachujeme se před těmi, kteří nám nechtějí ublížiti, a děsíme se zahanbení, které nás očekává. Bázeň škodlivá! Neboť kdo se stydí vyznati hříchy, které se před Bohem nestyděl páchat, kdo se nechce zpovídati z nich a káti, bude souzen jednou ne před jedním nebo dvěma svědky, nýbrž před světem celým.“²⁾ — „Hříšníče, proč se stydíš vyznati své hříchy? Nezpovídáš se přece člověku — a takovému, který snad zítra půjde a je roznese! Nezpovídáš se přece bratru, který by tě zahrnul hanbou: Pánu samému se zpovídáš, tomu se zpovídáš, jenž o tebe pečuje, jenž je lidský, jenž tě chce vyléčiti — tomu odhaluješ své rány.“³⁾ — „Na hříchy sebe větší je lék — spěcháš-li k sv. zpovědi, ukážeš-li své rány lékaři, který je obváže a nevyčítá, a poviš-li vše jemu jedinému pouze; neboť sv. zpovědí se hříchy zmaří.“⁴⁾

5. S v. A n a s t a s i u s S i n a i t a: „Hříšníče, jdi a vyznej se Kristu v osobě kněze.“ — „Máš-li ruce nečisté, nedovolil bys si dotknouti se rukou krále pozemského. Jakž si tedy smíš dovoliti přijímati krále králů do srdce hříchem poskvrněného? Vyznej hříchy své Kristu v jeho kněžích a nedej se zdržeti studem, neboť je také zahanbení, které přináší slávu a milost.“⁵⁾

6. S v. B a s i l: „Vyznati hříchy těm, kterým božské svátosti k rozdělení svěřeny byly, jest naprosto

¹⁾ De Sacerdot. I. II. c. III.

²⁾ Homil. XXII. in Ioan.

³⁾ De Lazar. cons. IV. n. IV.

⁴⁾ Homil. XX. in Genes. II., III.

⁵⁾ De sacra Sinax. in Actuar. Combesis., tom. I., p. 890.

nutno. Než jsme též povinni beze studu vyjeviti je všechněm lidem? Či stačí vyjeviti je pouze některým? A kterým? A jak? Odpovídám: S vyznáním hříchů má se to jako s přiznáním se s nemocí. Jako s nemocemi tělesnými přiznáme se — ne každému bez rozdílu, nýbrž toliko těm, kteří se v umění lékařském vyznají, tak rovněž nejsme povinni zpovídati se z hříchů leč pouze těm, kteří mají moc je odpouštěti. Těm, jimž byl svěřen úkol rozdávati tajemství Kristova, těm se musíme zpovídati.“¹⁾

7. Sv. A t h a n á š: „Zpytujeme se. Jsou již všechna pouta naše rozvázána? Ne-li, svěřme se rukám učedníků Kristových; neboť pouze oni mohou nás jich zprostiti onou mocí, kterou obdrželi od Pána slovy: „Cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“²⁾

8. Sv. J a k u b z N i s i b y: „Není radno styděti se přiznat a káti se z hříchů: neboť kdo se stydí odkryti lékaři svoji ránu, uvidí, jak se větší, jak se z ní vyvíjí hnis a rakovina . . . A vy, kněží, kteří jako sluhové našeho společného lékaře Krista Ježíše máte moc duše léčiti, vidíte-li, že někdo se zpěčuje přiznati se k svému zlu, napomeňte, povzbudte ho, aby ho netajil. A když vám je vyjeví, varujte se co nejpečlivěji, abyste ničeho nevyzradili.“³⁾

9. Sv. Ř e h o ř N a z i a n s k ý: „Oh, jak jsme šťastni my, biskupové a kněží, v těchto dnech velikonočních, že přivádíme Spasiteli netoliko ty, kteří se přetvořují v jiného nového člověka křtem, nýbrž i ty, kteří v témž čase ze smrti povstávají k životu pokáním a sv. zpovědí.“⁴⁾ — „Jen zmužile, příteli, jdi a ukaž své hříchy knězi s takovou upřímností, s jakou ukazujeme své rány lékaři. A neboj se: kněz bude stejně pečliv o tvé uzdravení i o tvoji čest.“⁵⁾

10. Sv. H i l a r i u s P o i t i e r s k ý: „Ježíš Kristus, chtěje v tomto životě duše naše držeti v jakési spásitelné bázni, ustanovil vznešený a neochvějný soud

¹⁾ In regul. Brev. interrog. 228 et 229.

²⁾ Sermo XII., p. 32.

³⁾ Sermo VII. pars II. edit. rom.

⁴⁾ Epistol. ad. Episc. Mitylen. Bibl. PP. tom. I.

⁵⁾ Orat. in mulier. peccatr.

apoštolské přísnosti, jímž všickni, kdo se dali spoutati vazbou hříchů, i všickni, kteří jsou z ní rozvázáni, t. j. ti, kteří následkem sv. zpovědi obdrželi odpuštění, budou mocí tohoto apoštolského rozsudku svázáni a rozvázáni i v nebi.“¹⁾)

Než dosti již těch četných citátů. Položme lidem dobré vůle a rozvážným jedinou otázku: Byla sv. zpověď již ve IV. století — a konala se? Konala se knězi, jediné knězi? Konala se se studem na čele sice, ale v přesvědčení, že vše zůstane tajno, a že za žádnou záminkou se nic z ní nevyzradí? A byla sv. zpověď povinná, nutná, tak nutná, že bez ní nebylo naděje uzdravení ani spasení? Mluví se v XIX. století s kazatelen našich jinak, nežli jak mluvil sv. Augustin v Africe, sv. Ambrož v Miláně, sv. Jan Zlatoustý v Cařihradě, sv. Athanáš v Alexandrii, sv. Hilarius v Poitiersu? Rozum jasný, vůle dobrá odpovědí: Je to táž řeč, poněvadž je to táž víra.

III. století.

Ponořme se nyní do hlubokého přítmi III. a II. století, a dříve nežli oceníme doklady, které chceme uvést, připomeňme si tři věci: 1. že většina literárních památek z těchto dob pronásledováním byla zničena; 2. že obava před znesvěcením a posměchem nedovolovala v těchto dobách mluvití dosti jasně právě tak o sv. zpovědi jako o nejsv. Svátosti, a 3. že byla tehdy ještě obvyklá sv. zpověď veřejná, jež jaksi sv. zpověď tajnou soukromou zastiňovala, ačkoli je dokázáno, že vždycky sv. zpověď veřejnou předcházela sv. zpověď tajná a že jenom na základě této tajné soukromé sv. zpovědi bývala prikazována a doporučována sv. zpověď veřejná. Po těchto vzpomínkách budou míti níže uvedené doklady teprve náležitou jasnost a důkaznost.

1. S v. C y p r i á n: „Chvály hodni jsou ti, kdož již jen proto, že v mysli své svolili obětovati modlám — třeba i skutkem tak neučinili — jdou pokorně a ka-

¹⁾ Canon in Math.

jícně vyznati hřích ten kněžím Páně, jim svědomí své zplna odhalí a žádají za příslušné pokání! Zapřísahám vás, bratři moji nejmilejší, abyste každý vyznal se ze hřichu svého, dokud jste živi na tomto světě, kde jediné sv. zpovědi se dostává milostivého přijetí a kde pokání konané a odpuštění od kněží udělené ještě může býti Bohu příjemno a milo.“¹⁾ Jinde vypravuje sv. Cyprián o jakési dívce, upadlé v modlářství, jak byla náhle od Boha ztrestána, že se bez sv. zpovědi odvážíla přijímati Svátost oltářní; a připojuje ještě jiné příklady, jak mnozí různými způsoby přísně byli od Boha potrestáni za to, že se zpovídali a pokání konati nechtěli.²⁾

2. O r i g e n e s: „Ti, jež tlačí v žaludku pokrm nestravitelný, nedojdou úlevy, leč když jej zvrátí. A právě tak má se to i s hříšníky. Zatajují-li a zamlčují-li hřích, tíží je, jakoby zadusit je měl. Ale jakmile se odhodlali žalovati sami na sebe, hned jak se vyznají, vyvrhli své zločiny a odstranili příčinu své nemoci.“³⁾ — „Vyznáme-li hříchy své netoliko Bohu, nýbrž i těm, kteří mají moc obvázati naše rány, odpustí nám je ten, jenž řekl: „Shladím jako oblak nepravosti tvé, a jako mlhu hříchy tvé.“ (Is. 44. 22.)“⁴⁾ — „Ti, kdož nejsou svatí, umírají v hříších svých; ale svatí kají se ze svých vin, cítí své rány, nezatajují svých poklesků, jdou ke knězi a hledí se s jeho pomocí očistiti.“⁵⁾ — „Najdeš-li tohoto muže, lékaře zkušeného a útrpného, učin vše, co ti jen poradí. Soudí-li, že nemoc tvá je takového druhu, že je třeba ji odhaliti před tváří celé církve, k poučení a k výstraze ostatních i k tvému snazšímu uzdravení, pak musíš jednati velice opatrně, úplně dle zkušené rady tohoto lékaře.“⁶⁾

Hle, i v těchto slovech sv. Cypriána a Origena jest řeč o sv. zpovědi, ba dokonce i o sv. zpovědi

¹⁾ Lib. de lapsis.

²⁾ De laps. p. 189, 190.

³⁾ Homil. II. in Ps. XXXVII.

⁴⁾ Homil. XVII. in Luc.

⁵⁾ Homil. X. in Num.

⁶⁾ Homil. II. in Levit.

z hříšných myšlenek, o sv. zpovědi tajné knězi, o sv. zpovědi, která na rozkaz kněze má se ještě jednou konati veřejně — avšak — pouze na rozkaz a pouze po zralé úvaze kněze.

II. a I. století.

1. T e r t u l l i á n: „Vyznání shlazuje hříchy tak účinně jako zapírání je rozmnožuje. Vyznání je projev mysli kající; zapírání a tajezení je důkaz mysli zatvrzelé. Toto druhé pokání — jediné, které nám po křtu zbývá — nesmí se však konati pouze v soukromí vlastního svědomí, nýbrž musí se projevit i na venek. A tímto zevnějším projevem jeho jest právě sv. zpověď čili vyznání, jímž přiznáváme se Bohu ke své vině, ne ovšem proto snad, že by jí nevěděl, nýbrž abychom za ni dostičinili. Neboť vyznáním právě člověk sám sebe poráží, pokořuje, a objevuje se před Bohem v tom stavu, který svolává naň milosrdenství Boží.“¹⁾ Mohlo by se snad zdáti, že podle Tertulliána stačí pouze zpovídati se Bohu. Než veliký tento učitel mluví dále jasněji: „Přemnozí pamětlivi spíše své stydlivosti nežli svého spasení hledí se vyhnouti vyznání anebo odkládati je: podobni nemocným, kteří hanbíce se odkrýti lékaři tajnou nemoc svou, raději hynou, nežli by snesli trochu zahanbení. Je však toto nepatrné zahanbení něco přílišného, když se jedná o to, dostiuchiniti Pánu, jehož jsme urazili? Krásná to věru stydlivost, která směle týčí čelo, když hřeší, ale jest plna nesmělosti a obav, když má hřích napravit!“²⁾ — „A ostatně — ach věru velikou a krásnou to výhodu slibuje stydlivosti zamlčování a zapírání hříchu! Člověku dovedeme sice svědomí své zatajiti a zakrýti, ne však Bohu! A co nám platno, udržíme-li si vážnost a čest lidí, jestliže jsme ji ztratili u Boha? Není-liž lépe odhaliti své svědomí, přijmouti rozhřešení, nežli vinu zamlčeti a býti zavrženu?“³⁾ — „Věduce, že po ztrátě posvěcující milosti, kterou jste obdrželi v koupeli Páně

¹⁾ De Poenit. c. IX.

²⁾ Ibid.

³⁾ Ibid.

(křtu), nemáte jiného prostředku, kterak byste ušli peklu, nežli sv. zpověď, proč ji pohrdáte? Proč váháte odhodlati se k léku, který jediné může vás spasiti? Vždyť i nerozumná zvířata umějí si vyhledati lék, který je jim připraven — a jenom hříšník zanedbá sv. zpověď, kterou ustanovil Spasitel k jeho uzdravení a spasení?“¹⁾)

2. Sv. Irenej. Mluvě o ženách, které byl pověstný podvodník Marek různými kouzly svedl, rozděljuje je sv. Irenej ve tři skupiny: „Jedny vrátily se do církve a vyznaly se, že se daly podvésti a unésti bláhovou láskou k onomu svůdci; druhé nespokojily se pouze s touto sv. zpovědí tajnou, a vyznaly vše ještě jednou veřejně; a konečně byly mezi nimi i takové, které ze studu zpovídati se nechtějíce, své hříchy tvrdošíjně zamlčely a propadly na konec zoufalství a záhubě.“²⁾)

3. Sv. Klement, druhý nástupce sv. Petra, o němž se i sv. Pavel ve svých listech zmiňuje, praví věřícím: „Obraťte se k Pánu, dokud na tomto světě v těle žijete, neboť až s tohoto světa sejdete, není možno se zpovídati ani káti.“³⁾)

4. Sv. apoštol Jakub: „Vyznávejte se jedni druhým z hříchů svých!“⁴⁾) (— A tedy: ne pouze Bohu!) „Jedni druhým“ — jak řečeno jest v listu k Efesským (V. 21.): „Poddání buďte jedni druhým“, t. j. podřízení svým představeným, a ne naopak.

5. Sv. apoštol Jan: „Vyznáme-li hříchy své, věrnýť je Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil nás od všeliké nepravosti.“⁵⁾)

6. Sv. Lukáš píše ve Skutcích apoštolských: „A mnozí z věřících přicházeli vyznávající a vypravující skutky své.“⁶⁾) — A po sv. zpovědi činili dosti- učinění: „Mnozí pak z těch, kteří byli všetečných věcí hleděli, snesli knihy a spálili je přede všemi.“⁷⁾)

¹⁾ De poenit. c. XII.

²⁾ Advers. haeres., I. I. c. IX.

³⁾ II. Cor. VIII.

⁴⁾ Jakub 5, 16.

⁵⁾ Jan 1, 16.

⁶⁾ Act. Apost. 19, 18.

⁷⁾ Ib. 19, 19.

Katakomby.

Odtud až k Ježíši Kristu a k slavnostnému ustanovení svátosti pokání nezbývalo by nám vlastně již nic jiného, nežli nahlédnouti v katakomby na způsob, jakým se tam tajná sv. zpověď konala, a pozorovati kajícího prvních dob křesťanských klečícího u nohou kněze. Než i to bude nám snad možno.

Našla se totiž v katakombách sedadla, jichž tvar i umístění nedá se vysvětliti, leč byla-li to sedadla zpovědní. Jsouť jednak postavena v koutech, v rozích dvou stěn, a jednak je jich v každé kapli několik, jedno nebo dvě na straně pro muže a jedno nebo dvě na straně žen.

Co jsou tato sedadla? Patrně nejsou to stolice biskupské, neboť ty bývají obyčejně nádhernější a pak stojí v ž d y v apsidě. Taková bývá ostatně vždy jen j e d n a, stojí tak, aby biskup na ní sedící byl obrácen přímo tváří v tvář k lidu, a kolem ní jsou sedadla pro kněze a nižší služebníky chrámové.

Postavení těchto sedadel v zadních koutech a o samotě zdá se nasvědčovati tomu, že nebyla pro nějaké úkony veřejné, na nichž by měl účast všecken lid, nýbrž pro nějaký úkon soukromý, ježž koná jednotlivec sám, nejraději na místě zraku i hluku lidskému odlehlém.

Sedadla tato, jsouce umístěna v rohu dvěma stěnami utvořeném, nedovolovala, aby si kající mohl kleknouti po pravé anebo po levé straně, poněvadž tu bránila zeď. Bylo mu tedy pokleknouti přímo před kněze a skloniti hlavu k jeho kolenům.

Dodnes v Neapoli, na Sicilii a v mnohých městech italských bývají zpovědnice otevřené; a kdežto ženy zpovídají se mřížovím z levé i z pravé strany, muži jednoduše přicházejí z předu a kleknou si před kněze, tak že rukama a téměř i hlavou jeho nohou se dotýkají, jako to bylo v prvotní církvi.

To jest ono pokorné sklonění, které líčí Tertullián svými pověstnými slovy: *presbyteris ad volvi, caris Dei ad geniculari*¹⁾ — odtud jest si

¹⁾ Tertull., De poenitentia, cap. IX.

vysvětliti vznik jedné z nejhanebnějších pomluv pohan-
ských na křesťany (že páší nespravedlnosti), která, jak
tomu obyčejně bývá, potvrzuje pravdu toho, z čeho
vznikla.

Ačkoli byly totiž katakomby zahaleny závojem ta-
jemství, přece se z nich něco dostalo na venek jednak
neopatrností jedněch, jednak vyzrazením druhých; a
toho, co takto dostalo se ven, chopila se obrazotvor-
nost pohanská a vylíčila to barvami odpornými. Tak
vypravovali si, že křesťané ve svých schůzkách boho-
služebných přinášejí dítě na oltář, moukou je po-
sypou, pak zabijí a přítomní pak o údy jeho se podělí
a je požívají. Toť patrně zřejmé svědectví pro tajemství
nejsv. Svátosti oltářní, v níž božské dítě ve způsobě
chleba se obětuje a od věřících požívá. A právě tak
říkali pohané ještě dále, že křesťané vrhají se na ko-
lena před kněžími a klaní se jejich stydkým údům.¹⁾
Odkud mohla povstati podobná pomluva? Ve mši sv.,
ani v žádném jiném obřadu nevyskytuje se něco tako-
vého, co by mohlo sloužiti za podklad této potupné
pomluvy — jedině ve sv. zpovědi. Patrně zahlédl ně-
jaký pohan, jak křesťané klekají jeden po druhém před
knězem sedícím a jak sklánějí hlavu k jeho kolenům —
což shoduje se i s pokorným postavením kajícíka,
jak je líčí Tertullián, i s umístěním oněch sedadel, kte-
rými se zabýváme.

„Úvaha, kterou jsme právě dočetli, nedává ovšem
úplné a naprosté jistoty — avšak již to je věru něco
pozoruhodného, že devatenácté či dvacáté století na-
lezlo pravděpodobně zpovědnice třetího anebo dokonce
druhého století“ — praví msgr. Gerbet. „Kdybych byl
protestant (anebo nevěrec), již tato pravděpodobnost
by mne musila znepokojovali.“²⁾

V.

Tak jsme dospěli až k samému Kristu Ježíši. Ptali
jsme se na původce sv. zpovědi — nuže zde ho máme!
Ježíš je to; Ježíš, jež prorok představoval druhdy světu

¹⁾ Minut. Felix, Octav. IX.

²⁾ Gerbet, Esquisse de Rome chrétienne, tom. II., p. 184.

slovy: „Ejhle, Beránek Boží, který sníná hříchy světa,“¹⁾ Ježíš, jenž sám o sobě říkal: „Vězte, že má Syn člověka moc na zemi odpouštět hříchy;“²⁾ onen Ježíš, jenž chtěje povznést duše ubohých a nemocných výše nežli bolesti těla, vztahoval ruce na ně a říkal: „Odejdi v pokoji, odpouštějí se tobě hříchové tvoji“ — a když lid se divil a horšil, ježto nikdo hříchy nemůže odpouštět, leč sám Bůh — neváhal odvolati se na zázrak, aby dokázal, že skutečně má tuto božskou moc.³⁾ Ano, onen Ježíš, jenž máje odejít s tohoto světa a chtěje zanechat zde na vše časy i pro vše lidi moc, kterou byl od Otce obdržel, ustanovil svátost pokání, zpověď svátostnou, a to slovy tak vznešenými a velebnými, že jasně je v nich vidět Syna Božího — jenž tu mluví a jedná jako pravý Bůh a zřizuje v církvi své něco skutečně božského. Jako když se jednalo o nejsv. Svátost, tak i zde provedl Spasitel celou věc na dvakrát: zaslíbil nejprve svátost pokání a pak ji ustanovil. Pominu slov, kterými ji zaslíbil.⁴⁾ Jsouť táž jako ona, jimiž ji ustanovil, a proto ihned přecházím k nim a k onomu velikolepému výjevu, kdy byla pronesena.

Bylo to u večer dne vzkříšení. Apoštolové byli uzavřeni ze strachu před židy. Tu najednou zavřenými dveřmi přijde Ježíš mezi ně a pozdraví je: Pokoj vám! A poněvadž ho nepoznali ani podle hlasu, ukazuje jim své zbodené ruce, svůj otevřený bok. A když učedníci poznavše ho, již nepochybují a radostí plesají, vizme, co se děje dál. Vypravuje o tom sv. Jan.

„Ježíš řekl jim opět: „Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, i já posílám vás.“ To pověděv, dechl na ně a řekl jim: „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadrženy jsou.“⁵⁾ To pověděv, odešel. Celé tedy toto zjevení nemělo patrně jiného účelu nežli tento.

A oč vlastně se zde jedná? „J a k o m n e p o -

¹⁾ Jan 1, 29.

²⁾ Mat. 9, 6.

³⁾ Luk. 5, 21.

⁴⁾ Mat. 18, 18.

⁵⁾ Jan 20, 21 sq.

slal Otec, i já posílám vás!“ Jaký to úvod! To, co nyní chce říci, souvisí tedy s oním posláním, jež mu svěřil sám Otec; ba právě toto své poslání vykupitelské předává do jisté míry svým učedníkům. On již dokončil — nyní jest řada na nich, aby pokračovali.

Po tomto úvodu pozvedá hlas a dí: „Přijměte Ducha svatého!“ K čemu to? Oh to, oč se jedná, je něco vznešeného! Přesahuje všechny lidské síly! A bez pomoci nebes nelze to vykonati! Ne — nikdy! Bůh sám tu musí přijít na pomoc. Nuže: Přijměte Ducha svatého!

A co je to přece, co chce Ježíš učiniti? Něco nepatrného snad a méně důležitého? Pak — vysvětlete mi — u Spasitele — vždy co nejpřirozeněji mluvícího onen zvláštní, slavnostní úvod! Či nemáme spíše naopak po něm čekati něco velikého a velebného?! Vždyť jenom něco takového odpovídá takovému počátku.

Přijměte Ducha svatého! Ještě jednou, můj Spasiteli, k čemu? Kterým odpustíte hříchy, odpouští se jim — a kterým zadržíte, zadrženy jsou.

Ach — dobrá — již chápu. „Kdo může odpouštět hříchy,“ ptali se židé, „leč sám Bůh?“ Nuže — „přijměte Ducha svatého,“ odpovídá Ježíš Kristus, „abyste skrze něho a v něm tento veliký úkol plniti mohli.“ A já se nyní táži člověka vážně myslícího, může dobré vůle: „Jsou-li ona slova: „kterým odpustíte hříchy, odpouští se jim“ — slova prázdná, bezvýznamná, nemají-li míti onoho velikého a vznešeného smyslu, jaký jim přikládala vždy církev — mohl Ježíš Kristus při své známé opravdovosti povahy říci napřed úvodem: Jako mne poslal Otec, i já posílám vás? Mohl napřed říci: Přijměte Ducha svatého? Hle, toť je především jisto: Ježíš Kristus opravdu chtěl dáti a skutečně také dal církvi moc hříchy odpouštět.

Nicméně, kdybychom měli pouze tato slova, ještě snad bychom mohli se příti; než všimněte si, že Ježíš praví dále: „Kterým zadržíte hříchy, za-

drženy jsou.“ Nebudou tedy odpuštěny vždy a všem: některým budou také někdy zadrženy. Bude tedy třeba činiti rozdíl a bude třeba rozeznávatí a rozsuzovati. Ale jak to bude možno, jestliže ten, kdo je spáchal, se sám nepřizná? Či chcete snad zavést výslech svědků? Oh, jak je protivný, jedná-li se o hříchy veřejné — a u hříchů tajných jak je bezúčelný a nemožný! Nuže — pouze jediným způsobem lze odpouštěti či zadržovati hříchy spáchané, odpouštěti je a neodpouštěti podle posouzení — totiž jestliže je hříšník vyzná.

Řekne však někdo, že toto vyznání a sv. zpověď jsou sice dobrá a prospěšná věc, ale ne povinná; že sice Ježíš Kristus dal kněžím moc odpouštěti hříchy, ale neuložil věřícím za povinnost utíkati se s nimi ke kněžím. To není vážná námitka. Je-li sv. zpověď ponechána na vůli člověku, nikdo ji nebude chtít. Či jakže! Hříchy, za něž se rdím, mohu míti odpuštěny, vyznám-li je jen Bohu pouze v soukromí duše své — a nejsa nijak ničím příkazem vázán, půjdu snad je vyjeviti knězi a hanbiti se u jeho nohou?! Toť nemyslitelno. Mimo to, kněz bude mne snad rozebíratí. Uloží mi snad náhradu, restituci, odluku od něčeho — a jestli odepru, odepře mi rozhrěšení: kterým zadržíte hříchy, zadrženy jsou. Toť obtížné. Bůh naproti tomu odpouští vždy; neukládá ničeho; s Bohem lze se vyrovnati snáze. Rozhodně budu se zpovídati pouze Bohu.

A tak Ježíš Kristus jakoby byl býval druhdy chtěl — zdá se — vytvořiti a ustanoviti cosi velikého: počínal si slavnostně, byl řekl apoštolům: Jako mne poslal Otec, i já posílám vás; dechl na ně: Přijměte Ducha svatého, a dodal: Komu odpustíte hříchy, odpouštějí se jim — těmito úkony, těmito slavnostními slovy, pravím ještě jednou, zdá se, jakoby byl chtěl cosi provéstí — vskutku však by byl neprovedl ničeho! Neboť jestliže sv. zpověď je ponechána na vůli člověku a není-li povinen ji konati — pak Ježíš Kristus vlastně ničeho neprovedl, ničeho nezavedl. Vše je pouhá hra obraznosti. Dal svým kněžím moc zbytečnou a marnou, poněvadž se každý bez ní beze škody obejde. Ustanovil sv. zpověď jenom dle jména

a proto směšnou — pouze hlupáci půjdou k ní. Nuže a lze to tvrditi o tom, jenž netoliko že jest nanejvýše povznesen hloubkou svého ducha i opravdovostí své povahy nade všechny duchy — ale nad to ještě je Bůh a Syn Boha věčného?

VI.

Jediná věc mohla by nahraditi sv. zpověď — totiž lítost dokonalá — kteráž ovšem není nic jiného, nežli láska k Bohu v nejvyšším svém stupni; neboť láska shlazuje vše, láska očišťuje vše. Láska stírá i poslední nejmenší poskvrnu již před každým úkonem zevnějším i před vyznáním i před rozhřešením. Kdo miluje, je čist a láska závodí i s rozhřešením o svou moc očištnou. Pouze toto je podivno: láska místo aby se vyhýbala snad sv. zpovědi, vyhledává ji. Láska, lítost dokonalá, jak říkají bohoslovci, zavírá v sobě touhu po sv. zpovědi. A proto nemají dokonalé lásky ti, kteří se sv. zpovědi vyhýbají a její potřebu popírají. Lásce není sv. zpověď nikdy příliš pokořující, nikdy dosti zahanbující. „Ach, jak mne bolí, že jsem urazil toho, jehož miluji! Jaké by to bylo ulehčení pro mne, kdybych to mohl říci celému světu.“ — A tu člověk nespokojí se — jako David — že lká a sténá jenom potají, v útrobách srdce svého a uvnitř domu svého: „*rugiebam a gemitu cordis mei*“.¹⁾ Tu není člověku dosti, že smáčí slzami lože své hříšné a kající; není dosti, že hřích jeho proti němu jest vždycky a že jej vyznává Bohu dnem i nocí — ale celá země má jej věděti a nejposlednější pokolení člověčenstva mají poznati s hříchem Davidovým i dobrotu a milosrdenství Boha odpouštějícího: „*Quia apud Deum misericordia et copiosa apud eum redemptio* — neboť u Hospodina jest milosrdenství a hojné u něho vykoupení.“²⁾

Právě tak Magdalena Když se jejímu oku v osobě Spasitelově zjevila nekonečná svatost a když ji tento pohled na svatost božskou z děsných hlubin jejího hříšného života povznesl — tu nespokojila se pláčem

¹⁾ Ps. 37, 9.

²⁾ Ps. 129, 7.

v ústraní. Ale zaměří k domu Šimonovu: jsou tam pohromadě ti, které milovala, jejichž pocty vyhledávala — dnes je šťastna, že se jí od nich dostane pohrdání: vstoupí, prodere se zástupem, padne na kolena k nohám Spasitelovým a její oči přetékaají slzami, její vlasy rozpuštěné a zcuchané vyznávají všem dříve nežli to sama řekne Kristu Ježíši, že je nehodná bídnic, že zaslouží všecko to pohrdání, kterým ji fariseové zahrnují, ale že jí na něm nezáleží, poněvadž miluje.

Z tohoto smýšlení kajícího právě zrodila se v dobách prvotní horlivosti křesťanské sv. zpověď veřejná, která svým leskem zastíní na jistý čas sv. zpověď tajnou, soukromou. Totéž smýšlení kající to bylo, jež zavedlo ve společnostech řeholních veřejné vyznání a veřejné pokání. Tento teploměr lásky je spolehlivý. Stoupá-li láska, dospěje člověk anebo aspoň touží po sv. zpovědi veřejné. Klesá-li láska, vyhledává člověk tajiny sv. zpovědi soukromé. Ale ať tajná, ať veřejná sv. zpověď byla vždy nutná a potřebná. Nikdy nebylo lze obdržeti odpuštění hříchů bez vyznání a pokání.

Kapitola druhá.

Vnitřní stavba sv. zpovědi.

Jeví-li se nám sv. zpověď jako cosi božského, když zkoumáme prvky, z nichž se skládá a způsob, jakým ji Kristus Ježíš založil, tím spíše to vidíme, jestliže pozorujeme vnitřní ústrojí sv. zpovědi, které jsem si dovolil nazvati vnitřní stavbou její. Jeť věru sv. zpověď tak neobyčejně vhodně upravena pro lidskou duši, odpovídá tak dokonale jejím vznešeným tužbám s jedné, i jejím bolestným ranám s druhé strany, že čím bedlivěji ji zkoumáme, tím spíše řekneme: „Něco podobného nemohl zařídití leč sám Tvůrce lidské duše.“

Právě o sv. zpovědi jednaje pronesl de Maistre slovo, ve kterém se jeví všechna bystrost jeho ducha: „Není dogmatu, není zařízení nijakého v církvi katolické, které by svými kořeny netkvělo v hlubinách lidské duše.“¹⁾ „A které by podivuhodně neodpovídalo jejím ušlechtilým tužbám“ — dodal bych já k tomu. Hle, toť první stránka, s jaké se nám sv. zpověď jeví.

Je však zajisté ještě druhá — a o té bych nejraději řekl, používaje téhož obratu: „Není v náboženství katolickém dogmatu, není zřízení, které by s božským útlocitem se nedotýkalo ran lidské duše a zároveň je rázně neléčilo.“ Toť druhá stránka sv. zpovědi.

¹⁾ De Maistre, Le Pape, I. III., chap. III.

Rovněž tak jako pozorujeme-li duši lidskou — jak ji hřích znetvořil, — vidíme patrně na ní dvě strany, abych tak řekl: jednu zraněnou a sniženou, druhou zářící a vznešenou, tak i na sv. zpovědi podobně shledáváme zřejmě dvojí různou tvářnost, bolestnou a radostnou.

Blížíme se k ní se strachem; odcházíme s ple-
sáním.

V Avignoně mají světoznámý kříž. Sochař chtěl vložit v tvář Ježíše Krista všecku úzkost i všecku slast jeho svaté duše ve chvíli jeho ukřižování. Díváte-li se na něj s jedné strany, vidíte úzkosti a bolesti jeho smrtelného zápasu a smrti; ale díváte-li se s druhé strany, postihnete v té tváři naději slastného vzkříšení; a mistrným provedením obě ty stránky, bolestná i slastná, splývají v takovou dokonalou jednotu, že divák pohlížeje v tvář Kristovu má dojem: zde umírá Bůh — ale ten, jenž vstane z mrtvých.

Nuže něco podobného — tvrdím — jest ve sv. zpovědi, a já se chci pokusiti ukázati to.

I.

Nevím, je-li v celé starověké literatuře kde hlubšího a upřímnějšího výronu lidského svědomí nežli na stránce, již chci právě uvést. Je od Platona. Jeho ušlechtilý duch prozářil ji veškerým svým jasnem. „Spáchal-li kdo nespravedlnost, bude se mu dostati tam, kde dostane přiměřeného trestu za to — a spěšně musí se dostaviti k soudci jako k lékaři. A tam musí sám býti prvním svým žalobníkem; nesmí tajiti zločinu, nýbrž vyznati se z něho, aby došel trestu i uzdravení. Je třeba si učiniti násilí, přemoci bázeň a se zavřenýma očima velikomyslně poddati se spravedlnosti, tak jako se svěruje člověk lékaři, aby trpěl rez i vypalování ohněm nedbaje bolesti, a hledě pouze toho, co je dobré a krásné; tak že, zaslouží-li ona vina spáchaná rány bičem, je ochoten snést rány bičem; jestliže pouta, dá si ruce spoutat; jestliže pokutu, splatí ji; jestliže vyhnanství, odsoudí se k němu; jestliže smrt, podstoupí ji; vypovídaje sám na sebe

otvírá ústa, aby vyznáním zprostil se svých zločinů a zla nejhoršího, jež jest nespravedlnost.“¹⁾

Hle, tak vznešeně vystihl podstatu sv. zpovědi pohan, jenž svojí mistrovskou rukou vylíčil její stránku krvavou. Sv. zpověď jest ovšem zřízena k tomu, aby vyrvala hřích z duše a z ní jej vymítla: hřích musí ven za každou cenu! Zůstane-li v duši, zkazí ji. I to věděl Plato právě tak dobře jako to ostatní: „To je třeba učiniti ze strachu, aby nemoc nespravedlnosti se v duši nezakořenila a nezpůsobila tam pak hniloby nevyléčitelné.“²⁾

Než to není ještě vše. Nestačí, aby hřích vyšel z duše ven. Duše sama jej musí vymítnouti ze sebe, a to úplně svobodně a dobrovolně. Jinak není uzdravení možno. Nuže a k vymítnutí hříchu ze srdce není leč jediný prostředek: vyznání. Vyznáním člověk svůj hřích zatracuje; a tím, že ho zavrhuje, zřiká se ho.

Je to cosi podobného, co se děje v životě fyzickém. Nezbavíš se nevolnosti, nemáš pokoje, necítíš se volně, leč až když zvrátíš jed, jenž působil obtíže a nesnáze tvému žaludku.

V té příčině trest nedokáže to, co vyznání, a nedovede je nikdy nahraditi. Trest přichází z venku — je pro duši něčím pouze zevnějším. Dovede ovšem nahnati strachu a tím zabrániti zločinu, avšak neničí jeho zárodku. Ba často jenom vzdorem, jež u provinilce probudí, ucpe zlo v hlubinách duše, aby odtud ve chvíli příhodnou vybuchlo.

A to jest právě příčina, proč matka, i když ví, co dítě zavinilo, přece je hledí k vyznání pohnouti. Dítě má totiž samo svobodným úkonem zlo ze srdce svého vymítnouti. Proto mu matka řekne: „Přiznej se, a já tě nebudu trestati.“ A dobře má: neboť vyslechla-li přiznání diktované lítostí, k čemu ještě trestat?

Z téže příčiny pokládají soudy za velice důležité a potřebné, aby se obžalovaný přiznal. Ne pouze snad proto, aby si byly jisty svým rozsudkem, jež právě chtějí vynésti; vždyť hledí ho k němu pohnouti i ten-

¹⁾ Plato, Gorgias, p. 480.

²⁾ Idem ibid.

krát, když už na základě nezvratných svědectví byl odsouzen, když už na popraviště se ubírá a přiznáním již rozsudku změnití nelze. Toto přiznání ovšem již nezachrání vinníka, ale mohlo by ještě upokojiti svědomí veřejnosti a ozářiti i sám trest leskem zadostiučinění.

Z téže příčiny konečně obsahují všechna náboženství slavné obřady očistné, spojené s veřejným vyznáním hříchů — poněvadž lidstvo správně vycítilo, že nelze obdržeti odpuštění, jestliže nepředcházelo vyznání.

Ostatně je toto tak potřebné vyznání duši lidské úplně přirozeno. Jako se zvedá nemocný, aby zvrátil jed, jenž zabíjí, tak dělá vinník, aby došel pokoje, a vyzná se — třeba se tím vydával v nebezpečí — poněvadž snáze strpí následky, jež z toho vzniknou, — nežli ona vnitřní muka, která jej svírají. Vídáme bídníky a zločince, kteří jdou udat sami sebe a „mohli bychom uvést“, praví de Maistre, „zákony mnohých zemí, které v tomto případě milosrdně dávají vyšším úřadům moc zmírniti trest, aniž je třeba utíkat se o milost k zeměpánu“. ¹⁾

Nuže a Ježíš Kristus učinil tedy toto: odpomohl této přirozené potřebě vyznávati se; uchopil se oné očistné moci a síly, která černou vinu v jas smíru proměňujíc ve vyznání — dle všeobecného souhlasu lidstva — spočívá a povznesl ji a povýšil za svátost. Co bylo zákonem řádu přirozeného, povýšil za zákon řádu nadpřirozeného. A aby tomuto zřízení nechybělo ani na útlocitu, ustanovil své úřední zástupce, jež zavázal k naprosté mlčelivosti a jimž svěřil téměř jenom jedinou pravomoc: odpouštěti!

II.

Tato podivuhodná shoda sv. zpovědi s přirozeností lidskou a s potřebami člověka provinilého vynikne ještě více, zkoumáme-li ještě podrobněji vnitřní ústrojí sv. zpovědi. Vizme jen, jak božská ruka ji upravila, úplně přiměřeně k povaze zla, které má z duše

¹⁾ Du Pape, liv. III., chap. III.

várvati. Z kterých pak prvků skládá se zlo? Především z prvku pýchy. Člověk nechce býti poslušen ani Boha, ani lidí. Každý zákon se mu protiví, každé jeho je mu nesnesitelné. *N o n s e r v i a m* — nebudu sloužiti — toť první výkřik vzdorného srdce. A proč pak nechce člověk Boha býti poslušen? Protože raději poslouchá svých vášní, svých rozkoší, své pýchy, často i toho, co je v nás nízkého a hanebného. To je druhá složka zla — prvek zlé žádostivosti. A když člověk unášen svojí žádostivostí narazí na překážku — zákon a vůli Boží, které se mu v cestu stavějí — tu jeho zločinná krev vře do vzpoury. A tím je zlo dovršeno. Pýcha, žádostivost, vzpoura, tyto tři prvky jsou v každém i v nejlehčím hříchu.

A nyní si všimněme sv. zpovědi. Z čeho ta se skládá? Také ze tří úkonů, které úplně odpovídají třem složkám zla. První — jest úkon pokory. Člověk poklekne a dí: „Otče, odpusť mi, neboť jsem mnoho zhřešil.“ Druhý — jest úkon oběti. Otevíráme tu ústa a z našich rtů kajících jde vyznání srdcervoucí. A třetí úkon, je úkon poslušnosti. Kající skládá hlavu, přijímá pokání, kterým se mu ukládá vzdáti se něčeho, navrátiti, nahraditi něco, anebo vůbec obět nějaká, bez níž odpuštění dojíti nelze.

Z těchto tří úkonů skládá se sv. zpověď — je z nich strach — nedivím se; avšak kdo nenahlíží, jak jsou nutné?! Je-li pravda, jak jsme to vyložili na jiném místě,¹⁾ že přinášíme s sebou na svět krev zkaženou; je-li pravda, že tato krev zkažená vře trojím záchvatem zlým — pýchy, žádostivosti a vzpoury, pak pochopíme, že jinak nelze nám nabýti zdraví a ctnosti, leč projdeme-li těmito třemi úkony: pokory, poslušnosti a oběti.

Při té příležitosti všimněte si mimochodem hluboké jednoty náboženství. Chceme-li se duchem sjednotiti s Ježíšem Kristem, vidíme, že nelze to jinak leč věrou; a rozebíráme-li víru, nacházíme v ní tři složky: pokoru, poslušnost, obět. A zrovna tak chceme-li se

¹⁾ Autor míní tu III. svazek svého spisu *Christianisme et les temps presents*, kde pojednává na str. 250 et sq. o hříchu dědičném. (Pozn. překl.)

spojiti s Bohem svátostně a chceme-li zvědět, proč tělo, krev, duše i božství Páně jsou ukryty pod závojem svátostným, uvidíme, že Bůh tuto svátost upravil proto tak, abychom se k ní blížili v pokoře, poslušnosti a oběti. A nyní, když ve sv. zpovědi stavíme se takorůžka před přesvaté svědomí Krista Ježíše a ptáme se, jak bychom mohli svoje svědomí přiblížiti k jeho svědomí, církev nám odpovídá: „Nemůžete jinak, leč když trojí hnutí pychy, žádostivosti a vzpoury napravíte trojím ponížením sebe v pokoře, poslušnosti a oběti.“ A to je ona krvavá stránka sv. zpovědi, jak jsem se o ní zmínil.

Než to není ještě vše; vrchol, jenž nejlépe ukazuje onu božskou ruku, která sv. zpověď ustanovila — je toto: člověk se sice hříchu odřekne — avšak může ještě na něj vzpomínat, může ještě litovat požitku, který mu hřích působil. Neodváží se sice spáchatí jej znova, netroufá si až na skutek, ale laská se s hříchem v myšlence, snu, touze. A poněvadž duch sice hotov jest, ale tělo nemocno, jsme stále v nebezpečí nového pádu. A proto, má-li míti sv. zpověď svoji platnost, nestačí pouze vyřknouti hřích a zřeknouti se ho, nýbrž je potřebí zřici se ho i v myšlenkách, je třeba žalovati s pláčem a lítostí i žádost po něm. Církev pokládá žádost zlou za stejně hříšnou jako skutek sám. Církev čistí ránu důkladně a úplně. Tam, kde se zakořnil hřích, vytrhává vše: nejen květy, nejen plody, nýbrž i kmen a kořeny. Zrovna rádem brázdí místo, na němž bujel hřích. Toť opravdu vznešená a smělá důkladnost, toť odvážnost velikolepá! Žádné zákonodárství se tak daleko neodvážilo. Poznávají to všickni filosofové i sám Voltaire, Diderot a Proudhon, a nebylo by konce, kdybychom chtěli uváděti všechna jejich svědectví.

III.

A přece, kdyby sv. zpověď neměla než tuto božsky sice krásnou, nicméně však krvavou stránku, člověk by se nezpovídal, leda že by měl onu vznešenou sílu ducha, o níž mluví Plato, kterou překonává všechny možné překážky, jen aby se nespravedlnosti zhostil.

Než kde jsou takové duše statečné? A kolik je jich? A proto Bůh jednal s lidstvem jako matka s dítětem, která nakape na vrch číše něco medu, aby dítě navnazeno dopilo i hořký lék na spodu, jenž je má zachrániti. Má-li tedy sv. zpověď svoji stránku krvavou, má také druhou zářící; a praví-li tam jeden hlas: „Klekni, pokoř se, poslechni!“ — zní tam i druhý, jenž dí: „Pojď, přines tu obět a najdeš útěchy, světla, odpuštění i pokoje.“

Především útěchy — útěchy, které tolik potřebuje srdce zármutky životními zlomené. A čím více kdo hřešil, čím větší tíhu vin na dně srdce nosí, a čím více dopřává mu Bůh v neštěstí z nich se káti, tím více potřebuje útěchy. Ale vy víte, jak to bývá: v slasti najdeme důvěrníků i přátel s dostatek — v strasti ani jednoho. Tak mluví všickni stejně — pohané jako naši světci, Plato jako Kristus. „Hledal jsem,“ dí Pán náš na kříži, „hledal jsem, kdo by mne potěšil — quaesivi consolantem me — a nenašel jsem — et non inveni.“¹⁾ V bolesti ho nenajdete nikdy.

Ale i kdybychom tak šťastni byli a jediného našli, co strastí nelze svěřiti nikomu, strastí nejtajnějších, které nám vznikají často z nejdražších našich svazků! Tu nezbývá jiného nežli v tichosti sám polykati vlastní své slzy.

A proto bylo důstojno dobroty Boží, že přivádí a vábí duše k sv. zpovědi nadějí na útěchu. Bylo však také hodno jeho moudrosti, že dává nám útěchy najíti právě v oběti; neboť tato slastná stránka sv. zpovědi nutně splývá s onou krvavou v jednotu obdivuhodné krásy, o níž jsme právě mluvili. A vskutku také, jak docházíme oné útěchy {ve sv. zpovědi? Ne tak, jako se děje ve světě, ne tím, že se omlouváme a jiné obviňujeme; zajdeme si k příteli; vypovíme své strasti, ulevíme si u něho. Ale to bývá úleva pýchy, přílišné citlivosti a hořkosti — roztrpčení, ještě více rozbolnění odcházíme. Takhle nedocházíme útěchy ve sv. zpovědi, nýbrž tím, že se pokoříme, že se v prsa bijeme s pros-

¹⁾ Is. 63, 5.

bou k Bohu za odpuštění, vyznávající, že jsme hříchů svých obět i nástroj!

Ach, která doba potřebovala by více této útěchy-plné svátosti nežli naše! Ta doba naše, v níž je tolik zklamání, tolik zničených snů, tolik duší zraněných, tolik srdcí zhořklých — ta naše doba, která právě v prsa se bije tak málo, kdy člověk sobě viny nedává nikdy, nýbrž v neštěstí neumí nic jiného nežli hroziti pěstí společnosti, která je prý vinna vším. A také co vidáme? Co sebevražd, co šílenství, co nenávisti tlumené a zuřivé! V posledních právě minulých deseti letech vylovili ze Seiny více než šest set žen a dívek, které se v beznaději usmrtily a skoro dva tisíce mužů. Ubožáci nešťastní, kteří nemohli snést svých útrap sami bez pomoci, kteří svých běd nemohli snést bez útěchy, a proto raději volili smrt!

IV.

Avšak nejenom útěchy nakapal Bůh do té přehořké číše zpovědní — učinil více — nalil do ní i svého světla. Oh, jak snáze snášeli bychom břímě života a strasti, ano i ti, kteří jsou kolem nás; jak mírnější a tišší, jak lepší byli bychom, kdybychom znali lépe své slabosti, svoji pýchu, obmezenost, osobitost a sobectví! A hle, toto světlo poznání skýtá nám právě sv. zpověď!

Ježíš Kristus přinesl světu dvojí světlo: světlo veřejné a obecné, které se rozlévá s křesťanské kazatelnou a hlásá odtud veliké, všem věřícím společné povinnosti; a kromě toho světlo soukromé, vnitřní, zvláštní pro každou duši, přiměřené jejím potřebám, jejím pochybnostem, nepokojům a útrapám: světlo Boží jediné a zvláštní pro jednu každou duši zvlášť.

Vstoupíte jednoho dne do chrámu, usednete pod kazatelnou a zaslechnete odtud slova: „Blahoslavení chudí duchem! Blahoslavení čistého srdce!“ Slova ta dotknou se duše vaší snad jen tak povrchně.

Ale druhého dne si dodáte myslí a přistoupíte k posvátnému tribunálu zpovědnímu a tam se vám řekne: „Milé dítě, milá dcero, měj se na pozoru:

zalibuješ se příliš v krásném zevnějšku, ve skvostném šatě, náramcích a skvostech; chceš se jen a jen líbiti a zastíniti každého a smutně se vracíváš domů, nebyla-lis všude první. — Ach, chraň se marnivosti a pýchy!“ — Anebo řekne se vám: „Milý příteli, máš zalíbení v lehkomyšlných zábavách; čteš špatné knihy, chodíš do nebezpečných společností. Měj se na pozor: jsi již zkažen, anebo se jistě zkazíš.“

Hle, takové světlo najdete ve sv. zpovědi — a pouze ve sv. zpovědi — nikde jinde! Jděte jen, vyhledejte přítele nejmilejšího a řekněte mu: „Jaké pak vady shledáváš na mně? Pověz mi je!“ — Váš přítel bude mluvit vyhýbavě. — Obraťte se na člověka sebe přímějšího a upřímnějšího a řekněte mu: „Ty znáš toho a toho pána — a vidíš, jak se vrhá do záhuby. Ty jsi známý oné paní, která se tak hrozně zahazuje. Varuj je přece, vždyť jsi jejich přítel!“ — A on pokrčí rameny a odejde od vás. Jediný Kristus Ježíš měl tu moc, aby stvořil pro nás přítele tak ryzího, důvěrného i tak oddaného, který by nám mohl říci: „Milé dítě, milý příteli — vrháš se do záhuby!“

A bylo důstojno Boha, důstojno jeho nekonečné něžnosti a jemnocitu, aby tyto šlechetné a důvěrné styky začínal ne — kněz, nýbrž aby se ona rozmluva důvěrná zapřádala takto: „Ctihodný otče, zvláště si vinu dávám, že bývám marnivá, pyšná a strojivá.“ — „Ano, dcero, pohleď ještě lépe, ještě tu a tam a onde ještě: uvidíš, v jaké míře tě tvá marnivost zachvátila.“ — „Otče, hárá ve mně oheň zlé vášně: jsem smyslný, chlipný; vyhledávám zlé příležitosti.“ — „Pravda, synu můj, pravda — ale neztrácej mysl. Modli se, varuj se příležitosti a budeš čistý.“

Ach, kdyby byl Plato býval věděl o tomto božském soudu, k němuž bývají duše předvolány proto, aby se s pomocí jim zde poskytnutou vyléčily, o soudu, kde se jim dostává poučení, jak mají beze vší samolásky prohledat i nejtajnější hlubiny svého svědomí, kde se jim dostává pokoření z lásky, kde se do jejich ran něžně balsámu nalévá, kde se jim skýtá pomoci, aby se pozvolna povznesly až k slastem přísné kajícínosti a lítosti — oh s nadšením byl by se před něj

vrhl. Poslyšme aspoň Leibnitze, učeného protestanta: „Zbožný, rozvážný a moudrý zpovědník je mocným nástrojem spásy pro duše; neboť radou svou řídí naše náklonnosti, odkrývá naše vady, varuje před příležitostí hříšnou, rozptyluje naše pochybnosti, pozvedá ducha sklíčeného, uzdravuje anebo aspoň mírní všechny nemoci duševní. Stěží-li lze na zemi nalézt něco vzácnějšího nad věrného přítele, čím větším tedy štěstím jest najítí takového, jenž nezrušitelnou přísahou svátostnou jest zavázán k věrnosti i k záchraně duší!“

Tato slova uvádí Eugénie de Guérin a dodává: „Našla jsem takového přítele nebem mi daného. A proto zpráva o jeho odchodu mne hluboce skličuje. Jsem zarmoucena zármutkem, jenž duši nutká k pláči. Neměla bych to ostatně říci — budou mně to snad i ve zlé míti, nerozumí mně snad. Svět neví, co je zpovědník, onen přítel duše, její důvěrník nejdůvěrnější, její lékař, její mistr, všecko její světlo; onen člověk, jenž nás rozvazuje a svazuje, jenž nám vrací pokoj, otvírá nebe, k němuž voláme na kolenou jako k Bohu otce — poněvadž vskutku víra v něm vidí Boha i otce. Běda mi, jestliže jsem kdy klečíc u jeho nohou viděla v něm cos jiného, leč Krista Ježíše, jenž odpouští Magdaleně mnoho, protože milovala mnoho! Sv. zpověď jest lítost, jež se v lásce stupňuje až k projevu na venek.“¹⁾

V.

Přicházíme nyní k ještě vzácnějším účinkům sv. zpovědi — je to — vedle útěchy a světla — o d p u š t ě n í. Odpouští zde někdo na světě úplně? Společnost lidská bije a trestá; ta neodpouští; vpálí ti znamení hanby na čelo a po skončeném trestu propustí tě — bídáka — abys vlékl za sebou život, jemuž již nikdy nikdo původní cti nevrátí. Ne — svět neodpouští; jest sice širokého svědomí, shovívavý; snese mnoho a mnoho; je možno býti i zlosynem před Bohem a ve cti před světem. Avšak jakmile jednou překročíme jisté meze a upadneme v nemilost a svět

¹⁾ Journal d' Eugénie de Guérin, p. 108.

nás odsoudí — pak je konec: vpálené znamení potrvá na věky a znectí i naše potomstvo. Svědomí také neodpouští. Můžeš se došplhati na nejvyšší vrchol cti a hodnosti, můžeš míti hlavu věncenu všemi korunami slávy, bylo-li tvé svědomí poraněno, neodpustí; i na loži zlatém a hedvábném bude tě, vinníče, probouzeti a kárati: „Ať je tvé štěstí sebe větší, ať se svět klame o tvém pravém stavu ještě víc — nejsi přece nic jiného — leč bídník!“ A ani slzy, ani vzdechy, ani náhrady neumlčí tohoto hlasu, jestliže Bůh nepřijde na pomoc.

Oh, míti odpuštěno, věděti to, býti si tím jist — jaké to štěstí! Dojíti znovu pokoje, vážnosti a cti ve svých vlastních očích i v očích světa — ne — to mohl učiniti jen Bůh! A to jest právě onen nejvzácnější účinek sv. zpovědi. Kdo kdy klekl k ní sevřen bázní a hanbou, a nevstal záře radostí a slastí? Kdo — slyše nad sebou pronášeti slova: „Jdi v pokoji, odpouštějí se tobě hříchy tvoje“ — kdo neodnesl si v srdci blaho a jasno klidu, jehož svět dáti nemůže?

Taková je tedy sv. zpověď: raní a těší; pokořuje a povznáší. Kdyby jenom zraňovala, roztrpčovala by duši; kdyby jenom útěchy skýtala, nepodněcovala by jejích sil. Ale právě tento obojí účinek jeden s druhým podivuhodně zde splývá. Sv. zpověď nutká nás vrhnouti se na kolena v pokoře, v poslušnosti, oběti — a v témž okamžiku zaplavuje ducha i srdce útechou, světlem, odpuštěním i pokojem. Je tedy zřejmo, že sv. zpověď odpovídajíc s jedné strany vznešeným tužbám a potřebám člověka a s druhé strany ranám duše jeho sebe žalostnějším a hlubším, nemůže býti dílem leč onoho Boha, který tuto duši člověka stvořil.

VI.

Blahodějné účinky sv. zpovědi jsou vskutku tak veliké a mocné, že ti, kteří je ztratili, jako na př. protestanté, jich postrádají a želí. Uvedl jsem již slova madame de Staël: „Oh, co bych dala za to, kdybych mohla přikleknouti ke katolické zpovědnici!“ Rovněž i slova Navilleova: „Kdo nepohlížel kdy závistivě k tri-

bunálu pokání? Kdo si nepřál kdy v trpkých výčitkách a v nejistotě, má-li od Boha odpuštěno, zaslechnouti z úst oprávněných v moci Kristově pronesená slova: „Jdi v pokoji, odpuštění jsou tobě hříchové tvoji?“¹⁾

A takových slov podobných dala by se snadno nalézt celá řada. Avšak stůjž zde místo nich to, co je všecko zastíní:

V zemích protestantských se sv. zpověď sama, svou vlastní mocí a působností svých blahodárných účinků znova rodí. Duchovní i věřící u vzájemném souhlasu ji znovu zavádějí proti všem předpisům církevní vrchnosti, ano přes odpor nejvyšších církevních úřadů. To vidíme zvláště v Anglii, kde toto hnutí pro sv. zpověď je tak mocné, že znepokojilo celý biskupský sbor církve anglické. V r. 1878 sešel se v Londýně jejich církevní sněm.²⁾ Za předsednictví arcibiskupa z Canterbury shromážděno bylo sto biskupů, kteří se sami titulují: „m y b i s k u p o v é c í r k v e k a t o l i c k é“.³⁾ A k čemu ten sněm? Aby v zárodku potlačil znovu se rodící sv. zpověď. Čtete jen akta tohoto sněmu a uvidíte, že o to se hlavně jedná. Pojednávají nejprve učeně o jednotě v Kristu Ježíši; potom o rozmanitosti, která jednotě krásy dodává, o podivné ohebnosti, s jakou se obřady církevní různě utváří;⁴⁾ protestují pak několika slovy proti zločinu biskupa římského, jenž si osobuje dar neomylnosti,⁵⁾ a na konec jednají o novotách bezbožných, které

¹⁾ Le Christianisme et les temps présents, tom. IV., p. 324.

²⁾ Epistola centum episcoporum in Anglia congregatorum in palatio Lambethano, mense Julio anno MDCCCLXXVIII graece et latine reddita jussu reverendissimi archiepiscopi Cantuariensis. Londini, apud Revington, 1878.

³⁾ Nos episcopi sanctae ecclesiae catholicae . . . centum numero . . .

⁴⁾ Et dum libere profitemur amplam quamdam rituum ecclesiasticorum flexibilitatem esse exoptandam . . . rigidam uniformitatem non flagitamus . . .

⁵⁾ Commonendi sunt a nobis fideles, facinus illud a Romano episcopo patratum in concilio Vaticano anno MDCCCLXX, quo sibi supereminentiam super omnes homines in rebus fidei et morum vindicavit, arrogatae sibi infallibilitatis praetextu, attributorum ipsius Domini Jesu Christi manifestam fuisse invasionem.

bohužel zaplavují církev anglickou — zejména o nej-
přednější a jistě nejdůležitější novotě — již dlužno
vyhladiti — o sv. zpovědi! A proto naposled uvedeno
čtvero nebo patero zákazů proti sv. zpovědi pode-
psaných stem biskupů:

Zakazuje se duchovním anglickým požadovati po-
drobného vypočítávání hříchův od těch, kteří k nim
přicházejí, aby s jejich pomocí dokonalou lítost vzbudili.¹⁾

Zakazuje se ukládati komukoli soukromou či tajnou
sv. zpověď před sv. přijímáním večeře Páně.²⁾

Zakazuje se předpisovati, ano i vůbec jen doporu-
čení pravidelnou častější sv. zpověď před knězem.³⁾

Zakazuje se učit, že by konání takové sv. zpovědi,
v níž se člověk knězi zcela svěruje k duchovnímu
vedení, bylo nezbytnou podmínkou dokonalejšího ži-
vota duchovního.⁴⁾

Hle tedy, co se děje v Anglii: patrně tam tedy
učí, že sv. zpověď, a to ne pouze obecná, neurčitá,
nýbrž sv. zpověď podrobná ze všech hříchů jest kře-
šťanu potřebná, zvláště před sv. přijímáním; že jest
dobře a užitečné ji konati netoliko v případech zvlášť-
ních, nýbrž pravidelně a často; a že bez ní nelze na-
prsto dojíti ctnosti, zbožnosti, tím méně dokonalejšího
života duchovního.

V r. 1552 poslali lutheráné norimberští poselstvo
ke Karlu V. s prosbou, aby zvláštním úkazem císař-
ským znova u nich sv. zpověď zavedl, aby zločinům
vůčihledě se množícím přítrž se učinila. Roku 1670
vyslovili duchovní štrassburští totéž přání a žádali
v zájmu veřejného pořádku znova zavedení sv. zpovědi.

¹⁾ Et nos consulto censemus nulli ecclesiae ministro licere,
ab iis, qui ad eum se recipiunt, doloris aperiendi gratia,
omnium singillatim peccatorum minutam enumerationem ex-
quirere.

²⁾ Vel privatam confessionem iis imperare ante sacro-
sanctae Eucharistiae participationem.

³⁾ Vel praescribere vel etiam commendare confessionis
consuetudinariae coram sacerdote exercitationem.

⁴⁾ Vel docere talem exercitationem, vel sacerdoti sub-
iectionem, directionis, ut aiunt, causa, conditiones esse neces-
sarias ad sublimissimam vitam spiritualem attingendam.

A r. 1878 zavádějí ji duchovní angličtí sami ze sebe, jen aby vyhověli potřebám věřících svých — a to v takovém počtu a tak nápadně, že je všecken sbor biskupů znepokojen a chápe se nejprísnějších prostředkův, aby ji potlačil.

Ó sílo pravdy a dobra! Ó plodná sílo zdravého semena! Můžete je nohou pošlapati — nezabráníte, aby nevzklíčilo; je to jako s těmi zrny obilními z hrobů egyptských faraonů: po třech tisících letech je vynesli ven — a ještě dala bohatou žeň!

Kapitola třetí.

Božské účinky sv. zpovědi.

Božský původ a ráz sv. zpovědi dá se dokázati ještě jinými důvody.

Jednoho dne řekl mi kterýsi vynikající muž: „O mnohé a mnohé zařízení církve lze se příti; avšak to se jí upřítí nedá — a proto se před ní v obdivu skláním, že jest největší dílnou svatosti, jaká vůbec kdy na světě byla. Všude jinde lze najíti pouze lidi poctivé — svatí však jsou pouze v ní.“ A světci je dělá právě sv. zpověď. Vedle nejsv. Svátosti oltářní jest právě ona k tomu obzvláště ustanovena, aby vytvářela ctnost a přetvořovala jasem svatosti duše. Mnohdy je vytrhne z dosti hluboka; často je povznese neobyčejně vysoko. Plodí křesťany, plodí kněze a po svatém životě připravuje klidnou smrt. Kdyby se lépe znala a konala, jistě by vnesla pokoj v rodiny a ušetřila by společnost mnohého zla a nebezpečí.

To tedy ještě mi zbývá vyložiti. Objasnil jsem podstatné částky, jež tuto božskou svátost skládají, pokusil jsem se vylíčiti, jak vnitřní ústrojí sv. zpovědi podivuhodně vyhovuje potřebám a tužbám duše, nuže promluvmе na konec o jejím vlivu a jejích božsky mocných a požehnaných účincích.

I.

Zlo, jež hubí duše, znepokojuje i rodiny, ba ohrožuje i společnost. Jeť v podstatě rázu ničivého a roz-

kladného. *Charitas aedificat*¹⁾ — láska vzdělává, *iustitia elevat gentes*²⁾ — spravedlnost zvyšuje národy. Zlo činí pravý opak: ničí, hubí a bídné činí i samy národy: *miseros autem facit populos peccatum*.³⁾ Společnost je si toho jasně vědoma, ví, že nejúhlavnější nepřítel její jest hřích ve svém rozvoji, vášeň v neustálém svém postupu. A proto společnost neopomínula učiniti vše, jen aby zlo a hřích — ne-li vůbec potlačila — což je nemožno — tož aspoň na uzdě držela.

Za tím účelem utvořila tribunál vlády. Na trůn uprostřed mezi lidské vášně posadila vladaře; učinila ho nesesaditelným — ne proto, aby byl úplně svobodný a nezávislý, neboť svoboda pochází ze svědomí a ne z nesesaditelnosti: ale proto, aby vášně u jeho nohou zmíraly; vtiskla mu korunu do čela, žezlo a meč do ruky a řekla: „Bdi nad společností a braň ji proti vášním, které ji zničití hrozí.“ A věru, těší-li se střechy naše pokoji, kolébky dětí našich a hroby otců šetrné úctě, může-li žena, mladá matka, ano i mladá dívka projíti celou zemí bez obavy, že žádné urážlivé a neslušné slovo neodváží se až k ní -- tož uznejme spravedlivě, že je to zásluhou této bdělé moci, která nás chrání a bezpečnost zajišťuje všem. Ale nicméně, ačkoli je tento tribunál občanské vlády tak mocný, kdož by neznal mezí jeho působnosti? Stihá pouze činy zevní — vnitř jim zabránití nedovede. Nedovede včas vyrvatí ze srdce, v němž bouří, ony myšlenky, žádosti, které při nejbližší příležitosti zločin zplodí; až tak daleko jíti nemůže.

A proto vedle tribunálu občanské vlády utvořila společnost jiný tribunál, tribunál cti. Ten již zasahá dále nežli onen. Čest trestá i takové činy, kterých spravedlnost nezasáhne; vniká až do svědomí a rozpoznává tam jisté způsoby nízkosti a sprostoty, jisté druhy nešetrnosti, jichž spravedlnost potlačití nedovede — ale čest je označí znamením potupy a přinutí

¹⁾ I. Korint. 8, 1.

²⁾ Přisl. 14, 34.

³⁾ Přisl. 14, 34.

je, aby se krčily ke spodu. A přece co vše uniká i tomuto tribunálu cti! Co hanebností, jež může člověk páchat, aniž při tom přestává býti pokládán za čestného člověka! Co ohavností před Bohem i svědomím, jichž tribunál cti nezasáhne! Jeť strannický i bezmocný zároveň.

A kromě toho oba tyto tribunály, které ovládají svět, tribunál občanské moci i společenské cti, mají jednu velikou vadu: nedovedou rehabilitovati. Trestají — a jak tě jednou ztrestaly, ponechají tě v beze cti a v beznaději. Koho jednou vyloučily ze společnosti, tomu praví pouze: *Lasciate ogni speranza*. A tak oba přidělávají lidem ze společnosti vyloučené, kteří nemohouce dojít cti, po níž přece všichni lidé dychtí, osnují stále jen pikle nepřátelské a plány, jak by ji vyhodili do povětří, doufajíce, že v jejích zříceninách se domohou své ztracené cti a bohatství v jejích troskách.

Tribunál náboženský pohanských systemů starověkých byl rovněž tak malomocen. Tušil dobře, že potlačovati zlo pouze zvenčí nic neznamena, že je třeba pohnouti vinníka, aby je odhodil sám. Za tím účelem vytvořil si jakýsi druh zpovědi či vyznání: ale na hříchy tajné, vnitřní, na myšlenky a žádosti, jež jsou přece zdrojem všeho zla, ani na lítost se neodvážil. S několika krupěmi očistné vody, po nějakých zevnějších obřadech odcházel člověk očištěn, avšak neuzdraven, nemaje předsevzetí se polepšiti.

Jak vznešenější, jak hlubší je tribunál Pokání! Tu se člověk vyznává nejen ze hříchů zevních, veřejných, nýbrž i z tajných, ano i z pouhé žádosti a myšlenky zlé. Tu je nejenom vyznává, tu jich i lká a pláče — neníť odpuštění bez lítosti. Tu nejenom jich lituje, tu za ně pyká: tu je třeba slíbiti náhradu, odpuštění, vzdalování se zlého. Tu se mu podávají prostředky vhodné, jimiž by příležitosti k pádu vedoucí se vzdalovati, nových a navyklých pádů se uchrániti mohl, tak že u duše pokorné a šlechetné se účinek jistojistě dostaví. To uznal kdekterý pozorovatel i smýšlení méně náboženského. „Nejlepší druh vlády byl by ten,“ praví Raynal; „kde by se zřídil nejvyšší soudní dvůr sv.

zpovědi.“¹⁾ „Sv. zpověď“, dí Voltaire, „lze považovati za nejmocnější uzdu tajných nepravostí. Dovede nejlépe přiměti srdce roztrpčená k odpouštění, a malé zloděje (a proč by ne též veliké) k navrácení toho, co bližnímu uzmuli.“²⁾ „Kolika náhrad, kolika odškodnění je sv. zpověď příčinou u katolíků,“ volá Rousseau.³⁾ „Nezřídka lze slyšeti od protestantských pánů a hospodářů,“ dí Hengstenberg, „že mají raději služebné katolické ve svém domě, poněvadž okrádají-li je tito lidé, jejich zpovědník je jistě k náhradě přiměje.“⁴⁾ „Nedávno ptal jsem se svého dobrého souseda L. de H.,“ dí protestantský pastor Pestalozzi, „proč v jeho obvodu se vyskytá tak málo případů vražd dětí. To pochází ze sv. zpovědi — řekl mi. Sv. zpovědí může kněz vniknouti až v samo srdce člověka a potlačit tam zárodky zla dříve, nežli se vyvinou.“⁵⁾ „Z téhož důvodu,“ tvrdil Marmontel, „že není nad sv. zpověď lepšího prostředku, jímž by se dala zachovati čistota mravů u mládeže.“⁶⁾ „Zkrátka,“ dí Chateaubriand, „nedošli bychom konce, kdybychom chtěli uváděti všecky myslitele — ať již byli přesvědčení jakéhokoliv — kteří svátost pokání považovali za nejmocnější uzdu nepravosti a mistrovské dílo moudrosti.“⁷⁾

II.

Tato veliká moc sv. zpovědi na potlačení zla jeví se ještě lépe v duchovním a mravním povznesení duší padlých. Vezměte takového, jenž sklesl co nejhluběji, člověka zkaženého: v den, kdy tento člověk klekne a řekne: „Já jsem hanebný bídník“, v den, kdy skloní hlavu, aby došel rozhřešení, v ten den vrací se zpět k nevinosti a ke ctnosti. Skvrny, jež na sobě měl,

¹⁾ Histoire philosophique du commerce des Juges, tom. III., p. 250.

²⁾ Dictionnaire philosophique, art. catéchisme.

³⁾ Émile, III., p. 201.

⁴⁾ Gazette évangélique, 1863, p. 926.

⁵⁾ U Hettingra IV., 252.

⁶⁾ Mémoires I. 1.

⁷⁾ Génie du christianisme, 1re partie, ch. VI.

byť sebe děsnější, mizí — a jeho viny sebe ohavnější — jakoby je vzal a do vody hodil.

Viděl jsem jednou takového ohavu — a když zvedal své čelo slzami se třpytící od země, na níž kleče se vyznával ze zločinů, nad nimiž vlasy hrůzou na hlavě vstávaly — věru rád bych se byl vrhl jemu k nohám, abych je políbil. Svět sice ukazoval naň ještě prstem, když šel po ulici, a ve společnostech, v nichž ho znali, říkali ještě o něm: Je to bídník! Avšak já, svědek jeho „proměnění“, já zdravil jej uctivě a říkal: — světec je to!

A jestliže po prvním tomto proměnění zůstala — jak je přirozeně nevyhnutelná — v duši jeho ještě slabost — svatě rozhřešení přichází znova a znova; a pozvolná povaha jeho se napravuje, náklonnosti zlé ztrácejí síly, pokoj a zdraví se vrací; a takové duše, zlem zraněné, které nesou v sobě tajné jizvy a rány dlouho bolavé, stoupají krok za krokem na dráze ctnosti výše často, nežli duše, které nikdy nehřešily.

Tato moc povznášení duše padlé jest právě nejen jedním z nejpatrnějších účinků sv. zpovědi, ale je to moc zvláštní, pouze sv. zpovědi vlastní.

V přemnohých případech nesvede nic ani modlitba, ani lítost, ani dobré předsevzetí — sv. zpovědi je třeba. Znal jsem mladého, dobrého, čestného muže — ale vášně ho šířaly. Chtěl býti čistě živ, nemohl; modlil se, vzdychal, sliby dělal, nezmohl ničeho. Stále a stále padal do starých poklesků zpět, a to ho snižovalo a malomyslným činilo. Jenom sv. zpověď ho uzdravila. — Jiný muž ducha vznešeného, povahy ocelí kalené, mně řekl: „K důkazu, že sv. zpověď jest božského zřízení, stačí mi jediná má vlastní zkušenost. Přes všechna svá dobrá předsevzetí nedovedl jsem dříve býti cudný. Ale rázem jako divem dovedl jsem to, jakmile jsem začal se zpovídati a přijímati.“

Ach, co lidí je v podobném stavu! Jak mnozí říkají: „Kolísám stále mezi nepravostí a ctností, pln slabosti a bídy; chci se povznést k dobru a nemohu! Nemám křídel do té výše. A přece jak čisté a svaté vzněty cítím v duši své! Ale síly nemám: ruce i nohy jsou jako spoutány a křídla má malomocně se chvějí.“

Kdo mne uchytí, kdo povznese z tohoto kalu a bědy? Kdo až k Bohu mne povznese? Kdo?“ — Můj bratře, milost Ježíše Krista — ovšem ve svátostech od něho ustanovených — ve sv. zpovědi a sv. přijímání!

Ale ty mně řekneš: „Jakž bych se mohl zpovídati, nevěřím ve sv. zpověď!“ — Nuže — především — opravdu nemůžeš? Při sv. zpovědi jsou dvě věci: božská moc kněze — a v tu ty nevěříš — budiž! Ale je při ní i pokoření se kajícíka — a kdo by ti to mohl zabrániti? Jdi, kam ti libo, do kaple nejoblehlejší ke knězi naprosto neznámému, klekni a řekni: „Otče, zhřešil jsem!“ Tento úkon že je ti nemožný? Ale vždyť mluvíváš často o svých chybách — (tedy zpovídáš se) — z marnivosti! Proč by ses nezpovídal z pokory? Vyznáváš své vady, často dokonce aby ses jimi chlubil a chvástal? Proč bys jich nevyznal, aby ses z nich vyléčil a duši svou v takový stav, jenž milosrdenství Boží svolává, uvedl? A nevěříš-li — pak ovšem rozhřešení dostati nemůžeš. Kněz ti řekne jen: „Jdi v pokoji a nehřeš již!“ — Udělí ti požehnání — a ty znáš, co řekl Pius VII. — požehnání starcovo přece nikdy neškodí!

Ale nikoli — ty již nebudeš pochybovati déle. Toto pokoření sebe sama svolá světlo shůry na tebe, bělmo padne s očí tvých, to bělmo, jež na nich držel spíše strach z vyznání, nežli nevěrecká pochybnost, a ty povstaneš od nohou kněze tak, jako druhdy Tomáš od doteku ran Ježíšových se slovy: „Pán můj a Bůh můj! Dominus meus et Deus meus!“¹⁾

III.

Ale ačkoli toto duševní vzkříšení způsobené svátostným rozhřešením, vzkříšení v tisícovém již případě pozorované, vzkříšení v řádu mravním, podobné vzkříšení Lazarovu v řádu fysickém — ačkoli jest, pravím, tak podivuhodné, nevím přece, nemám-li se více diviti utajenému působení sv. zpovědi na každodenní život křesťana, síle, kterou jej stále udržuje v ctnosti. —

¹⁾ Jan XX. 28.

Sotva že dítě dospěje, již je sv. zpověď poučuje, aby zkoumalo, aby zpytovalo ne to, co má v sobě dobrého, nýbrž zlého a nebezpečného; aby rozpoznávalo vnuknutí božská, která mu přicházejí ze křtu, a náklonnosti špatné, které se rodí ze hříchu dědičného a které nekroceny by je neodvratně vedly do zkázy. Kdežto venku ve světě mluví takové mladé dívky, takové mladé ženě jenom o její kráse, o jejím nadání, o jejích půvabech, o jejích vnadách, ona v tichém a šerém ústraní vyhledá si kněze, otce, a ten jí mluví jenom o jejích vadách. Jím vedena a osvícena poznává ihned, které jsou její zlé náklonnosti a která mezi nimi je ona hlavní, do níž štípeny jsou výhony ostatních. Tak dospívá pozvolna a někdy i velice záhy k onomu sebepoznání, jež staří právem považovali za dobro velice vzácné a za základ veškeré ctnosti. „Poznej sebe sama,“ hlásala věštkyně delfská. Toto heslo vznešené mělo by státi na všech zpovědnících, neboť ony jsou nejmocnější pomůckou sebepoznání.

Avšak účinky sv. zpovědi neobmezují se pouze na to. Sv. zpověď, když nám ukázala zlo v nás, učí nás je také přemáhati. Vybudovala proti zlu za tím účelem celý válečný postup a plán, jež tak případně nazvali: *D u c h o v n í b o j*.¹⁾ Tu učíme se, že jsou vášně, proti nimž se vede boj otevřený, tváří v tvář; a že jsou jiné, nad nimiž nelze zvítěziti leč útekem. Jako v boji Horaciů a Kuriaciů — máme-li dosíci vítězství, musíme si své nepřátele-vášně rozdělit. Nesmíme vůbec vzít si na mušku než vždy jedinou z nich, ale proti ní bojovati pak litém bojem měsíc, rok, deset let; nejíti na jinou, leč až jsme potlačili první, a především vybrati si k boji onu hlavní, kteráž jest jaksi kmenem, z něhož vyhánějí ostatní. Na pomoc v tomto velikolepém a člověka tak hodném boji vynalezla sv. zpověď *z p y t o v á n í s v ě d o m í* (examen) — *o b e c n é*, ze všech vin jako přípravu k sv. zpovědi, a *z v l á š t n í* — k vykořenění té neb oné nectnosti: dvojí to božský vynález, o němž staří neměli ani tušení.

¹⁾ Scupoli: Duchovní boj.

Současně, co učí plíti z duše nepravosti, učí sv. zpověď též vzdělávati ji ctnostmi: pokorou, mírností, čistotou, trpělivostí, zapomínáním sama sebe, duchem obětavosti a odříkání. A užívá k tomu téhož postupu: rozdělití si práci; nepodnikati vše najednou; snažiti se nejprve o získání jediné jen ctnosti; zpytovati každý večer, jak jsme prospěli; řídití se při té práci tím, co mělo řídití i onu dřívější: totiž jistým pořádkem, vytrvalostí, osvědčenou methodou a po delší čas. Tak zavedla sv. zpověď hotovou kulturu duše, již vede mnohý k velikému stupni svatosti.

Mohla by však nastati obava, že toto stálé zaměstnávání se vlastními vadami potáhne čelo člověka výrazem smutku; to se sice přihází u některých duší malomyslných — avšak v celku je pravý opak. Pochází odtud ona milá stránka rázovitosti katolického lidu, onen výraz rozvážnosti a srdečnosti zároveň, rozjímavosti i veselé klidnosti, jakási otevřenost a přímost, která jest jaksi odleskem duše pokojné, veselé a přece ne rozptýlené. Z těchto rysů křesťanské fysiognomie podrželi protestanté pouze jedinou: upíatost. Nemají ani veselé klidnosti, ani srdečnosti ve svém výrazu. A ona upíatost sama, jsouc poněkud suchá a chladná, nemá do sebe půvabu rozjímavosti.

Toto úsilí, jakým duše pracují samy na svém vlastním zušlechtění, stvořilo konečně to, čeho starověk vůbec neznal a čeho ani protestantismus zachovati nedovedl, totiž to, co nazýváme *duší vnitřní*. Duše vnitřní žije spíše vnitř nežli vně; věrou vidí, že Bůh je v ní a láskou jej cítí. Odtud ta úzkostlivá pozornost na každé hnutí, stálá bdělost, aby ničím nezarmoutila božského hosta v srdci svém, a horlivá snaha o ctnosti, aby se mu jimi libila, spojená s bolestí bezmeznou nad sebemenšími chybami, které její bdělosti přece tu a tam se vymknou. Ví, že Bůh je žárlivý milovník, a on je jím opravdu; — a ona chce jím býti jako on, chce aby její čistota odpovídala jeho čistotě, jeho lásce její láska. Nuže a k tomu je právě sv. zpověď největší pomůckou. Ptejte se sv. Ludvíka, co ho udrželo na těchto výšinách, v oné pokoře i čistotě nezkalené: zpovídal se každý týden. Ptejte se

sv. Karla Borromejského: zpovídal se každý den. A jakž jinak by mohlo býti? Žalovati na sebe neustále, vyhošťovati ze srdce i nejmenší prášek hříchu, káti se neustále — jakž by neměl člověk tím dojíti obdivuhodného posvěcení a čistoty?

Ale vy mi řeknete, že vidáte spoustu křesťanů, kteří se zpovídají a nelepší. Vím dobře; než co to dokazuje? Zrno sebe lepší vhozené v půdu špatně připravenou nenese ovoce. Pokrmy sebe vzácnější živí a sílí jedny lidi a druhých neuchrání záhuby. Sv. zpověď není lék záhubný, ale žádá spolupůsobení lidské vůle, žádá lítosti, žádá pevného úmyslu, žádá mravního úsilí, a pouze za těchto okolností a pouze za tuto cenu plodí své podivuhodné účinky.

IV.

Než vizme věc ještě více povšimnutí hodnou. Sv. zpověď plodí netoliko křesťana, a to tím, že povznáší člověka často z nejzazších hlubin nepravosti až k nejvyšším vrcholům ctnosti: sv. zpověď plodí i kněze a svěťí jej na krále duší. Předčasnou zkušeností, které mu dodává, činí z něho „staršího“ (presbyter) dříve ještě, než dosáhne stařeckého věku. V plném mládí jeho uvádí jej v ono nesmírné a velikolepé království duchovní, kde bolesti jedněch, nepravosti druhých a podivuhodné účinky milostné u všech jej plní úžasem, obdivem, smilováním, touhou obětovati se, a tvoří z něho otce oním otcovstvím, o němž mluví apoštol: „Synáčkové moji, kteréž opět rodím, až by Kristus utvořen byl ve vás — Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis.“¹⁾

Nemluvím tu o sv. zpovědi, k níž sami kněží častěji chodí (neboť v té příčině je jejich sv. zpověď podobna sv. zpovědi věřících a má tytéž účinky). Ale o oné sv. zpovědi mluvím, kterou kněz od věřících přijímá a vyslýchá, a ta mu propůjčuje svrchované svatovlády nad dušemi. Ta právě plodí kněze; to po-
znaménávají i protestanté. „Reformace,“ dí protestant-

¹⁾ Galat. 4, 19.

ský pastor Pestalozzi, „zpřetrhala ono spojení, jež vedlo od ucha duchovního správce k lidu. Nelze upříti, že nezbytný podklad duchovní správy, totiž vnitřní znalost každé ze svěřených mu duší se strany duchovního správce padá a mizí čím dále tím více den ode dne následkem úplného zrušení sv. zpovědi. Z dřívějšího kněze stal se v zemích protestantských učeně mluvící professor morálky.“¹⁾ „Pouze soukromou tajnou sv. zpovědí,“ dí protestantský učenec Kirchoff, „může se státi duchovním tím, čím má dle svého vznešeného povolání býti: rádcem, vůdcem, zachráncem duší ve všech duchovních ohledech. A pouze sv. zpovědí lze též nabýti autority a vlivu, který mu jako zástupci Božímu přísluší.“²⁾ „Zrušení sv. zpovědi tajné,“ praví Bretschneider, „přetrhlo ono pouto, jež tak úzce duchovního pastýře s jeho stádcem pojilo. A co se stalo? Pastýři sklesli na pouhé kazatele.“³⁾ A Walcher dí: „Neměli bychom stýskati si, vidouce, že zavržením soukromé sv. zpovědi duchovní pastýři sami se odtrhli od duší sobě svěřených? Nyní pastor není již zpovědníkem, nýbrž pouze kazatelem.“⁴⁾

Sv. zpověď tedy patrně činí kněze králem či spíše otcem duchovním. Zároveň však dává mu k tomu i potřebných vlastností. Jeť někdy povolán k vedení duší neobyčejně ctnostných: jsou to ty, které opustily vše k vůli Bohu; a jiné, jež, trvající ve svazcích se světem — ano i v manželství, jsou přece živý životem andělským. Jaké city se zmocní jeho srdce, když je vidí klečící u svých nohou, jak žalují na sebe se slzami chyby tak nepatrné! Jak je dojat a ponížen! Co jest proti těmto duším on? A jak by nepocítil tužby, aby žil — on kněz — aspoň tak svatě jako tyto duše u jeho nohou klečící?

Jindy — je pravý opak. Vidí, jak blíží se k jeho soudcovské stoličce duše pokryté děsnými zločiny; slyší vyznání, jež člověkem otřesou. Mělo by se mu ne-

¹⁾ U Hettingra: IV., p. 258.

²⁾ U P. Ventury: *Raison philosophique et raison catholique*, tom. III., p. 143 note.

³⁾ *Handbuch der Dogmatik*, I. c.

⁴⁾ *New. theolog. annal.* 1814.

volno dělati. Avšak nikoli. Nevím ani, jaké božské srdce plné milosrdenství a něžnosti vymění se v tu chvíli za jeho srdce, zaujme místo jeho a učiní z něho jiného člověka. To již není on, jenž žije, to Ježíš Kristus jest živ v něm.

Často domnívají se lidé, že kněz bude jimi pohrdati, vyznají-li se mu. Tomu není tak: i mimo svátost je to nemožno, naprosto, metafysicky nemožno. Ať jen největší třeba zlosyn, který poklesl nejniže, přijde k vám; nechť jen klekne vám k nohám a vyzná vám s pláčem své hříchy — vám bude naprosto nemožno jím pohrdati! A proč? Protože vyznati svůj zločin — byť člověk byl bídníkem sebe větším — vyznati zločin znamená tolik, jako jej odvolati, znamená tolik, jako jeho se sprostiti, tolik, jako se změnit, lepšiti se. Nuže, a když už člověk začíná býti dobrým, co záleží na tom, odkud přichází? Z čím větší hlubiny, z čím většího bahna přichází, čím podivnější jest vstup jeho v říši dobra, k tím větší něžnosti a úctě pohne toho, jejž vyvolil Bůh za svědka a nástroj jeho obrácení.

A jakoby mu bylo nemožno pohrdati dušemi, které se obracejí, tak — ba stokráte nemožnější by mu bylo nemilovati jich. Ty duše, které nás tolik ctí, že až přijdou pokleknout k vašim nohám, které vám sdělují i tajné své bědy — oh ne — není možno nemilovati jich! Tisíce životů byste za ně dali jako za krupěj vody. Ó přáteli, bratře, není-li opravdu nikoho, kdo by měl trochu úcty k tobě, jestliže každý se ti jen vyhne a tebou pohrdá — jdi ke knězi, vrhni se před něj, pověz mu své viny a uvidíš, jak se sklání k tobě nějaká tak něžná, pozorná a šetrná úcta, která nemůže pocházeti odjinud, leč od Boha, jenž stvořil i zpovědníka i kajícího.

Nelze tvrditi, že by právě tato úcta a šetrnost k osobě kajícíkově byla příčinou zpovědního tajemství — jeho původ je vyšší — božský. Sama kněze plní podivem. Sám kněz nejen že ani nemá pokušení, aby vyzradil důvěrná sdělení, jež slyšel, ale ani možno není, aby na to pomýšlel. Zapomíná ihned, co slyšel. Často věřící zpovídajíce se připomínají mu chyby již

dříve vyznané — neví již o nich. Musí mu je znova sdělit. A když vyjde ze zpovědnice, vše, co slyšel, jest, jakoby nikdy nebylo. To je jako zázrak! Vídáme kněze, jak věkem slábnou, dětinskými se stávají, svět svým nekonečným vypravováním ze své minulosti unavují — ale nikdy ani slovo ze sv. zpovědi, které slyšeli. To vědí věřící tak dobře, že jsou úplně klidni. Lze vidati jiné kněze, napadené děsnými a zuřivými záchvaty šílenství, jež bouří ze dna a na povrch vynášejí všechny dojmy dřívější. — Jak — dojmy ze zpovědnice nepřijdou na řadu? Nikoli. Klidně spí tato posvátná tajemství na dně takových hlubin, že ani šílenství se nepodaří jimi pohnouti. — Konečně jsou i kněží zločinní, kteří odpadají od víry, kteří se řítí tím hlouběji, čím výše stáli, a kteří jsou děsní svým cynismem. Vzpomeňte na reformaci, na revoluci z r. 1793 a na starokatolíky! A přece nebylo skleslého kněze jediného, který by ve vzteku proti církvi byl chtěl tuto nejskvělejší svatozář církve zatemnit tím, že by byl vyrazil jedinou ze sv. zpovědí, které kdy byl slyšel. To budilo zvláště veliký podiv se zřetelem na naši (francouzskou) revoluci. „Je to věru zvlášť s podivem, ba snad zázrakem,“ praví markýzka Créqui, „že mezi všemi zločiny revoluce francouzské neslyšeli jsme žádného vyzrazení zpovědního a svátostného od nějakého kněze odpadlíka.“¹⁾ Marmontel vyslovuje též podiv: „Jak se jen stalo, že za revoluce mezi tolika mladými vyznavači zásad republikánských, mezi tolika špehouny a udavači, jimž, jak víte, nebylo nic nedotknutelného, jimž ani přátelství, ani vděčnost, ani přirozené svazky pokrevní nebyly svaty — a tenkrát, kdy přece šlo pouze jen o záminku k oloupení a k vyhlazení kněžstva, — jak, pravím, se jen mohlo státi, že se nenašel ani jediný udavač, žalující na nějakého kněze, že by byl porušil zpovědní tajemství? Ne — něco takového neslyšel žádný soud revolucionářské hrůzovlády.“²⁾

Týmž způsobem mluví všickni ostatní současníci a zanechávají slovy svými v duši naší dojem, jakoby se tak bylo stalo zázrakem.

¹⁾ Souvenirs de la marquise de Créqui, tom. V., p. 31.

²⁾ Opinion sur les cultes.

Sv. zpověď plodí a tvoří kněze ještě jiným způsobem, totiž tím, že ho zavazuje k čistotě. Svět jakoby instinktivně vycítil, že sv. zpověď a láska manželská spolu neobstojí. Sv. zpověď žádá, aby se neřeklo nic ; láska žádá, aby se řeklo vše. Bude mítí lásku ke své manželce ten, jenž máje v srdci složeno tolik tajemství, k ní sdílným nebude? A chce-li to tajemství zachovati, dovede odolati pokušením té, která již svojí přirozeností je vášnivá, nepokojná, zvědavá a žárlivá? A ona zas, uvěří, že je milována, když bude vedle sebe viděti muže tak pevně mlčelivého a k ní zdrželivého? A věřící a ženy zvlášť budou ještě přicházeti a skládati svá důvěrná vyznání do srdce, o němž jim bude povědomo, že je tak vřele milováno od jiné? Skutečnost odpověděla jako rozum. Všude, kde kněze oženili, sv. zpověď zanikla. Ani sama katolická církev řecká, která svým kněžím manželství dovolila, nebyla by sv. zpověď uchovala, kdyby si byla neopatřila zálohu zpovědníků tím, že zavázala k panictví mnichy a biskupy. Protestantismus, jenž na konec chápe, co říkal Melanchthon, „j a k á t o b y l a p o š e t i l o s t, z r u š i t i s v. z p o v ě ě d ě,“ a který se k ní dnes vrátiti hledí, nezmůže se právě pro tu příčinu, že má kněze ženaté, než jen na sv. zpověď z dobré vůle, nepovinnou, a z hříchů, z nichž jest jen libo se vyznati. Sv. zpověď povinnou, ze všech hříchů bez výjimky, bude svět konati jen kněžím panickým.

Hle — toť jsou některé z podivuhodných účinků sv. zpovědi. Světák může se sice rouhati tomu, čeho nezná anebo čeho zneužívá. Sv. zpověď však nicméně zůstává mistrovským dílem nekonečné lásky a po nejsv. Svátosti nejvydatnějším prostředkem a nástrojem onoho života, jež Ježíš Kristus církvi své k dokonání svého božského poslání byl svěřil.

V.

A co bych měl připojiti? Po svatém životě skýtá sv. zpověď svatou smrt. Spravedlivé uspává v pokoji a rozmnožuje jejich nevinnost. Hříšné zachraňuje od zoufalství, skýtajíc jim proti výčtkám svědomí bez-

pečné útočiště zajištěného odpuštění. Jedněm i druhým ukazuje nebe otevřené, kde je očekává láska nekonečná. A pokoj nevýslovný sestupuje v ní do srdce umírajících. Kdo by neznal toho dojemných příkladů? Uvedu jeden takový, jímž skončím.

Bylo to v krvavém roku 1793. V káře, která odvážela na popraviště dne 22. července značný počet obětí, byla svým jménem i věkem, ale ještě více pro své ctnosti úctyhodná choť maršálka de Noailles, její snacha, vévodkyně d'Ayen, a její vnučka, vévodkyně de Noailles, věku sotva 24 let, duše andělská, okouzlující krásy. Nežli byly zatčeny, stýkaly se každodenně se staříčkým knězem, jenž tajně docházel k nim a s nimi se povzbuzoval k smrti mučednické. Musil jim slíbiti, že až půjdou na popraviště, objeví se na cestě, aby jim ještě udělil naposledy sv. rozhřešení. Dobrý a bázlivý starý kněz byl nejprve poděšen tímto přáním; avšak potom hned slíbil, a připojil, že ten den bude mít modrý šat s červenou kazajkou, dle čehož ho poznají.

Nadešel osudný den; tři urozené oběti sotva že usedly do káry, která je měla zavézt na popraviště, neměly na mysli než toto: zahlédnouti v davu onoho kněze, jenž jim měl poskytnouti poslední útěchy. Ach, je tu ve svém modrém oděvu a červené kazajce, patře na ně a hledě se setkati s jejich pohledem. Ale dav zvědavců je tak veliký, že ho nemohou spatřiti. Dvakráte jim nadběhl postranními uličkami a chtěje na sebe upoutati jejich pozornost, vrací se do hlavní třídy, staví se jim do cesty před povoz. Dvakráte hledá jejich oči a nemůže se s jejich pohledem setkati. Už ztrácí mysl; dav roste a u samého popraviště nebude jim možno jej poznati! V tu chvíli propuká bouře, která hrozila již od počátku cesty z vězení; hrozné blesky brázdí oblohu, déšť se lije proudem. Dav se rozptyluje a utíká se pod domovní vrata, která ho nemohou pojmouti. Avšak smutný průvod běře se trochu pomaleji dále ulicí skoro liduprázdnou. Tu najednou vévodkyně de Noailles spatří někoho, jenž v lijáku běře se spěšně kolem káry. Poznává jej a hned dává znamení své matce i babičce. Ejhle tu jest, tu jest!

Kněz předešel povoz, postaví se na nároží ulice a zde jej očekává. Jejich pohledy se setkávají, duše jejich si rozumí. A poněvadž vznešené ony oběti mají ruce na zad spoutané, „sklánějí aspoň hlavu,“ vypravuje onen dobrý kněz, „a to s takovým výrazem lítosti, pohnutí a naděje, že jsem unesen. Vztahuji ruku, pronáším slova svatého rozhřešení a vidím, jak zvedají hlavy v pocitu nebeského blaha. Kdyby byl v té chvíli někdo přišel a zvěstoval jim, že jsou na svobodu propuštěny, nebyl by jim snad způsobil většího blaha.“

Několik minut na to vstoupily jako bílé ovečky na popraviště, připraveny k oběti.

Hle, co dělá rozhřešení! Tento klid oněch tří odsouzených, ono blaho převyšující všecku slast pozemskou; onen kněz v červené kazajce, jenž pobíhá kolem káry s odsouzcenci a který za bouře a lijáku, za svitu blesku hledá vhodné chvíle k vykonání svého úřadu; ony tři vznešené odsouzenky, jdoucí na smrt s modlitbou na rtech a s jedinou starostí, jen aby ještě došly naposledy odpuštění, dříve nežli vstoupí na popraviště, to vše je nadpozemsky krásné.

A přece je to jen jediný z oněch nesčetných případů, kde velikými, světlými a výraznými rysy jest zřejmě vyznačen božský původ i božský ráz sv. zповědi.

O sv. Eucharistii.

Kapitola čtvrtá.

První tvůrčí slovo.

V této chvíli, kdy chci psát o nejsv. Svátosti, lituji, že nevládnou bystřejším a něžnějším pérem, abych vylíčil její divy. Sv. Eucharistie jest posledním slovem nekonečné lásky Boží. Jest uskutečněním všeho toho, po čem člověk v srdci svém touží a co by rád na ukojení tužeb a citů svých uskutečniti chtěl, co však, bohužel, zůstává u něho jenom pouhým přáním.

Toto tajemství, poněvadž jest nejvznešenější, je také nejlépe podepřeno. Opírá se s jedné strany o nepohnutou skálu slova Ježíše Krista a s druhé strany o všeobecnou, stálou, vřelou a nevývratnou víru lidstva. Těmito dvěma důvody, jakož i krásou a velikostí ovoce této víry člověčenstva vynucuje si uznání u lidského rozumu. Zároveň mluví dojemně k srdci, přesvědčuje ho svůdně důvody, kterých rozum nezná: ano i temné stránky tohoto tajemství jsou plny utajeného světla, jež tím mileji se zde projevuje.

Nezačneme ovšem tímto utajeným světlem — jeť ještě druhé, přístupnější, zevnější světlo, které ne-tryská ze samé hlubiny tajemství, ale ze zevních okolností, za nichž bylo ustanoveno, a jež chceme vyložit nejprve. V tomto světle jest viděti tři paprsky zvláště jasné, tři svazky paprsků, které splývajíce a spojujíce

se navzájem tvoří ohnisko, v něž žádný vážný myslitel se zahleděti nemůže, aby v něm nepoznal živoucí pravdy a skutečnosti.

Jsou to:

1. Především jasné a určité slovo Ježíše Krista, které z povahy Onoho, jenž je pronesl, a z božské autority církve, která je dosvědčuje, čerpá sílu a moc důkaznou, na níž se roztříští jakákoli námitka;

2. dojem, jež toto slovo na člověčenstvo způsobilo — dojem tak hluboký a unášející, že za celých dvacet století člověčenstvo se z něho nevzpamatovalo;

3. veliké a blaživé účinky této víry lidské. Na těchto základech vnikneme pak směle v temné tajiny posvátné Eucharistie, abychom pak ukázali, jak z ní tryská záplava lásky nejvyšší.

1.

Především máme tedy pro sv. Eucharistii slovo Ježíše Krista; slovo jasné a určité, že ho nehodlám ani rozebírat, stačí pouze podati je v jasu jeho světla. Nikdo, kdo je zná, ho nepopírá.

Vizme tedy již vlastní ona slova, jichž dle svědectví sv. Jana Ježíš užil, když po prvé o sv. Eucharistii mluvil: „Já jsem chléb života. Otcové vaši jedli mannu na poušti a zemřeli, ale já jsem chléb živý, jenž s nebe sestoupil; bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky.“ A dodal: „A chléb, který já dám, jest tělo mé, které dám za život světa.“¹⁾

Jak zřejmá a jasná to slova! „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně. Neboť tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj.“ Ještě jednou, jak jasná to slova, jak prostá všeho obrazného rčení — jaká prósa, smím-li tak říci! Však židé se také ve smyslu jejich nemýlili — bouřili se proto: „Kterak může tento dáti nám tělo své k jídlu?“²⁾

A Ježíš stojí vedle — slyší je. Co učiní? Co měl učiniti? Měl jim říci, co jim jindy v podobných okolnostech říkal: „Ale vy rozumíte špatně. Jste příliš

¹⁾ a ²⁾ Jan VI., 47. 49. 51. 52. 53. 54. 58.

smyslní a tělesní. Nevidíte, že co dím, jest pouze obrazné, symbol, přirovnání!?" — A řekl to? Nikoli. — Naopak, znova opakuje svoji výpověď a tvrdí s ještě větším důrazem: „Amen, amen pravím vám, nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života. Neboť tělo mé právě jest pokrm, krev má právě jest nápoj.“ — A jakoby měl rozum lidský býti zahnán do úzkých a zdrcen podlehnouti slovu zcela tělesnému, dodává: „Kdo jí mne, živ bude — Qui manducat me, et ipse vivet.“¹⁾

Toť jsou přece jasná slova! Proto již židé nena-
léhají na jejich výklad — ale odcházejí a reptají:
„Tvrdá je ta řeč; kdo ji může poslouchat?“ Ano
i mezi učedníky jeho nastává neshoda a rozkol. „Od
té doby mnozí z učedníků jeho odešli zpět a nechodili
s ním více — Et iam non cum illo ambulabant.“ A co
činí Pán? Jde jich snad znovu vyhledat? Nikoli.
A přece — bylo-li mu jen špatně rozuměno — neměl
to udělat? Neměl to nedorozumění odstranit? A on
to přece nečiní! Obrací se k apoštolům a dí jim:
„Chcete-liž i vy odejít?“ Jakoby jim chtěl říci: buď
uvěřit anebo odejít! Anebo, jak jim to jindy říkal mír-
něji: „Ani vy jste mne ještě nepoznali? Neznáte moci
mé? Ještě jsem vám s dostatek neodhalil srdce svého,
abyste v něm tušiti mohli plno vynálezů lásky?“ A tu
sv. Petr volá: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš
slova života věčného, a my, my jsme uvěřili a poznali,
že Ty jsi Kristus, Syn Boží!“²⁾

Taková jest scéna zaslíbení nejsv. Svátosti. A kde
se stala? V jaký to rámeček ji vložil Ježíš Kristus, aby
lépe vynikla? Uprostřed v dav lidu hladovícího, zma-
látnělého, jež právě nasýtil způsobem zázračným.
Ještě žasne, ještě jest uneseno dobrotou a mocí jeho
těch pět tisíc lidí, když jim nastiňuje budoucí zázrak
eucharistický. Chléb tělesný, jež z pěti bochníků roz-
množil pro pět tisíc lidí (na tisíc lidí pouze jeden
chléb — ani o skývu víc!) — zavdává mu podnět,
aby jim vyložil, že pravý, člověku potřebný chléb není

¹⁾ Jan VI., 47. 49. 51. 52. 53. 54. 58.

²⁾ Jan VI., 61. 67. 68. 69. 70.

onen tělesný, jímž je právě zázračně nasytil; že tím chlebem není ani nebeský chléb, jež Mojžíš jejich předkům na poušti dával a jenž před smrtí nechránil; ale pravým chlebem, na nějž čekají, po němž lidstvo lační a jenž i smrti odolá — že jest On sám, jeho tělo, jeho krev, jeho člověčenství božstvím proniknuté — jež jim za pokrm podává, aby z něho života čerpali. „Já jsem život, jenž s nebe sestupuje a dává život světu. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky, nebo chléb, který já dám, tělo mé jest. Kdo jí mé tělo, má život — neboť tělo mé právě jest pokrm, krev má právě jest nápoj.“

Hle, toť první paprsek světla! A jak jest jasný! Jak vniká až v bolavé nitro člověka, jež tolik po životu lační! — Nicméně zůstávají tu ještě některé temné stíny. Co lidstvo z prvních slov Ježíšových poznalo, jest, že Ježíš Kristus dá mu jednoho dne tělo své za pokrm, krev svou za nápoj — ale jak, v jaké podobě, to zůstalo ještě neznámo. Toho se mělo lidstvo dovědět až z láskyplných slov na rozloučenou při poslední večeři. Ten, jenž stvořil červánky, aby připravil oko lidské na jas polední, chtěl, aby i veliké tajemství nejsv. Svátosti čili, jak sv. František Saleský dí, ono slunce života křesťanského, mělo své červánky, které by uschopnily a připravily duše k jeho porozumění a k víře v ně.

II.

A to se také stalo. Ve chvíli, kdy tuto svátost ustanovil, není již znamenati ani sporu, ani odporu, ani podivu. Jsou již připraveni. Znají již srdce Mistrovo, znají jeho moc, srozuměli již, co připravuje — a tu jest na místě jen mlčeti a se klaněti.

Přečtěme si slova, jimiž Kristus sv. Eucharistii ustanovil. Vložil je do rámce okolností neméně skvostného nežli slova příslibení. Den, jež k tomu vyvolil, byl den před smrtí; uprostřed tklivého a srdce jíma-jícího loučení; ve chvíli, kdy člověk opouští vše, co na tomto světě drahého, mluví nejen srdečněji, nýbrž i jasněji a určitěji, poněvadž smrt se blíží a po ní nebude tu již, aby slova svoje vyložil. V tento tedy

okamžik, při večeři s takovou obřadností přichystané, s takovou toužebností žádané — vizme — co se děje: „Když večeřeli a jedli, Ježíš vzal chléb, žehnal a dobrořečiv, lámal a dával učedníkům řka: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé, které za vás vydáno bude, to číňte na mou památku.“ A vzav kalich, když povečeřeli, poděkoval a dal učedníkům svým řka: „Vezměte a pijte z toho všickni — totoť jest krev má, krev nového zákona, která se za mnohé vylévá na odpuštění hříchů. Kolikrátkoli toto činiti budete, na mou památku číňte!“¹⁾ — Tu věru jest znova opakovati: Jak prostá, jak zřejmá to slova, prázdná všech frází! A originál řecký mluví ještě výrazněji: „Totoť jest mé tělo, mé vlastní tělo, tělo, jež se za vás vydává. Totoť jest má krev, má vlastní krev, krev, jež se vylévá za vás na odpuštění hříchů.“ A v syrském textu právě tak starém jako řecký, z časů apoštolských pocházejícím, stojí: „Totoť jest moje vlastní tělo.“ V liturgii Řeků čteme: „Co se nám podává, co se z chleba a vína stává, je tělo Ježíše Krista, jest jeho krev.“ — Ó — ještě jednou — jak prostá a jasná to slova! Kdyby nám byl chtěl dáti pouze znamení, podobu svého těla — ó jistě by to byl dovedl říci! Vždyť ve svých podobenstvích, přirovnáních uměl užiti takových obrátů, že jim kdekdokdo rozumí a nikdo o nich nikdy nepochyboval! Zde však Ježíš, aniž by nač úvodem připravoval, aniž by co zmírňoval, aniž by co předem nebo potom vykládal, prostě a krátce dí: „Toto jest tělo mé; toto jest krev má; tělo, které se vydává; krev, která se vylévá.“ Ó můj Spasiteli — jaká přesnost ve tvých slovech — ale zároveň jaká autorita! Jaká moc je ve slovech tvých: „Lazare, pojd' ven“ — a Lazar jde! „Ženo, jsi uzdraveva“ — a jest uzdravena. „Totoť jest tělo mé“ — a jest to jeho tělo! „Totoť jest krev má“ — a jest to jeho krev! „Tato slova,“ dí Melanchthon, „jsou jako blesk, proti nimž mysl zděšená ničeho namítati nemůže.“²⁾

¹⁾ Matth. 26. Mar. 14. Luk. 22.

²⁾ *Ista verba: Hoc est corpus meum, fulmina erunt. Quid his opponet mens perterrefacta?* (Melanchthon, De ve-

III.

K vypravování sv. Matouše, Marka a Lukáše, jež zde slovo za slovem přesně uvádíme, je dlužno připojit ještě, co vypráví sv. Pavel. Často stavívají nauku Pavlovu jaksi proti nauce ostatních apoštolů jeho svědectví je tedy na tomto místě tím významnější.

„Bratří, já zajisté přijal jsem od Pána, což i podal jsem vám, že Pán Ježíš v tu noc, v kterouž zrazen byl, vzal chléb a díky učiniv lámal a řekl: „Vezměte a jezte! Totoť jest tělo mé, které se za vás láme; to čiňte na mou památku.“ Tak i kalich (vzal) po jídle řka: „Tento kalich jest nová úmluva v mé krvi, to čiňte, kolikrátkoli pítí budete, na mou památku. Nebo kolikrátkoli budete chléb tento jísti a kalich pítí, smrt Páně budete zvěstovati, dokavad nepřijde. — Proto kdokoli jísti bude chléb tento anebo pítí kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. — Neboť kdokoli jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, jelikož nerozsuzuje těla Páně. — A proto jsou mezi vámi mnozí mdlí a slabí a umírají mnozí.“¹⁾

Jak závažná to slova! Jak je znát již na samém tónu jejich, že se zde nejedná o pouhý obraz, o pouhý symbol, o pouhé podobenství, ale že tu jde o velebnou a strašnou skutečnost! Tentýž dojem si odnášíme, čteme-li spisy bezprostředních učňův apoštolských — sv. Otcův apoštolských: sv. Ignáce,²⁾ sv. Justina,³⁾ sv. Ireneje⁴⁾ a Tertulliána,⁵⁾ kteří s největší pečlivostí zamítají myšlenku, že by Ježíš Kristus byl na oltáři pouze věrou přítomen. A ještě mocnějším dojmem působí na nás významné obřady prvotní církve. To mlčení tajemné, v něž se sv. Eucharistie halí — ta čistota, jež se k sv. přijímání žádá — to zvolání: Svaté svatým — sancta sanctis — jímž ne-

ritate corporis et sanguinis Christi, u Cornelia a Lapide in I^a Ep. ad Corinth. 11, 24.)

¹⁾ Pavel I. Cor. 11, 23.—30.

²⁾ Ignat.: Epist. ad Smyrn, c. 7.

³⁾ Justin: Apolog. I., 66.

⁴⁾ Iren.: Adv. haereses IV., 18.

⁵⁾ Tertull.: Adversus Marc. IV. 40. — De resurrect. carnis c. 8. — De lapsis, p. 186.

zasvěcence posílali ven z chrámu před sv. přijímáním — to vše, vše až k té pomluvě pohanské, že prý křesťané zabíjejí ve schůzkách svých malé dítě a že jeho tělo moukou posypané požívají a jeho krev pijí — to vše ukazuje zřejmě, že tenkrát věřili, že to není kus pouhého chleba, jenž se požívá na památku Krista Ježíše. „Chléb, který já dám, jest tělo mé. Tělo mé právě jest pokrm; vezměte a jezte — toť jest tělo mé!“

IV.

Nuže, co tedy odpovíte na tato jasná, přesná a — s důrazem opakují — shodná svědectví? Že je to nemožno: čili jinými slovy říkáte patrně, že k uskutečnění takového tajemství bylo by třeba příliš mnoho moci a příliš mnoho lásky. Avšak, je-li Ježíš Kristus pravý Bůh, kde jsou pak hranice jeho moci? Je-li tvůrcem země i oněch millionů hvězd, jež plní vesmír bezmezny, kdo může pak říci, čeho by schopen byl, až by jednoho dne chtěl učiniti cosi, čím by uspokojil svoji lásku?! Ach jak! Neznáte ani kam sahá Boží moc, a myslíte, že znáte jeho srdce! Ach, vždyť neznáte ani srdce člověka! Šest tisíc let již leží před vámi a vy ještě ani netušíte, jak je hluboké! A den co den tryskají z něho důkazy oddané a obětavé lásky, které vás k slzám pohnou! A tyto skutky nejsou ještě zhola ničím proti přáním a nesplnitelným tužbám, jež srdce v sobě chová. Neznáte tedy ani srdce člověka a chcete určití meze srdce Božího!

Vždyť právě ze srdce vytrysklo ustanovení nejsv. Svátosti, a to ze Srdce nevyrovnatelného, nevyzpytatelného. Srdce méně milující, méně hluboké bylo by řeklo: „Vezměte: to je obraz mého těla; nebo: to jest symbol moji krve. To jest upomínka na můj pobyt na zemi.“ A již to bylo by krásné a sladké. Ale to vše by bylo jen cosi zevního, málo smělého. Ježíš chtěl jíti dále až do vnitra duše a navázati tam spojení, které by předstihlo všecky smělé tužby člověka. A proto tedy řekl: „Totof jest tělo mé, vlastní tělo mé, které se za vás vydává, které se za vás láme; toť jest krev má, která se za vás vylévá.“ Jezte a pijte; sám

chci vnést v srdce vaše oheň lásky, abyste měli život životu mému podobný.

Námitky filosofické a vědecké hodlám rozebrati sice později — avšak již nyní odpovídám na ně na všecky jedním slovem: Lásku bezmeznou, která má ke službám svým bezmeznou moc — čím chcete omeziti? — Hle, toť první paprsek světla.

Než vizme druhý.

V.

Jak se zachovalo lidstvo vůči této jasné, zřejmé výpovědi Ježíše Krista: „Totoť jest tělo mé, totoť jest krev má“ — když přece tato slova, jak přiznati musíme, tolik námitek a nesnází vyvolávají? Jak se zachovalo? Lidstvo vzalo toto tělo, vzalo tuto krev — kleklo — uvěřilo — a věří dodnes. Pravím: lidstvo; neboť čtenáři moji pochopí, že tu nepadá na váhu několik těch, kteří popírají. Tak celých šedesát let na příklad byla u mnohých ve Francii víra v úpadku. Avšak co je šedesát let proti dvaceti stoletím? A co jest jeden kout na zeměkouli? Co jest menšina, která se bouří proti dobrovolné, ochotné a rozvážné víře většiny, co je proti oné záplavě úcty a klanění, ve které se posvátný stůl ztápí a již nic zastaviti nedovede? Nechme tedy stranou ony výjimky, jež nechci ani zkoumati, ani souditi, o nichž prostě dím, že jsou to právě jen výjimky, a pozorujme lidstvo v jeho celku. Nuže — ano — lidstvo uvěřilo a věří dodnes. Víra vyrovnala se svojí troufalostí troufalosti Kristova tvrzení.

Jak to vysvětliti? Kdo dovedl přemluvit lidstvo, že jako bez sebe se před tímto tajemstvím sklonilo? Vždyť přece pozoruji a vidím všecky ty strašné námitky a nesnáze, jak se přede mne staví! Otevírám oči — a vidím chléb. Vztahuji ruku — a hmatám chléb. A když i smysly své právě pro jejich přílišnou tělesnost nechám stranou a snažím se použiti zde sil ducha svého, vidím, jak naskytují se nesnáze a námitky ještě hroznější. Jak může býti Ježíš Kristus s tělem i duší svou přítomen v hostii tak nepatrné? Jak v tolika hostiích? Jak na tisícerych místech najednou? Jak — jak — čím více těchto „j a k“ vyslovíte, tím

větší váhy dodáte mé otázce: Jak to tedy, že lidstvo uvěřilo? Jak to, že věří dodnes?

Neboť všimněte si, jaké je toto lidstvo ve sv. Eucharistii věřící! To nejsou hordy barbarů rozptýlené po neznámých stepích. To nejsou kmeny pokleslé hanebně na stupeň fetišismu a modlářství, které by víra tato ještě více k modlářství rozněcovala a jim k omluvě jejich zkaženosti sloužila. Je to lidstvo křesťanské, lidstvo nejčtetnější, nejmocnější, nejrozumnější, nejsvobodnější a nevzdělanější, jaké kdy na světě bylo. Je to slavná Francie, je to rozkošná Itálie. Je to hrdé Španělsko, hloubavé Německo, bohatá a průmyslová Anglie — neboť Anglie rovněž jako Německo, i když se odtrhly od církve katolické, nevzdaly se víry ve sv. Eucharistii; — je to nešťastná Polska, která i na dně propasti našla ještě dosti odvahy a nepozbyla naděje; — je to mocná Rus — napolo z nevzdělanosti a barbarství se povznášející, ale určená snad k veliké budoucnosti. Jedním slovem je to sám duch lidský, stojící na výši svých schopností.

A kdežto v pohanství se stávalo, že velicí duchové věřili nejméně, zde právě duše nejlepší, nejčistší, nejnežnější a nejstatečnější věří nejvíce. Ano vidím je, tyto duše vznešené, ona srdce prostá a hluboká, ty postavy, ozdoby své vlasti i svého věku! Jací to duchové pohromadě — jako nějaký sněm lidského pokolení! Viz básníky, kteří sv. Eucharistii opěvali: takového sv. Tomáše, sv. Bonaventuru, Dante, Corneilla, Racina! Viz učence, kteří ji vykládali a hájili: sv. Justina, sv. Augustina, Bossueta, Malebranche! Viz stavitele, kteří jí za útulek zbudovali skvostné chrámy a kteří z úcty k tajemně skrytému Bohu ani svého jména nepoznamenali! Viz malíře, kteří zobrazili její vznešenost po stěnách kathedrál: Angelika z Fiesole, Leonarda da Vinci, Rafaela, Michelangela! Viz hrdiny, kteří před ní skláněli čelo své, jehož nikdy nesklonili před nikým: Condé, Tureunea, Vaubana! Zkrátka, je to lidstvo celé ve svém výkvětu! Přes všechny námitky a strašné nesnáze lidstvo vzalo tento chléb, klanělo se mu, nosilo jej ve vítězoslavných průvodech a vtisklo mu svojí stálou úctou takovou pečeť velebnosti, že

je nevěrce snadno poznati, a že i bezbožnost a nevěra pokládají za nejsprostější zločin znesvětití tento chléb, poněvadž dle všeobecného mínění je to attentát na Boha samého přímo v jeho osobě.

VI.

Než vizme cosi ještě podivuhodnějšího: lidstvo nejen že uvěřilo v toto tajemství, ale ono z něho i žilo. Vzalo doslovně, co řekl Ježíš Kristus: „Jezte a pijte — Comedite et bibite.“ A požíváním tohoto nového pokrmu a nápoje se obrodilo a proměnilo: až dotud bylo lidstvo jako člověk bez pokrmu, vyhladovělé, porušeno, klesajíc od stupně ke stupni stále níž a níže v bláto a kal — pak opět povstávajíc — s příšerným zábleskem v oku s pěstěma netrpělivě napřaženými, hrozic zhltnouti celý svět. Ale pak jedlo, pilo a změnilo svůj výraz; jeho tahy nabyly výrazu mírného, vážného, důstojného a ušlechtilého, jenž se nijak nepodobal onomu dřívějšímu.

A na tomto podkladu mírnosti, lidskosti, ušlechtilosti a vznešenosti, jež nazýváme křesťanskou osvětou, najednou — jak bylo lze pozorovati — objevovaly se ctnosti až do té doby neznámé, ctnosti, jimž rovných není. A když pozorujeme blíže a ptáme se, odkud prýští v člověčenstvo tato nová, ušlechtilá krev, jež mu dává tolik sil — není jiné odpovědi nežli: „Vezměte a jezte, vezměte a pijte, toť jest krev má!“

Ano — svět je jako veliká hora, která má dva svahy — a mezi nimi uprostřed na hoře jako na hranici těchto dvou tak různých a protilehlých svahů stojí kříž a u jeho paty kalich. Jiného vysvětlení nenajdete. Kdo zplodil panny, které všechno dovedly opustiti pro Krista Ježíše? Kdo mučedníky, kteří krev prolili za pravdu? Kdo kajícíky a apoštoly lásky? Ptejte se jich! Tažte se sv. Vincence Paulánského, nebo sv. Terezie, kdo je povznesl na takový vysoký stupeň lásky k Bohu a k bližnímu, a ukáží vám na svatoštěnek.

A tohle že by neměl býti patrný a jasný důkaz božství v nejsv. Svátosti?! Že se i veleduch zmýlí —

připouštím. Že Pascalové nebo Malebranchové klesnou v blud — i to uznám. Že duch lidský vůbec je v mnohých věcech nedostatečný, ani to neupru! Ale že ctnost, že hrdinská ctnost, že obětavá láska, že čistota andělská se klamou a že Bůh po dvacet století to dopouští?! Že by ti, kteří netoliko toto tajemství studovali a v ně vniknouti hlouběji se snažili, nýbrž z něho i žili, jím lepšími se stali, v něm sílu, lásku, obětavost, čistotu našli, že by ti byli na omylu?! A že by neměli pravdy leč ti, kteří nic nebádali, nijak hlouběji nevnikli, ničeho neprovedli?! Jakže, lidé sobečtí, nečinní, často zkažení, ti že by měli pravdu, a velicí duchové, hrdinové, čistí, paničtí, mučedníci by byli na omylu?! A co více ještě nevysvětlitelno: zdrojem jejich čistoty, lásky, heroismu byl by právě onen klam sám! Oh, kdyby tomu tak býti mělo, šel bych, klekl bych u stupňův oltáře a vzpomínaje, co ctností z něho vykvetlo, co bolestí jím bylo utěšeno, co vášní potlačeno, zvolal bych: „Ó Bože, Otče, Spasiteli! Co způsobí teprve pravda, kterou nám tajíš, když blud tebou trpěný tolik toho dovede!“ Než nikoli, to nelze předpokládati. Věřím v čistotu, v obětavost, v lásku. A poněvadž tyto vznešené ctnosti ze sv. Eucharistie se rodí — je tedy sv. Eucharistie skutečností a pravdou!

Kapitola pátá.

Druhé tvůrčí slovo.

Avšak má-li býti vypravování o ustanovení nejsv. Svátosti úplné, nesmíme přestatí pouze na slovech: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé! Vezměte a pijte, totoť jest krev má“ — nýbrž dlužno přidati ještě slova bezprostředně následující: „To čiňte na mou památku“ — a opětně: „To čiňte, kolikrátkoli píti budete, na mou památku.“

To jsou tedy ona dvě tvůrčí slova, jimiž byla sv. Eucharistie ustanovena: první je slovo poroučející autority, druhé je slovo tklivé a dojemné lásky.

První jest slovo mistra, krále, Boha: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé! Vezměte a pijte, totoť jest krev má!“ — Druhé jest slovo přítele, jenž se loučí se svými přáteli a nechce, aby na něho zapomněli: „To čiňte na mou památku! To čiňte, kolikrátkoli píti budete, na mou památku!“

Luther kroutil a převracel v noci horečně neklidně ve všech směrech toto první slovo, aby z něho dostal něco jiného, nežli skutečnou přítomnost. Ale nešlo to; a protestantismus lutherský podržel víru ve skutečnou přítomnost Ježíše Krista na oltáři.

Čeho nemohl Luther nalézt v prvním slově, to — myslil si Kalvín — bude lze vykroutití z druhého — a učil, že sv. Eucharistie je pouze památkou — upomínkou, ukazuje tím zřejmě, že nemá ani srdce, ani lásky, ba že ani neví, co památka vůbec jest.

Ano, sv. Eucharistie jest ovšem památkou — božský Mistr to řekl několikráte za sebou. Ale uvážím-li, kdo jest, jenž tu památku dal, významnou chvíli, kdy ji dal, — pak čekám něco neobyčejně krásného.

Jak jen mohou si protestanté představit, že by v podobnou chvíli Ježíš nám byl zanechal památku prázdnou, památku mrtvou, památku všední, památku tak bezcennou, že by i sám člověk ani ji dátil, ani ji vzítí nechtěl!

Zahloubejme se v pojem slova „památka“. Oceňme toto druhé slovo: „To čiňte na mou památku“, a místo abychom v něm shledali nějaké zeslabení onoho prvního slova: „Vezměte a jezte — totoť jest tělo mé“ — naopak — my jinou cestou dospějeme k novému, jasnému a dojemnému důkazu skutečné přítomnosti Ježíšovy v nejsv. Svátosti.

I.

Nebude nám s podivem, že Ježíš Kristus nám chtěl zanechat památku; neboť velkou naší vadou jest, že rádi zapomínáme. Dokud osoby nebo věci máme na očích, dotud na ně vzpomínáme a je milujeme; ale sotva že čas pokročí o krok dále, sotva že vzdálenost místa zahálí nás i je závojem smutného odloučení, již bledne jejich památka. I z největších událostí a z duší nejkrasších, jež u své doby dojem nejhlubší, ano i obdiv a nadšení způsobily — na konci druhé či třetí generace — co zbývá z nich? Jen snu klam — jak básník dí.

A proto chápe se také člověk všeho, jen aby vzdoroval zapomnění. Staví sochy, staví pyramidy, válí balvany obrovské, buduje pomníky. Jakoby jim říkal „Já odejdu — ještě hodinu, a mne již tu nebude; zůstaňte tu za mne a zabraňte, aby zapomnění neshlítilo moji památku.“ — Když Josue přešel suchou nohou Jordán, poručil vyvaliti z vysušeného řečiště dvanáct obrovských balvanů, postavil je na břehu jako pomník a řekl židům: „Postavte je zde na památku toho, co jste viděli. A až vaše děti a vaši vnukové jednou se vás budou ptáti: „Otče, co znamenají tyto nakupené

balvany? Quid sibi volunt isti lapides?“ Odpovíte jim: „Zde se před archou zastavily vody jordánské. Hic defecerunt aquae Jordanis ante arcam“.“¹⁾ — A na jiném místě zeměkoule, když dokonal hrdinsky Leonidas se třemi sty svých Sparťanů v bráně Řecka, vepsali do skály pověstná slova: „Poutníče, jdi a pověz ve Spartě, že jsme tu zemřeli za její svobodu!“

Toť je význam památky. Ona vkládá upomínku na slavné skutky do nepomíjejícího ozdobného kamene a bronzu. A skutečně také když procházíme proslavenými zeměmi a projdeme vítězným obloukem Titovým, Konstantinovým, anebo přijdeme ke sloupu Trajanovu, všecky upomínky starověké znova vzkvetou v naší paměti — a my jsme zvítězili nad zapomněním aspoň na okamžik.

Pravím — na okamžik! Neboť, bohužel, toto vítězství i při těch pomůckách je neúplné. Přemožený čas zvedne se znova a pomstí se. Co je těch, kteří jdou kolem těchto pomníků, nevědouce, co hlásají! A co pomníků jest i pro největší učence nerozluštitelných! S podivem zastavujeme se u egyptských pyramid, se zvědavostí jdeme se podívat na obrovské balvany v lesích druidských a ptáme se: „Co je to? Kdo postavil zde ty balvany? Co znamenají? Quid sibi volunt isti lapides?“ A není nikoho, kdo by nám pověděl. Tak žalostné a nelítostné jest zapomnění.

II.

Kdybychom zapomínali aspoň jenom události historické! Než vizme jinou smutnou věc.

Přichází v zapomnění postupně i to, co plní nitro člověka. City nejdražší, nevinná přátelství našeho dětství, krásné a svaté důvěrné styky našeho mládí — oh, počkejte jen rok — a již blednou; počkejte deset let a hle! již se ztratily. Z té příčiny právě, když se loučíváme, i přes tisícové sliby vzájemné, že nikdy nezapomeneme, poněvadž známe slabost svoji — dáváme si jeden druhému něco na památku a říkáme:

¹⁾ Jos. 4, 7.

„S Bohem, já odcházím. Kdož ví, zdali tě ještě někdy uvidím! Než vezmi toto a při pohledu na tu památku vzpomeň si na mne a na ty šťastné doby, kdy jsme se znávali.“ Než běda, běda! I to trvá jen několik měsíců, několik roků; potom přijde zapomnění, a jednoho dne, kdy se probíráme v těch relikviích z minulosti, najdeme tuto věc — a již se ani nepamatujeme, že je to památka.

Je to již dosti? A najdeme snad přece hráz, kterou postavil Bůh těmto vlnám zapomnění, které tak dychtivě vše pohlcují a ztápějí? Což nenajde se v hlubinách lidského srdce cosi, čeho se zapomnění netkne? Ach ano, vím, jsou city na vždy nezapomenutelné. Jsou srdce, jako ono, o němž mluví básník: na kusy je můžeš rozdrtit, ještě ty trosky jeho šeptati budou jméno těch, jež milovala. Zapomene kdy matka syna svého? Zapomene kdy dcera otce svého? Ó veleben budiž, Bože můj, žes z onoho přílivu nestálých citů našich aspoň některé učinil nesmrtelnými jako jsi sám, a nezničitelnými na věky!

A přec — ó nestálosti lidského srdce! Ó bědná ty země změn, na níž žijeme! Ani ony hluboké a nezničitelné city není zbytečno oživovat, udržovat, zachovávat památkou. — Dítě opouští rodinu, kolébku svého dětství, sladkou společnost otcovu a matčinu, a ubírá se do velikého města na studie — jak svaté to vzpomínky — a přece za čas začínají blednout. Hluk světa umlčuje jejich dojemný hlas v něm, zábavy jej svým vášním kouzlem stírají. Tu najednou, právě ve chvíli, kdy poslouchaje hlasu pokušitelova vychází ze své studentské světničky — tu padne pohled jeho maně na stěnu. Nač? Na podobiznu otcovu: vlasy bílé, čest vepsána jest pod ně na čelo. Stane, zrumění, zavře dveře — ne — nestane se otce svého nehodným — nezpůsobí matce svojí žalu. Památka na otce ho zachránila.

Ona matka, ach! ta nezapomene do smrti svého dítěte, jež ztratila. Žije stále v jejím srdci: ani na loktech svých ho tolik nenosila, jako je nosí v srdci svém. Než tisícerá zaměstnání upoutávají ji nadobro.

Tu najednou, ve chvíli, kdy na ně vzpomínala nejméně, bodá srdce její ostrý meč. Zhlédla cop těch zlatých vlasů, těch krásných vlasů, jež za živa tolikrát zlíbala. Hledí na ně, vidí své dítě znovu, mluví s ním, k srdci je tiskne. Ó vidino — chvilko — vidino — památka tě vyvolala!

Nuž a proto nedivím se, že i Ježíš Kristus nám chtěl zanechat památku na sebe. Neboť i stopy jeho kročejův, ač byly tak hluboké, i život jeho, ač byl tak dojemný a drahý duši lidské, bylo by zapomnění s mysli lidské setřelo, kdyby nějaká památka vzpomínku na ně neudržovala. Znaje tedy dobře lidské srdce i jeho smutnou zapoměnlivost, Ježíš Kristus čekal až k hodině loučení a ve chvíli, kdy měl odejít od svých učedníků, řekl jim: „Vezměte toto, a chovejte jako památku na mne — to čiňte na mou památku — Hoc facite in meam commemorationem.“

Ale toto — hoc — co je to? Jakou to památku zanechá nám Bohočlověk? Co pomýšlí nám dáti na památku, aby to bylo důstojno onoho srdce jeho, jež je láska sama v nejvyšším stupni, aby to bylo důstojno onoho srdce, které, jsouc šťastnější nežli my, má dosti moci uskutečnití všecky své tužby a sny? Nuže hloubejme dále, až na dno a zkoumajíce své tužby, své často neuskutečnitelné sny, snažme se dopátrati se velebné skutečnosti.

III.

Každý dobře ví, že všecky památky nejsou téže ceny. Jsou památky vzácné, vzácnější — a konečně památky ceny nekonečné. A nač je třeba hleděti v této stupnici památek, čím stoupá jejich cena? Zlatem, stříbrem, cenou hmotnou? Oh nikoli! Bezcenná často věc — a člověk by jí nedal ani za vše zlato celého světa.

Madame de Chantal nosila v prvních letech svého vdovství na ruce malý prsten, jenž snad neměl veliké ceny hmotné; ale byl to prsten snubní, jež navlékla muži svému v den svatby; a když po osmiletém přeshťastném manželství baron de Chantal umíral, chvíli

před smrtí sňal ten prsten a dal jej své svaté choti se slovy: „Ponech si jej v upomínku na mne. Buď mi věrná po smrti, jako's mi byla za živa!“ A proto také, když kdysi po smrti svého muže potkala žebráka a nemajíc co mu dáti, sňala onen prsten s ruky a dala mu jej, byl to právě z té příčiny od ní skutek lásky v pravdě svrchované. Zároveň je z toho patrno, že hmotná cena u památky nerozhoduje; ideální cena ta je vše.

Avšak odkud, z čeho pochází tato ideální cena? Co tvoří tedy pravou cenu památky?

„Památka,“ dí sv. Tomáš, „je znamení představující osobu. Má nás i vzdálené, nepřítomné, ano i mrtvé znovu vzkřísiti v duši těch, kteří nás milují. Čím více z naší osobnosti — z nás — bude tedy v tomto znamení; čím lépe budeme, abych tak řekl — vtělení v ně; čím více ze svého srdce vložíme do tohoto obalu a nejen ze srdce, čím více ze svého ducha, vůbec čím více ze své osobnosti celé, tím vzácnější a dražší bude ta památka, poněvadž tím mocněji bude nás vyvolávat před zraky těch, od nichž jsme se odloučili.“

Právě proto, když chceme míti památku na někoho nám milého, volíme nějakou věc, která mu náležela: na příklad několik tahů jeho písma, v němž čteme jeho myšlenku, podobiznu, z níž září jeho obraz. Ale to nestačí. My bychom nejraději měli něco, co je částí jeho bytosti, něco, co patří k jeho osobnosti, něco, co žilo, smím-li tak říci, jeho životem, něco, co jest do jisté míry on sám. Když Ludvík XVI. vycházel z vězení na cestu k popravišti, spatřil na prahu dveří klečeti plačícího věrného sluhu svého Cléryho. Král by mu byl rád dal něco na památku — ale co? Zlata ani stříbra neměl; ale i kdyby ho byl měl hromady, nebyl by ho dal, neboť jsou služby, jichž nelze tímto způsobem odměniti. Chvilí byl na rozpacích, ale pak vjel si rukou do vlasů a dal mu je jako nejvzácnější a největší památku, již král svému sluhovi zanechatí může.

A to je také vskutku nejzazší hranice, kam až jen člověk památku zanechávající jíti může. Dále jeho moc

nesahá. Ale srdce jeho se tu ještě nestaví. Láska touží jíti ještě dále. Kdyby možno bylo matce, když se loučí se synem, místo podobizny, kterou mu dává, místo prsténce vlasů, jenž v medailonku bude spočívat na srdci jeho jako štít, kdyby jí možno bylo jíti ještě dál: kdyby mohla nějak do onoho medailonku uzavřít celé srdce své mateřské, ano i svoji vlastní osobnost, která matka, která, pravím, by to neučinila? Která matka by nechtěla říci svému dítěti: „Nuže s Bohem, musím se odloučit od tebe — či spíše ne — neodloučím se. Zůstanu na srdci tvém ke své útěše i ku tvé ochraně.“

Nuže hle! Čeho vy nedovedete, poněvadž jste pouzí lidé, ale o čem přece toužebně sníte, poněvadž vaše srdce je stvořeno k podobenství srdce Božího — to učinil Kristus Ježíš. A vizte, proto v den svého loučení nezanechal nám na památku jeslí svých, poněvadž ty se pouze jeho přesvatého těla dotýkaly; ani kříže svého, ačkoli byl vlastní jeho krví potřísněn — ale rozhodl se nám dáti něco, co by lépe uskutečniti dovedlo tužby člověku neuskutečnitelné. Vezměte, řekl, **toto**, není to pouze předmět, který se mne dotýkal; **toto**, není to pouze obraz můj, není chomáč mých vlasů, není nepatrná a bezcenná část mého já. **Toto** jest tělo mé celé, krev má všecka, celá moje duše i božství mé. Jsa mocnější než vy uzavírám se všecek do této památky.

IV.

A když byl tímto prvním úkonem uskutečnil všechny tužby a všecka přání lidského srdce, roznítil svoji lásku ještě k většímu žáru a větší odvaze a chtěl je druhým úkonem ještě převýšiti.

Kdežto totiž nám možno jest obdržené památky pouze líbat, je na krk věšeti, k srdci tisknouti, Ježíš, mocnější ve své lásce nade všechny lidi, vezme ono znamení přesvaté, onu památku božskou, do níž se všecek uzavřel, a uloží ji až do hlubin naší bytosti, do posvátného svatostánku našeho srdce. A my ubírajíce se cestou tohoto života nosíme vskutku Ježíše

Krista v srdci svém jako onen stařec, jenž říkal: „Jmenuji se Theophorus, t. j. Kristonoš.“

Hle, čím je sv. Eucharistie? Je památkou — památkou, jak ji Ježíš Kristus vymyslel a nám zanechal. Troufám si tvrdit, že není otce, matky, manžela, choti, dítky, kteří by se nepokládali za šťastny, kdyby mohli podobnou památku vytvořit a jí oblažiti ty, jež milují.

Kapitola šestá.

Světlá stránka nepochopitelnosti nejsv. Eucharistie.

Přicházíme nyní k tomu, co nazýváme nepochopitelností, ale světlou nepochopitelností Eucharistie. Všecka díla Boží mají dvojí stránku: temnou a světlou. Poněvadž jsou to díla Boží, mají stránky duchu lidskému nedostupné; ale poněvadž jsou pro člověka, mají druhé stránky, které svým jasnem člověka unášejí. To platí o zrnku obilném, které zmirajíc v zemi plody nese, jako o hvězdě, oslňující na nebi. Avšak když tato díla Boží pocházejí nejen z jeho tvůrčí moci a moudrosti, nýbrž spíše z jeho lásky, pak je na nich v neobyčejné míře patrné cosi tajemného a cosi světlého. V té příčině není druhé věci, která by se Eucharistii rovnala. Co temných tajemství je v ní pro lidský rozum! Ale pro srdce nikoli! Nevidíme sice jak — ale vidím jasně **proč!** Než vstupme s uctivostí a pokorou do vnitř tohoto zářícího tajemství, jež obsahuje Svatého svatých.

I.

Temná a tajemná nepochopitelnost Eucharistie jest úžasně veliká, daleko větší nežli bychom říci dovedli. Jak jest možno, aby byl Ježíš Kristus přítomen skutečně na tisícerych oltářích zároveň? To nechápu. Jak lze, aby byl celý přítomen v nepatrné hostii? Rovněž nechápu. Jak se konsekrací podstata chleba

a vína mění v tělo a krev Ježíše Krista? Jak je možno, že já ubohý a bídný беру toto božské tělo, tuto krev předrahou a jimi se živím a z nich žiji? Toť tajemství temné, nepochopitelné! Jedině co vidím, je to, že z tohoto temna, z této nepochopitelnosti rodí se nová svátost, která jest daleko více nezničitelná než nepochopitelná. I rozum sám, i rozum nepřítel, nadarmo zkoumá tyto všecy věci, ani nerozum, ani odpor, ani nesmysl, ani nemožnosti v nich nenajde. Co natchází, jest pouze nepochopitelné. A nepochopitelné jest pečeť díla božského.

Nedovede býti nepochopitelným každý. Vytvořte jen nějaké dílo. Chápete-li je vy, pochopím je také já. Strávím tím snad mnoho času, poněvadž moje schopnosti rozumové se vašim nevyrovnají. Bude-li třeba, zavolám si na pomoc nějaký rozum lepší nežli mám sám, nějakého ducha bystřejšího. Ale je-li vám, člověku, v díle vašem vše jasno, bude to jasno i mně. Jsemť přece z téhož rodu jako vy a pochybuji, že byste se mohli kdy povznést tak vysoko, že by vás nikdo nemohl následovati — aspoň z povzdálí. Pochopili Kanta, pochopili Hegla, pochopili duchy nejtemnější; pochopili je tak důkladně, že dílo jejich podrobili rozboru a oddělili to, co je v něm na jedné straně dobrého a správného, od toho, co je v něm na druhé straně klamného, nesmyslného a si odporujícího. A tož, jakmile člověk pochopí nějaké dílo, je to patrně dílo lidské, dílo, jež vytvořil, jež vynalezl člověk. Pouze to, co je nepochopitelné, nemohlo se zroditi v lidském duchu a pochází nutně shůry — je tedy božské.

A co tomuto důkazu dodává síly, jest okolnost, že v tomto temném nepochopitelném nenašli odporu. Dvacet století po něm pátrají — a nadarmo. Však je také odpor přesvědčivý — do očí bije. Kdyby se jediný našel, každý by jej jasně viděl, prstem by na něj ukazoval — a to by byla veta po Eucharistii.

Avšak Eucharistie trvá již dva tisíce let a stále kupí kolem sebe tisíce a miliony věřících, kteří se klanějí a milují. Není tedy ani stopy odporu, ani nerozum v ní — je pouze nepochopitelná, čili božská.

II.

Aby se mohl ve sv. Eucharistii dokázati vnitřní odpor a nemožnost, bylo by nejprve třeba věděti, co jest hmota, jaké má podstatné vlastnosti a jakým změnám podléhá. A to my neznáme. A ještě méně známe způsob, jakým jest Kristus Ježíš v Eucharistii přítomen — a ten bychom přece nutně musili věděti, abychom mohli dokázati jeho nemožnost. A tento způsob přítomnosti Kristovy nezná nikdo — ani církev — ta dí pouze, že je nepochopitelný.

Odpustíte mi citáty z Leibnize, Malebranche, Newtona, Hallera a Humboldta, jimiž přiznávají, že o tom, z čeho se hmota skládá, ničeho nevědí. Jest nutně prostorná či není? Dají se případy (akcidence) odloučiti od podstaty? Jakým proměnám je podrobena? Kdož to ví? Hmota, již druhdy považovali za nehybnou, je stále v pohybu a v přeměně. Týž kus hmoty přejde v okamžiku z bodu nejzazšího zhuštění v nejvyšší pomyslitelné zředění v páru. Onen plyn, opět zhuštěn, stane se pevným tělesem. Celou zeměkouli i s hvězdami, kdybychom měli k tomu dostatečné síly, mohli bychom zhuštěnu takorhka hrstí obsáhnouti. A naproti tomu vezměte kapku vody, dejte ji k ohni, nabude takového mocného rozpětí, že zaujme čtrnácttisíckrát větší prostor. A ta nevinná klidná kapka vody stane se hroznou silou, která je schopna hory do povětří vyhoditi. Vezměte mramor, křemen — jak chladná, nehybná to hmota! A vedle ní světlo: urazí sedmdesát pět tisíc mil za vteřinu. Vezměte ether — i světlo bude se zdát proti němu těžkopádným tělesem. Nuž a jestliže taková hmota jest ve svém stavu přirozeném, kdož nám poví, co se s ní stane, až ji bude Bůh chtíti povznést ve stav vyšší?

Sv. Pavel, mluvě o tělu blahoslavených, dí: „*Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale* — roz-sívá se tělo hovadné, vstane tělo duchovní.“ Hle — poslední blahoslavenec v nebi jaké má tělo!

Co bude tedy s tělem Ježíše Krista, které je za-jisté tisíckrát duchovnějši nežli tělo nejpřednějšího oslavence v nebi? Zkrátka, nevíte ani, co je hmota,

ani jakých proměn jest schopna, a následkem toho chybí vám první věc, které potřebujete, abyste mohli dokázati ve sv. Eucharistii nějaký vnitřní odpor. Nejposlednější venkovan, jemuž řeknete, že na hrot jehly vejdou se dva miliony maličkých, ale ve svém druhu dokonale vyvinutých a života schopných tvorů, vysměje se vám pošetile, ale vy tak učiniti nesmíte.

Ale i druhá věc potřebná k provedení důkazu o vnitřní nemožnosti sv. Eucharistie vám schází — totiž přesná vědomost, jakým způsobem je Kristus v ní přítomen. Co dí církev v té příčině? Praví, že je tam tělo Kristovo v přirozeném stavu svém? Nikoli. Praví, že je tam ve stavu nadpřirozeném, oslaveném? Ani to ne. Církev učí, že je tam způsobem naprosto zvláštním, tajemným, jenž je pouze sv. Eucharistii vlastním a jehož si nikdo představití nedovede. Jest jisto, že je tam p o d s t a t n ě přítomen; avšak co je to podstata? Je tam d u c h o v ě — to jest podobným způsobem jako duchově, asi jako duše v těle; avšak jak je duše v těle? Kdo to ví? Hleďte tedy jen v této spoustě temných, přirozených tajemství, která se v hloubce a nepochopitelnosti rovnají temným tajemnostem nadpřirozeným, hleďte, pravím, bod, o který byste mohli opřítí svá tvrzení o domnělých vnitřních odporech a nemožnostech. Vše k tomu potřebné věci se vymykají vašemu vědění. Proto je tedy rozumu zdravému i správné filosofii nemožno míti skutečně vážnou a věcnou námitku proti skutečné přítomnosti Ježíše Krista v nejsv. Svátosti. Co se dá zjistiti, je pouze to, že je nepochopitelná. Ale co je nepochopitelné, není ještě nemožné. Nepochopitelné provázené krásou a plodnou působností je božské.

III.

Je-li nejsv. Svátost jednou svou stránkou nepochopitelná a nedopřává-li z té stránky duchu lidskému vniknouti ve své tajemné hlubiny, není přece nemožno, aby nám aspoň trochu světla nevzešlo, otážeme-li se přírody a vyslechneme-li hlas vědy a rozumu. Bůh založil tento přirozený svět na plánu nadpřirozeného

světa milosti a vložil do řádu přirozeného obrazy, symboly, které nám pomáhají chápati divy onoho řádu vyššího.

Proberme podrobně hlavní námitky proti tajemství nejsv. Svátosti jednu za druhou, a pokusme se pomocí některých analogií z přírody vytušiti její možnost.

Nejprve: Jak je možno, že Ježíš Kristus nepřestává být přítomen v nebi jest zároveň na oltáři, a to na tisíceroch oltářích najednou? Abychom mohli odpověděti na tuto námitku, měli bychom věděti, co jest prostor. Neboť otázka skutečné přítomnosti není vlastně nic jiného nežli otázka prostoru. Jste u mne, v mé světnici, mluvím s vámi, slyším vás — to jest přítomnost skutečná. Odejdete z mé světnice, vstoupíte do vedlejší a zavřete její dveře: už vás nevidím, ale slyším vás — mluvíme zdí spolu: to jest ještě přítomnost skutečná. Odcházíte z domu, vzdalujete se po cestě — dívám se za vámi a vy se obrátíte a kynete mi na pozdrav: i to jest ještě přítomnost skutečná. Cesta se táhne dál a dále, najednou již vás nevidím a vy mne také ne; avšak věda podá mi dalekohled — vám také a hle, my se vidíme opět a kyneme si navzájem: to je opět nová přítomnost skutečná. Z toho vidíte jasně, že větší či menší vzdálenost prostorová je podmínkou dalšího trvání anebo zániku přítomnosti skutečné.

Ovšem mezi nebem a zemí, mezi námi všemi a Ježíšem Kristem jest vzdálenost nesmírná — avšak což kdyby ji Bůh odstranil? Nebylo by to Bohu možné? Leibniz aspoň nemá to za nemožné. Pak bychom pouhým odstraněním této vzdálenosti prostorové byli s to, abychom vešli s Ježíšem Kristem v onen styk, jež nazýváme přítomností skutečnou.

„Avšak,“ řeknete mi, „může Bůh odstraniti a zrušiti vzdálenost prostorovou mezi dvěma bytostmi?“ Proč by ne? My to děláme den co den; a věda řadou svých neocenitelných vynálezů dovoluje nám dnes u převeliké míře dva vzdálené body prostoru sblížit.

Vizte nejprve telegraf. V jediné vteřině rozešlu jím svoji myšlenku do všech konců světa. Dejme tomu, že bych měl telegrafický přístroj tak dokonalý, jak jen

vůbec se zhotoviti dá — neboť kdož ví, co přinese budoucnost? Nic než stisk rukou na klíč a má myšlenka jako paprsky světla zalétne do Anglie, Německa, Ruska, Ameriky, přes hory, přes moře, do všech světa konců. A netoliko projev mé myšlenky, nýbrž i projev mé vůle. Představte si světového krále; v jediné vteřině uvede projevem své vůle v činnost všechny vůle na světě. A aby projev mé myšlenky a mé vůle nesl na sobě nepopíratelnou pečeť původnosti — hle — snaží se právě vynalézt prostředek, jak by se telegrafem dalo zaslati i mé písmo — ten tělesný hmotný obal mojí myšlenky. A bude-li možno zaslati písmo, proč by se nedal zaslati spolu i můj obraz? A až se jednou najde tento podklad, kdo ví, kde se tento postup zastaví?

Vizte nyní telefon. Dejme tomu, že je všude zařízen, na všech místech, jak tomu za dvacet let skutečně bude. Pak zašlu do všech světa konců nejen svoji myšlenku, nejen svoje písmo, nýbrž i svoje slovo, svůj přízvuk. Ve středu Ameriky zvolají moji rodiče a přátelé: Ano, je to on, je to jeho hlas, poznávám ho.

Po telefonu vizme fonograf. Dvacet, sto, tisíc let uplyne. Kde budu zatím? Co bude ze mne? Vše, co jsem byl a měl, zhynulo — až na část mé bytosti nejkřehčí — můj hlas. Hle poslyš, tu je zachycen, uzavřen do stroje, zvěčněn! Jako před chvílí telefonem přenesl se přes vzdálenost prostoru, tak nyní zde přetrvává věky času. Za sto let, za tisíc budou jej moci budoucí lidé tak slýchat, jako jej slyšeli jeho vrstevníci. Dejme tomu, že by se byl tento obdivuhodný vynález vyskytl před dvaceti sty lety, v onu dobu, kdy Ježíš Kristus na hoře kázal: Blahoslaveni čistého srdce — pak jsme mohli slyšet dnes jeho hlas, přízvuk, ano i zbarvení jeho hlasu. To bychom věru padli v obdivu a úctě na kolena!

Než jakže! Věda dovede člověku dopomoci k přítomnosti skutečné, napomáhá mu, aby mohl po celém světě rozptýliti a zvěčniti myšlenku, slovo, písmo, hlas — to jest — aspoň jakousi část své bytosti: a Bohu, moci nekonečné, nechtěli byste připustiti, aby totéž učinil ve prospěch své lásky? Toť nerozum!

Světelný paprsek urazí sedmdesát pět tisíc mil za vteřinu, čtyři milliony mil za minutu, dvě stě sedmdesát millionů mil za hodinu. Spojte tuto rychlost s vynálezy, o nichž jsem se právě zmínil, a ani celá zeměkoule již nestačí na vaši přítomnost — ona překročí všechny hranice času i prostoru.

„Než to všecko,“ řeknete mi, „jest pouze vaše myšlenka, vůle, písmo, hlas váš, co se jako světelný paprsek třepí vším prostorem — ale to nejste vy sám — vaše podstata!“ — Budiž! Než otažme se nyní jiných věd, fysiky, chemie, fysiologie, a ty nám povědí o jiných, neméně podivuhodných tajnostech. Všecky bytosti sálají cosi ze své podstaty na venek — řekněme — paprskují. Světlo, teplo, magnetismus jsou těmito sálavými silami. I člověk je takový. Stále se podobným sáláním obnovuje. Za kratší nebo delší čas nezbude v něm ani jediná z těch součástí tělesných, které měl dříve. To je sálání částečné, postupné, obmezené, jak přísluší tvoru obmezenému jako je člověk; proč by nemohlo býti podobné, avšak úplné a neustálé v Kristu Ježíši? Byl by to tentýž zjev, avšak nekonečně zvětšený!

Nepřikládám těmto výkladům větší váhy, než jaká jim skutečně přísluší — jsou to hypotheses, analogie pouhé, jaké se vyskytují ve všech oborech vědy, pouhé pravděpodobnosti, které některým duchům se zamlouvají a proto nesluší se jich opominouti. V mých očích však všecko ustupuje tomuto velikému a jednoduchému důkazu: Bůh chtěl býti nám skutečně a osobně přítomen, c h t ě l, učinil to. Chtěl tomu, poněvadž jest láska neskonalá; učinil to, poněvadž jest moc nekonečná. Co může kdo proti tomu namítati?

IV.

Pozorujme nyní závoj, pod nímž jest Ježíš Kristus v nejsv. Svátosti skryt — nové temno — nový jas.

Poněvadž chtěl býti Ježíš Kristus v nejsv. Eucharistii viditelně přítomen, bylo třeba, aby ho v ní něco ukazovalo; a poněvadž mohl zde býti pouze v onom oslaveném stavu, jenž jest nyní jeho stavem

přirozeným, bylo opět třeba něčeho, co by jej zastíralo. Znamení tedy a závoje vyžadovala skutečná přítomnost.

Ale z čeho měly býti tento závoj a znamení? Jisto, že mohl Bůh použití k tomu čehokoliv. Nicméně jevílo se případným, aby to bylo něco, co možná nejméně hmotného — něco skoro nehmotného; aby, když už tu něco musí býti, vyhovělo se nutné potřebě, ale aby to něco mezi námi a Kristem bylo co možná nejménším.

Ježíš vzal k tomu chléb nekvašený a několik kapek vína. Volba těchto dvou věcí odpovídala úmyslu. aby nám byl pokrmem — což zřejmě naznačovati měl i viditelný závoj. Což jest ostatně lehčího a méně hmotného, nežli sousto chleba a několik krůpějí vína? A ještě byla Kristu Ježíši tato lehká hostie příliš hutnou a neprůzračnou: vyprázdnil ji.

Jeť na chlebě jako na každé věci rozeznávati dvojí: neviditelnou podstatu a viditelnou způsobu. Podstata toť onen podklad, jenž nese a drží vše; způsob toť barva, chuť, podoba, jež smyslům jsou přístupny a slouží k tomu, aby nám poukazovaly na neviditelnou podstatu. Pouze tuto druhou věc, totiž způsobu, podržel Kristus Pán — byloť jí potřeba, aby do našich očí bila a jim směr označovala, kde ho hledati mají. Ale podstata, k čemu ta? Marně by se mísila s tělem Ježíše Krista, jenž měl přece býti zde sám. Jejím účelem jest udržovati hmotný život člověka — toho však zde nebylo třeba. Proto z těchto dvou důvodů Ježíš vybral z chleba a z vína jejich podstatu; odstranil vše, co v chlebě je hmotného, tělesného; vyhloubal — abych tak řekl — v té stěně dutinu, a ponechal jen pouhou viditelnou podobu, bez níž ovšem nebyl by to již viditelný závoj.

Ba kdyby byl mohl s podstatou odstraniti též podobu, chuť, vůni, rozsah, byl by tak učinil, aby mezi námi a jím nebylo naprosto nic; ale poněvadž to nemohl, způsobil, aby trvaly jen tyto pouhé zevnější případy a jako závoj vlály nad jeho božské úcty hodnou osobou v nejsv. Svátosti přítomnou. A tak my hledající Krista na oltáři netápáme nadarmo v temno-

tách na neurčito, vímeť přesně kde jest — a když ho najdeme, jeho velebnost nám nepřekáží. Klaníme se mu, těšíme se z něho pod závojem.

Co jsou tyto případy, jež po konsekraci z chleba jediné trvají? Těžko říci. Lze míti se sv. Tomášem za to, že tyto viditelné vlastnosti věcí, tyto případy jsou něco naprostého, t. j. že existují samy, mocí své vlastní přirozenosti a nezávisle od podstaty, která je nese? Či spíše dlužno říci, že Bůh po odstranění podstaty působí na naše oči, čich, chuť tak, jakoby podstata dále trvala? Konečně málo na tom záleží. Podstaty chleba zde již není; Bůh ji odstranil, neboť nebylo jí zde třeba, překážela nadarmo. A mocí Boží zůstaly pouze zevnější vlastnosti, případy. A ty zahalují závojem tělo Krista Ježíše skutečně zde přítomné.

V.

Mezi Ježíšem Kristem a námi je tedy v nejsv. Eucharistii závoj, a to za tím účelem, aby nám ho jevil i tajil zároveň. Nyní však položme si otázku daleko těžší: Jak jest Ježíš Kristus pod tímto závojem? Církev odpovídá: *vere, realiter et substantialiter* — pravdivě, skutečně a podstatně. Církev hromadí tu souznačná slova jako Kristus, když po svém zmrtvýchvstání říkal apoštolům: „Dotýkejte se mých nohou; dotýkejte se mých rukou; vpusťte prst svůj v ránu mého boku a vizte, že nejsem duch!“

Rovněž tak i ve sv. Eucharistii není Ježíš Kristus pouhým duchem — přeludem. Jest v ní *pravdivě, skutečně a podstatně*, tak jako je v nebi. Či spíše — není dvojí Kristus — jeden v nebi a druhý zde pod závojem svátostným. Ten, jenž jest v nebi, jest zároveň v nejsv. Svátosti, oslavený zde i onde, avšak zde neviditelný.

Nemyslete však, že Ježíš Kristus je podroben rozměrům svátostných způsob. Jeť v nich ne po způsobu těl hmotných, nýbrž ve stavu těl oslavených, či ještě lépe řečeno, po způsobu bytostí duchovních. Je tam tak, jako jest duše v mém těle. Sáhá dál než jeho

objem či nesáhá? Kdož ví? Rovněž tak Ježíš Kristus ve sv. hostii. Ani větší ve velikých, ani menší v malých hostiích. Nerozlámán, nerozdělen. *Non confractus, non divisus, integer accipitur.*¹⁾

Kněz, jenž láme sv. hostii, dělí onen závoj — nedělí však Ježíše Krista. Kněz, jenž množí sv. hostie, množí závoje — nemnoží Ježíše Krista. Kněz, jenž staví sv. hostii sem nebo tam, nehne Ježíšem Kristem, jenž stává se na tom či onom místě přítomen neb nepřítomen, aniž sebou hnul nebo hnouti sebou dal.

A Ježíš Kristus netoliko že je přítomen ve svaté Eucharistii vere, realiter et substantialiter, nýbrž jest v tom závoji i se všemi smysly svými, se všemi schopnostmi svojí svaté duše, se vším jassem svého božství. Vidí nás očima, slyší nás ušima svýma. Když klekneme si k nohám jeho před svatostánek, jeho smysly vnímají fysický dojem naší přítomnosti.

Vím ovšem, že všickni bohoslovci neuznávají této nauky. Majíť mnozí za to, že Ježíš Kristus neužívá na oltáři svých smyslů tělesných a že tělo jeho přesvaté postrádajíc rozprostraněnosti ponechává oči, ústrojí smyslových v nečinnosti, a vidí-li nás, že děje se to jen na základě jeho vědění vlitého anebo nazírání na Boha; leda že připouštějí, že dojmy zevnější z předmětů mohou působiti na svatou duši Ježíšovu jinak, jiným způsobem nežli prostřednictvím jeho smyslů. „Není nijak vyloučeno,“ praví, „že by mohl Spasitel — jako tomu bývá v mimořádných stavech u některých lidí — býti obdařen v nejsv. Svátosti novými životními schopnostmi, jež uvedeny jsouce božským působením v činnost umožňovaly by mu stýkati se s námi bezprostředně přímějšími cestami bez pomoci zevnějších ústrojí smyslových.“²⁾

To vše jest zajisté možno. Avšak pro mne jest nicméně daleko jednodušší, přirozenější, dojemnější a lidštetší představa, že Spasitel v nejsv. Svátosti vidí

¹⁾ Kdo jej přijme, nerozdvojí,
nezlomí ho, nerozpojí,
vždy je celý přijímán. (Překl. Lauda Sion.)

²⁾ *La sainte Communion* par R. P. Dolgairus. 2 vol in 8°; Paris, Ambroise Bray, 1868, t. I., p. 182.

nás svým okem, slyší nás svým uchem kdykoli se u jeho nohou modlíme, jako viděl a slyšel apoštoly na břehu jezera Galilejského anebo v cituplných projevech u poslední večeře. Proč by tomu bylo jinak? Činí snad tu potíže otázka prostoru? Ale vždyť On je povýšen nad obyčejné zákony jeho! Anebo snad otázka zázraku? Ale vždyť zde se zrovna zázraky hromadí — a tento není o nic větší, nežli ostatní. Ale jak tím získává láska! Poněvadž totiž Ježíš Kristus dal nám svoji přítomnost skutečnou ve sv. Eucharistii jako náhradu za to, že nám nebylo dopřáno těšiti se ze skutečné přítomnosti ve světě při jeho vtělení, bylo třeba, aby obojí tato přítomnost co možná navzájem si byla podobna. Nuže a není nám blíže, když tento nepatrný závoj bude překážkou pouze našemu, ale nikoli jeho zraku? A když, místo aby byl odloučen od nás stavem fysické nevědomosti, které by ho jen vliv jeho vědění vlitého sprostiti dovedl — pravím, když bude moci zcela po lidsku stýkati se s námi okem svým, které nás vidí, uchem, které nás slyší, srdcem svým, které bije cítíc, že jsme mu na blízku?

To je také názor sv. Bonaventury, onoho velikého učitele, jež nazvali učitelem serafinským, poněvadž vše a zvláště srdce srdcem chápal. Jemu zdá se tak zřejmo, že Ježíš Kristus užívá svých tělesných smyslů ve sv. hostii, svých očí, uší, že to uvádí jako důkaz pro to, že tělo Ježíšovo jest pod závojem svátostným celé a úplné.¹⁾

Suarez, největší snad duch z druhého období scholastiky, je téhož mínění. „Lze bez obtíží předpokládati, že zevnější smysly Páně v nejsv. Svátosti, jeho oči, uši, božskou mocí právě tak jsou činny, jako když byl uprostřed svých apoštolů.“²⁾

Jiný veliký theolog, jesuita Lessius, vyslovuje ještě zřejměji totéž mínění. „Jest velice pravděpodobno, že Kristus ve sv. Eucharistii působením své moci božské vidí svým tělesným okem kněze i ostatní přítomné a že slyší jejich hlas. Poněvadž přebývá s námi Pán

¹⁾ Bonaventura, In 4^a distinct. XIX. art. 1. 2.

²⁾ Suarez, De Sacramentis LIII. 3.

Ježíš v této nejsv. Svátosti tělesně, sluší se, aby prostřednictvím tělesných smyslů svých s námi se stýkali mohl, a aby zde nebyl jako ve snách a mrtev.“¹⁾)

Uvedme ještě jednoho theologa, ježž možno zváti posledním scholastikem a jenž vždy velice pečlivě uvádí názory starších a středověkých škol. „Lze míti za to,“ dí tento učenec Viva, „že Pán náš Ježíš Kristus užívá očí zcela přirozeně, aby viděl oltář i jeho okolí. Jinak by byl podoben věci neživé nebo kusu kamene, což by bylo jeho nedůstojné.“²⁾)

Zakončemež krásným citátem učeného kardinála španělského Cienfuegosa. Věnoval větší část svého spisu „Vita abscondita“ důkazu, že Ježíš Kristus užívá v nejsv. Svátosti svých smyslů tělesných. „Tvrdím,“ praví tento učenec, „že Ježíš Kristus v nejsv. Svátosti upotřebuje svých smyslů. Ačkoli nerozhodují, děje-li se to přirozeně, či zázrakem, nebo přímým zasahováním moci Boží, tvrdím přece, že je to velice prospěšné, ba nutné, jak ke cti Pána Ježíše tu přítomného, tak tím více k našemu prospěchu i k uskutečnění oněch účelů, pro něž byla sv. Eucharistie ustanovena.“ Potom praví dále, „že Spasitel pozoruje nás svýma očima, slyší svýma ušima, poněvadž u věřících vzrůstá tím láska, důvěra i úcta k němu, vědí-li, že je vidí a slyší. Jejich obcování s ním stane se vroucnější, pečlivěji budou očišťovati své svědomí. Budou se více snažiti, aby ho hodně přijímali. Neboť mám-li na paměti, že z hostie zírá na mne Pán Ježíš svým okem tělesným a že slyší mé prosby, jež mu přednáším, jak vzrůstá víra má tou myšlenkou! Jak láska má se roznítí! A jak hluboká úcta mne plní úžasem a sladká útěcha splývá v srdce mé!“

Hle, taková je skutečná přítomnost Kristova pod závojem eucharistickým. Žádnému, ani nejbystřejšímu duchu ani za pomoci všech věd se nepodaří, aby zaplašil nadobro stíny, které halí toto hluboké tajemství. Avšak rovněž žádný rozum ani největšího odpůrce nenajde tu nikdy nějaké nemožnosti anebo nějakého

¹⁾ Lessius ap. Cienfuegos, Vita abscondita, disp. 2. lect. 1. 2.

²⁾ Viva, part. 7. disput. 4. 2. 7.

vnitřního odporu; není tu nic nemožného Všemohoucnosti, není nic, co by jako proudem samo neplynulo z hlubin Lásky nekonečné. Tak to říkala Anna de Gonzague, když se byla po mnohých poblouzeních k Bohu obrátila: „Je věru uvěřitelné, že Bůh, nekonečně milující, dává toho důkazy přiměřené nekonečné své moci i přiměřené nekonečné své lásce; a co jest přirozeno všemohoucnosti Boží, to patrně převyšuje naprosto všecku chápavost našeho nedostatečného rozumu. Od té doby, co ráčil mi vnuknouti, že jeho láska vlastně jest příčinou všeho toho, co věříme — od té doby přesvědčuje mne tato odpověď více nežli všechny knihy.“ — „V tom našla,“ pokračuje Bossuet, „rozluštění všech svých starých pochybností. Bůh miloval — tím je řečeno vše!“ „Učinil-li,“ říká si, takové divy, aby mi zjevil svoji lásku ve svém Vtělení, co neučiní teprve, aby ji ve sv. Eucharistii dovršil, aby se dal ne lidskému pokolení vůbec, nýbrž každé duši zvlášť? Uvěřme tedy se sv. Janem lásce Boží; víra bude nám sladkou, jestliže ji pojmem se stránky tak něžné a milé.“¹⁾

VI.

Víra v Eucharistii pojata „s této milé a něžné stránky“ nenalézá v ní téměř nic temného. Co temna rozptýlilo se a ubylo pod jasným pohledem rozumu a pravé vědy! A postavte tyto temné stránky Eucharistie tváří v tvář lásce a uvidíte, jak zmizí.

Jsou ovšem v tomto tajemství skutečné přítomnosti věci těžké a temné lidskému rozumu; ale tomu, kdo opravdu miluje, bylo by věru nemilé, kdyby jich nebylo; neboť víte-li k čemu slouží tyto potíže a nesnáze? Aby tu láska jeho mohla slaviti svůj triumf. Hledím na svatostánek: Jak jest jen možno, že Bůh jest zde? Tak miloval Bůh svět! Jak v tolika tisících hostí? Tak miloval Bůh svět! Jak v mém srdci? Tak miloval Bůh svět! Oh jaké blaho opakovati tu se zavřenýma očima: „Miluji tě, Bože můj — a věřím ti úplně!“

¹⁾ Bossuet, Oraison funèbre d' Anne de Gonzague.

A srdce netoliko že neví a nechápe, jak mohl Ježíš Kristus se uzavřít v Eucharistii k pobytu s námi — ale ono to ani vědět nechce, a velice by mu bylo nemilé, kdyby mu to někdo řekl, neboť kdyby to vědělo, bylo by tím připraveno o jednu z nejsladších a nejněžnějších slastí lásky. Jdu do tmavého podzemí: Jsa ještě dítětem chvěji se snad trochu. Ale dobrá má matka mne uchopí za ruku; můj ctihodný otec mi podá rámě. Oh s jakou radostí budu se nořit v ty podzemní temnoty na takových něžných oporách!

Ostatně — jak přichází Ježíš Kristus ke mně? Ve stavu velikého odříkání: zřiká se své slávy, moci zevnější, božské velebnosti. Nuž jaké blaho jíti k němu rovněž s odříkáním; jaká slast zřici se svých smyslů, svého rozumu, toho, na čem se zakládá moje lidská hrdost a pýcha! Aby mohl přijíti ke mně, všecek stal se takořka jen srdcem, jen pouhým srdcem. Jaké blaho, všecek se jen v srdce — v lásku přetvořit a tak k němu jít!

Hle, jak těžko pochopitelné a temné stránky Eucharistie, místo aby pravé lásce vadily, jen větším kouzlem a půvabem ji k sobě poutají.

VII.

Ale co mně mluvíte o nepochopitelnosti a neznázích? Pro toho, kdo miluje, jich vůbec není! Jakmile vyslovíme toto vznešené slovo, toneme v plném jasu světla.

Vy se divíte na příklad, že Ježíš Kristus chtěl býti skutečně přítomen v nejsv. Eucharistii, a já se přiznám, že pro toho, kdo nemiluje, je to nesmyslné, nemožné. Ale milujete-li, oh pak je to něco jiného. Já jsem jen ubohý, chladný a sobecký tvor! Avšak když miluji někoho, je mi to slastí býti u něho a s ním. A bolí mne, když ho mám opustit; a má-li ta nepřítomnost býti dlouhá, měla-li by býti na vždy, byla by to bolest nevýslovná. A vy nehcete pochopiti, že Ježíš Kristus, jenž přece miluje tisíckrát vroucněji nežli my, nechtěl se vzdáliti, ani odloučiti, ale na

vždy zůstatí s těmi, jež miluje!? Právě opak toho by byl pro mne nepochopitelný!

Vy se divíte, že Ježíš Kristus, chtěje přebývati s námi na zemi, nespokojil se s jediným místem pobytu, ale že chtěl býti na tisícerych místech, na tisícerych oltářích najednou. Divíte se tomu? Toť ani nikoho nemilujete! Jsi otcem, myslím, jsi matkou. Bůh dal vám čtyři, pět dítek. Jako mladé olivy vyrůstají kolem vás, aby jednou byly záštitou vašeho stáří. Tu najednou — nevím jaký vítr zavěje a zanes vám je do všech koutů světa. Rcete, nebolí vás to? A nechtěli byste býti u všech a u každého? Ty ubohá matko jdeš a jsi jeden měsíc u jednoho, druhý pobudeš u druhého a chceš aspoň tak své srdce trochu upokojiti. Ale což kdyby tyto milé děti vás potřebovaly všecky najednou, současně; kdybyste věděli, že jsou zarmouceny a nemocny; kdyby v tutéž hodinu umíraly a ještě posledním svým pohledem vás hledaly — rcete, nebylo by to pro vás trpkou mukou, že se nemůžete rozdělití ve dvě, ve čtvero, v desatero, abyste mohli býti všude, kde vaše milované děti trpí? Nuž a hle! Co vy byste si přáli učiniti, to učinil Bůh: Bůh, jenž jest otec, Bůh, jenž má dítky své všude, Bůh, jenž nemá pouze srdce a v něm nemožné tužby jako my, ale i bezmeznou moc, aby je uskutečnil! Oh nerouhejte se zázraku skutečné přítomnosti rozšířené na všecky duše! Je to největší vynález božské lásky! Vy sami byste ji uskutečnili, kdybyste k tomu moci měli!

Vy se divíte, že Ježíš Kristus, chtěje zůstávati s lidmi, neponechal si aspoň svoji velebnost, svůj majestát božský, a že se ponižil. Ach dovolte mi, abych vám to přímo řekl: velebnost, majestát hodí se k obcování s těmi, kterých nemilujeme. Znáte asi onu příhodu ze života Jindřicha IV. Hrál si právě se svými dětmi, když mu hlásili vyslance republiky benátské. Dal je uvéstí. A ještě ani zcela se nezvedl s koberce, na němž s dětmi po dětsku si hrál, když upozoroval na tváři vyslanců podiv, jehož už včas nedovedli zakrýti. „Ach,“ pravil král, „je vidět, že nejste otci!“ — Než Bůh jest otec, a proto odložil svoji velebnost a svůj majestát, abychom se mohli blížiti k němu prostě,

důvěrně, jako se blíží děti i k nejvznešenějšímu hodnostáři, je-li to jejich otec.

Vy se divíte, že Ježíš Kristus podstoupiv utrpení a smrt za nás ještě chtěl zvěčnit tuto oběť a zůstat v Eucharistii na vždy ve stavu oběti. — Pak nevíte, jaké blaho je trpět a umírat za ty, jež milujeme. Není nic vznešenějšího na zemi! Jedině — žel nedostatečnosti lidské — že toto blaho není trvalé. Když jsme totiž obětovali svůj čas, svůj statek, svoji duši, můžeme sice dát ještě život svůj — ale když jsme ten dali — jsme u konce — nemůžeme pro miláčky své učiniti již ničeho. Jedinou spásou by bylo, kdybychom život svůj obětovati mohli tisíckrát, kdybychom jej mohli za ně znova a znova dávat. „Trpět, stále trpět a nikdy ne umřít!“ Veliké slovo, jež vyšlo druhdy ze srdce ženy-světky! Nelze si pomysleti vznešenějšího nežli toto jediné: „Umírat, stále umírat a po tisícové smrti znova umírat!“ Ale toto mohl pronést jediný Bůh — a on z něho učinil jaksi střed, jaksi srdce svaté Eucharistie, aby byl vzorem naším v lásce jako ve všem ostatním.

Vy se divíte, že Ježíš Kristus jest v Eucharistii přítomen ve způsobě, v níž ho můžeme požívat, jej u sebe přijímat, jím se živiti! Tomu se divíte?! Avšak ne, tomu byste se neměli diviti! „Kdož neví,“ dí Bossuet svým smělym slovem, „kdož neví, že ve vášnivém opojení lásky své člověk láskou se sytí, ji takorůzka hltá, s ní všemi způsoby splynouti by chtěl, a — jak básník dí — i zuby by ji uchvátil, aby se jí živil, s ní splynul, s ní žil? Co jest vášní a bezmocí u lásky tělesné, jest skutečností a moudrostí u lásky Ježíšovy. „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé: jezte, požívejte, ne snad kousek, ne snad jen část — celého!“¹⁾ Tímto citem lásky byla vedena druhdy ona žena, matka, dcera, bolestí opojená, která vidouc staříčkého otce svého klesati vysílením, odhalila srdnatě svůj prs a napojila jej svým mlékem. A tentýž cit lásky je to, jenž ozařuje svým jasem vzne-

¹⁾ Bossuet, Méditation sur l'Évangile, La Cène, 1e partie, § XXIV.

šeným onu ponurou epizodu ze života Ugolinova — o níž jsem se jinde zmínil;¹⁾ jak ony jeho děti samy vysílením se vlekouce padají u nohou otce hlady zmírajícího, a nabízejíce mu své rámě dí: Otče, pojez, pojez nás!

Hle, jaká jest svatá Eucharistie! Vezměte všechny city lidského srdce; spojte je, směste je spolu — a dostanete obraz této božské svátosti. Chápu ovšem, že ten, kdo nemiluje, jí nijak nepochopí. Avšak když člověk miluje a vidí, co Ježíš Kristus učinil, aby své srdce upokojil, jak toho docílil tím, že všechny tužby jeho, všechny vzněty vznešených citů jeho spojil v jedno, je stěsnal v jediný projev a je na vždy trvalými učinil — oh, tu by člověk žárlivostí zemřel!

¹⁾ Autor míní zde III. díl svého díla *Christianisme et les temps présents*, str. 344, kde tuto epizodu podrobněji líčí. (Pozn. překl.)

Kapitola sedmá.

Svatý stůl.

Chci pokračovati ve své rozpravě o největším ze všech křesťanských tajemství, o tajemství eucharistickém. Až dosud prohlíželi jsme zkoumavě pouze vchod, nyní je třeba sestoupiti až do hlubin. A hlubiny tajemství eucharistického nezáleží ve skutečné přítomnosti Ježíše Krista na oltáři, nýbrž v požívání přesvátého těla a krve jeho. Jest zde sice Kristus Ježíš, ale proto, aby byl požíván, aby nám jako pokrm duší našich skýtal života božského, jehož potřebujeme.

To nám důrazně hlásají slova častěji již zmíněná, jimiž Kristus Eucharistii zaslíbil i ustanovil, to hlásají i okolnosti, za kterých slova ta pronesl, ano i hmota chleba a vína, kteréž si vyvolil za závoj, jímž by se zde pokryl. To vyjadřuje neméně jasně i celá bohatá řada jmen, jimiž toto tajemství od dob katakomb bylo nazýváno. Nazývali je: stůl Páně, stůl tajemný, stůl svatý,¹⁾ hostina božská,²⁾ chléb Boží, chléb Páně,³⁾ chléb nebeský, chléb nadzemský,⁴⁾ kalich života, kalich

¹⁾ Hippolyt. in Proverb. IX., 1. Theod. in I. Corinth. XI. 20. Euseb. Demonst. Evang. I., 10. Cyrill, De ador. spirit. et veritat. I. III. Chrysost. in S. Lucam, No. II.

²⁾ Chrysost. in I. Corinth. Homil. XXVII.

³⁾ Ignat. Eph. No. V. Origen. in Matth. XIV. Hieronym. in Tit. II. 14.

⁴⁾ Tertull. in Orat. c. 1.

spasení,¹⁾ přesvaté tělo Kristovo,²⁾ drahá krev, krev Kristova,³⁾ spojení, svaté spojení, přijímání, stůl sv. přijímání⁴⁾ a tisícerými jinými jmény, kteréž vyslovují tutéž představu.

Smím si troufati svým badáním na to, co hlubokého smyslu se skrývá pod tolika jmény?

I.

Svatý stůl! Jsou stoly milé, na něž prostírá láska přátelská a jež koření radost rodinná. Jsou stoly přepychu, stoly královské, k nimž se zasedá s úctou k důstojnosti hostitelově. A konečně, vzácnější nade všechny tyto je stůl svatý, hostina posvátná, — *sacrum convivium*, k níž se neseďá, k níž se kleká; k níž jest se blížiti s rukama sepiatýma, očima sklopenýma, se srdcem věrou a láskou bijícím, poněvadž svatý a božský je pokrm, jenž se nám zde podává. O *sacrum convivium*, in quo Christus sumitur!

A proč jest tento svatý stůl, a na tom stole svatém proč podává se onen pokrm božský? Protože žádný život se neudrží jiným způsobem leč výživou. A proto má každá bytost živoucí potřebu potravy, a to potravy přiměřené své přirozené povaze. Nuž, a my máme do sebe cosi božského — tož božského nám bylo třeba pokrmu. Mohl nás sice Bůh stvořiti jinak, ale jakmile nám na křtu svatém dal božský život, pak nám musil připravit božský pokrm.

Věda zanáší se právě nyní rozborem tělesné výživy lidské, a nalézá v ní divy, které ji naplňují úžasem. Ukazuje nám, jak obilí a réva, tyto dva hlavní živitelé vzdělaného člověka, jakýmsi neklamným, neomylným pudem vyhledávají a vybírají v půdě ony součástky a látky, jež jsou životu našemu potřebny: zde ony, kterých potřebují naše kosti, onde ty, kterých

¹⁾ Basil. in Spirit. s. cap. XXVII. Constit. Apost. VIII. 13.

²⁾ Origen. adv. Cels. VIII. 33. Constit. Apost. II. 57., II. 33. VIII. 14., Tertul. Pud. IX. Cyprian. Epist. X. etc.

³⁾ Hippolyt. in Proverb. IX. 1. Constit. Apost. VIII. 13.

⁴⁾ Dion. Hierarch. Eccles. cap. III 11. Joan. Damasc. Orth. fid. III. 13.

vyžadují pro sebe naše nervy, a jinde opět ony, kterých je potřebí naší krvi; a když tyto látky tak podivuhodně ze země byly vytaženy, věda opět nám ukáže, jak se spolu směšují v poměru dokonalém, v dávkách daleko přesnějších a lépe odvážených, nežli by to lékař dovedl — a jak požitý opět se v nás rozlučují a nikdy si ani své cesty, ani své míry nepopletou. Tato pozorování konaná na tělesné výživě lidské jistě že budou mít pro trpělivé pozorovatele ještě jiné podivuhodné zjevy. — Než jestliže takové divné věci činí Bůh, aby živil tento tělesný, křehký, pomíjející život, budete se diviti, že učinil ještě větší divy, aby udržoval život božský? Jestliže jaksi duši a rozumem nadal ony byliny, aby uměly vyhledati v zemi, čeho je tělu potřebí, kam půjde hledat člověk, čeho je potřebí jeho duši? Dejte mu rozkoše, statky, hodnosti a cti — co je to pro nesmrtelnou duši? Otevřte mu všechny vědy světa, všechna tajemství vesmíru a vynálezy nejúžasnější — to vše není ničím pro duši po pravdě hladovící. Jedině Bůh stojí na výši jejich tužeb. A proto tedy řekl nám Ježíš Kristus jednoho dne: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé. A s mým tělem a krví je to zároveň duše má s božstvím spojená. Bohové jste — mým božstvím se tedy živte!“

Nestačí však toliko, že jest výživa přiměřena přirozené povaze tělesné, nýbrž je potřebí ještě, aby byla vhodná pro každý jednotlivý stav, v němž tato přirozená povaha tělesná se skutečně nalézati může: pro stav sesláblosti, mdloby i nemoci. A tu právě se jeví umění velikých lékařů: oni dovedou napravit, co špatná výživa v tělesné soustavě poškodila. Znal jsem muže, jenž byl v léčení slovutného lékaře. Byl od narození stížen křivicí a skrofulosou. Ale lékař obnovil téměř všechno jeho tělo. Dovedl jej až skoro do osmdesáti let plných statnosti a síly. „Rci mi, co jíš, a já ti povím co jsi.“ Veliká zásada lékařského umění! A nuže — z té příčiny, když Ježíš Kristus se nám chtěl dáti za pokrm, nedal se nám v onom stavu, v jakém se ukázal na hoře Tábor, ani v onom, v jakém z mrtvých vstal a na nebesa vstoupil. Což bychom byli dělali s tímto pokrmem oslaveným, co bychom byli dělali

s ním my ubozí a nízcí? Ba co bychom byli z něho měli i když jsme bohatí, šťastní — šťastní — jen zdánlivě šťastní, za to však v hloubi nitra svého tak často zranění, uštvání, životem zdrcení? Avšak pohledte na Eucharistii: tělo jest zde odloučeno od krve, ne ovšem skutečně, pouze zdánlivě, aby nám to připomnělo, že i On byl štván, zdrcen, zraněn jako my. Hlava trním věnčena, tělo rána na ráně, tak že naše tělo nikdy tak zbito nebude. A abychom dobře pochopili, jak tento božský pokrm se hodí pro tento stav našeho pozemského žití, proto řekl Ježíš Kristus: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé, které se za vás vydává, které se za vás láme. Vezměte a pijte — totoť jest krev má, která se za vás vylévá.“

Ach v pravdě! Hody, které nám Ježíš Kristus připravuje, podobají se hodům pelikánovým.

Pie pelicane
Jesu Domine!

Hledaje rozhlížel se kolkolem. Celou zemi prohledal. Co by jen dal dětem svým, aby v nich život zachoval? Nenašel ničeho, co by se jim hodilo, nic, co by bylo dosti vznešeného pro duši nesmrtelnou, nic, co by bylo dosti sladkého pro duši zdrcenou a zraněnou; i zbodl vlastní svoji hrud', otevřel i srdce své a řekl: Vezměte a jezte! Vezměte a pijte! Já jediný jsem dosti vznešený, já jediný jsem trpěl dost, abych vám mohl býti pokrmem.

V dalším svém badání o výživě těla lidského zporovala věda ještě jiné podivné věci. — Bud'te si hrdi jak chcete, lidé, na svého ducha! Váš rozum by pohasl, kdyby tato tělesná potrava, ta nízká, ta bídná potrava neosvěžovala čas od času toho světla rozumového a jeho jasu, když umdlévají a pohasínají. Ba jsou pokrmy zvláštní, jichž vliv jde ještě dál, pokrmy, které nám netoliko dávají sílu a zdatnost, ale pokrmy, které plodí, abych tak řekl, veselí v naší duši, bystří ducha, dodávají živosti naší obraznosti a tolik světla a nadšení vlévají v nás, že bychom málem věřili

ve své nadání. Nuže — a jestliže již pouhé látky pozemské jsou s to, aby v nás takové změny provedly, co říci teprve o božském těle Pána našeho Ježíše Krista, jež se podstatně s duší naší spojuje?

Než ačkoliv ona výživná šťáva Bohem do tělesných pokrmů vložená stoupá v člověku tak vysoko, přece je jedna oblast, do níž nevnikne: oblast povinnosti, ctnosti, pokory, čistoty a opovrhování světem — oblast to, bohužel, do níž naproti tomu vniká často únava, skleslost, malomyslnost, a proto potřebuje býti osvěžována, posilována, udržována pokrmem božským. Proto tedy řekl opět Ježíš Kristus: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé; vezměte a pijte, totoť jest krev má. Jako se obyčejná potravina namáčí do vzácné tekutiny, tak já jsem nořil tělo a krev svou třicet let v pokoru, poslušnost a čistotu. Vezměte a jezte — a budete čisti, cudni, svati, láskou k Bohu i k lidem rozníceni jako Onen, jenž chce býti vašim pokrmem.“

Hle, co působí sv. Eucharistie! Co mně na to ještě dovedete říci, co by mne uraziti a v mé víře zviklati mohlo? Věřím v božskou součást své bytosti, jako vy věříte v součást její nižší. Požívám tělo Ježíše Krista, jako vy jíte plodiny země. Piji jeho předrahou krev, jako vy pijete čistou vodu horskou nebo víno z horských strání. Bez Eucharistie přirozené nebyli byste lidmi — jako my bez Eucharistie nadpřirozené nebyli bychom křesťany. Nedovedu vám vysvětliti, jak svaté přijímání vlévá do duše ctnost a čistotu — než chápete vy také, jak několika zrny obilí, několika kapkami vína znovu se zbystří, znovu se zjasní váš duch? A já tvrdím, že nevyslovíte proti mé výživě svátostné ani jediné námitky, kterou bych nemohl obrátiti proti vaší výživě tělesné.

Oh ano, Pane Ježíši, žiji z Tebe, jako žije člověk z přírody. Či spíše, poněvadž mám dvojí stránku v sobě, žiji z Tebe i z přírody zároveň. Živím se ze země a živím se z nebe dle onoho slova prorokova „Navrátí se prach (tělo) do země své, odkud byl a duch navrátí se k Bohu, kterýž jej dal.“ (Eccl 12, 7.)

II.

Osmnácté století myslelo, že našlo námitku, již nelze vyvrátiti. Řeklo: Jísti Boha — toť nízká, nechutná představa! Ach ne, toť právě vznešené!

Jísti — již samo o sobě má vznešený význam. Jísti — toť je tolik jako přiznávati, že při veškeré svojí pýše nejsme nic; že nemáme života v sobě, že život náš dvakrát, třikrát za den chabne. Jísti — toť je tolik jako vyznávati nejprvnější a nejzákladnější pravdu, že jsme pouhými tvory, pomíjejícími, křehkými tvory, a že nejsme rovni Bohu, jenž není vůbec. Ale B o h a jísti, jak je daleko vznešenější! Toť znamená tolik jako hlásati, že jsme větší nežli celý svět, poněvadž na celé širé a tak žírné zemi nenalézáme potravu, která by se nám hodila. Kdybychom byli bytostmi pouze pozemskými, země by nás vyživila — ale poněvadž je nám potřebí potravu božské, jistě je božský život v nás.

Ostatně nikdy by nebyli vyslovili na zdař Bůh této námitky, kdyby si byli všimnuli celkového plánu tvorstva. Vždyť Bůh, chtěje jednoho dne požívání sv. Eucharistie uložit lidem za zákon, uspořádal na základě zákona požívání celý svět; určil každé říši tvorstva požívání a přeměňování za jediný prostředek výživy — a na vrchol, jako korunu svého božského díla, postavil tajemné požívání eucharistické, — tak že vždy a všude je pravidlem, že nikde není života, nikde není jeho trvání, nikde vzrůstu, nikde přechodu, přeměny a povznesení z jedné říše tvorstva do druhé, leč požíváním.

Což je nižšího nežli prst, hlína, bláto. A přece tyto nejnižší bytosti chovají v sobě výživné látky a šťávy, jež tajuplně zpracovávají. Uchopí, zmocní se jich rostlina a přetvoří je v sebe. A hle, tak prst, bláto stává se součástí rostliny a povznáší se k vyššímu stupni života rostlinného.

Rostlina vzrůstá, rozvíjí se v květy, plody a vůni. Té opět zmocní se živočich a přeměňuje ji ve svoji podstatu, povznáší ji k životu vyššímu, životu citlivému.

Živočich opět slouží k výživě člověka: stává se požíváním a strávením součástí podstaty lidské a bývá tím povznášen k účastenství na životě lidském.

Zbývá tedy, aby i člověk sám opět mohl postoupiti výše a přepodstatniti se v Boha. A to působí sv. Eucharistie. Člověk požívá tělo a krev Ježíše Krista. Neproměňuje jich však ve svou podstatu, nýbrž proměňuje se sám a přizpůsobuje se jim — to podle onoho zákona, o němž se zmiňuje již Origenes,¹⁾ je-li pokrm, jejž požíváme, nižšího řádu nežli my, přetvořujeme jej my v sebe; je-li však vyššího řádu, přetvořuje a přizpůsobuje opět on nás k sobě. A to právě se děje zde. Člověk nemění těla Kristova v přirozenost svou, ale bývá přetvářen sám v přirozenost těla Ježíše Krista.

III.

Člověk tedy potřebuje pokrmu ke svému životu, a to pokrmu přiměřeného přirozené povaze své. Než jak běře tento pokrm? Kterými úkony jej lze „vtělovati“ — abych tak řekl. Dvěma hlavními úkony: vdechováním a assimilací či spodobováním. My vdechujeme podstatu jinou, cizí, plnou života, a pak, když jest v nás, pak druhým, naprosto tajemným úkonem utváříme z onoho cizího a svého života život jeden jediný. Jak je to možné? Toť tajemství i v životě tělesném — čím spíše v životě božském. Jak může jen Ježíš Kristus svatým přijímáním vejíti v nás? Nevíme. Jak vyšel Ježíš Kristus jako dítě ze života blahoslavené Matky své Marie Panny? Církev odpovídá: Jako vychází paprsek ze slunce, ničeho neporušuje, ničeho neposkvřňuje. Jak vešel Ježíš Kristus po svém zmrtvýchvstání při zavřených dveřích a oknech do večeřadla, v němž byli apoštolové pohromadě? Týmž způsobem, jako paprsek světla, jenž ani stopy nezanechává. Jak vniká světlo v naše domy naprosto neprodyšně uzavřené? Jak projde blesk zdí sto stop tlustou a nevyrazí z ní ani kamene? A přece co je elektrina, co světlo proti tělu oslavenému? Ani prvky nejjednodušší

¹⁾ Origenes, Comment. in Ioan., cap. VI.

nemohou poskytnouti o tom přibližné představy. Chceme-li něco o tom vytušiti, musíme jíti ještě výš — až k duši, až k duchu. Jejich pohyblivost, jejich pronikavost má tělo oslavené. A což teprve tělo Pána našeho Ježíše Krista, to tělo, které je takoruka králem mezi těly oslavenými?

Byl tu ještě před chvílí přede mnou, na oltáři, zahalen závojem svátostným. Klečel jsem opodál; — nyní jest ve mně! Jak tam vešel? Nevím. Co prolomil, aby se tam dostal? Nic. Neprolomil klenby mé hrudi, jako neprolomil stěn síně, v níž byli uzavřeni apoštolové. Když tenkrát vešel mezi ně, řekl jim: „Dotkněte se mých nohou a rukou a vizte, že nejsem duch“ — a pak vyšel beze stopy při dveřích i oknech zavřených. Hle, takovým způsobem vchází i v srdce mé ve sv. přijímání.

Avšak nevím li, jak vchází, vím aspoň přesně kdy, v kterou chvíli. Ta malá hostie jest znamením jeho božského příchodu v mé srdce. Ta mně praví: „Připrav se a klaněj se — hle, tu přichází.“

IV.

Potom začíná znenáhla přeměna pokrmu v nás, již zoveme spodobováním či assimilací. Než kdo je vystihne? Není totiž dosti, že Ježíš Kristus vchází v naše nitro, je potřebí, aby se i spojil s námi. A on se skutečně spojuje — než pokud až, jakým způsobem? Pokusme se říci několik slov o tom.

Různým způsobem mohou se dvě bytosti spojit. Který tedy vyvolil Ježíš Kristus?

První způsob jest spojení osobní. Dvě bytosti splývají v jednu osobu. Ale to bylo příliš pro nás — neboť pak by člověk nebyl již člověkem.

Druhý způsob jest spojení mravní — spojení dvou přátel láskou přátelskou. Ale to bylo opět málo.

Konečně jest ještě třetí způsob spojení — o němž bych si jinak sotva troufal mluvit — spojení pokrmu s osobou, která se jím živí. Vezmete chléb — požijete ho — spojí se s vámi. Okamžik jen a již to není chléb, je to tělo, je to krev vaše — je to součást vaší

podstaty — vy jste to. A hle! Toť onen způsob spojení, jež Ježíš Kristus vyvolil. Skryl se ve sv. Eucharistii v podobě pokrmu.

Pokrm je to, co určil Bůh k tomu, abychom to požívali. Býti požívánu, to jest podstatný účel pokrmu, toť důvod všech jeho vlastností, jeho vábnosti, jeho chuti, jeho bytí vůbec — v tom, abych po lidsku o něm mluvil — záleží jeho blaho a štěstí.

Sv. Pavel totiž, jehož veliké výmluvnosti všecka příroda oživena býti se zdála, dí, že „všecko stvoření lká a jako ku porodu pracuje, očekávajíc zjevení synů Božích“.¹⁾ — Nuž a já — dovolíte-li mi podobnou smělou řeč, řekl bych, že všechny věci, jež určil Bůh za pokrm, také tak očekávají a netrpělivě očekávají, aby byly požívány. Ó kdybyste tedy věděli, jak se radují, když člověk je k ústům podává a ony vidí, že konečně docházejí cíle, k němuž je Bůh určil; a když vnikly až do útrob našich, jak rády se ničí ve prospěch náš! Jak trhají svoji zevnější slupku, svůj obal, aby životní síla v nich ukrytá vyprchala a ony ji zanést mohly až ve vlastní střed, v srdce člověka. Touto prací se úplně vysilují a na konec „hynou“ vzdychající jaksi, že nemají více životní síly, aby nám ji sdělit mohly — šťastny pak na druhé straně, že vyplnily svůj úkol, že naplnily své veliké, posvátné a vznešené určení — udržovati totiž život v srdci člověka.

A takovým právě pokrmem chtěl býti a jest skutečně Ježíš Kristus ve svaté Eucharistii, pouze s tím rozdílem, že mluvě o pokrmech a potravinách tělesných připisoval jsem jim city, jichž schopny nejsou, city však, jimiž Ježíš Kristus — náš pokrm v nejsv. Svátosti — skutečně jest oživen, vylíčiti nedovedu. Vy se mu zde klaníte — dobře jest. Navštěvujete ho; — toť ještě lépe; milujete-li ho — je to zvlášť chvály hodno. Avšak nepřijímáte-li ho — co je to vše platno? Vždyť k tomu je zde právě, aby byl přijmán! „Vezměte,“ volá k vám, „vezměte a jezte, totoť jest tělo mé.“ S jakou netrpělivostí na to čeká! Hle! Svíce na oltáři již se rozsvěcují. Jaké blaho —

¹⁾ Řím. 8, 22.

dočká se tedy již přece přijímání od někoho! Skutečně: okamžik sv. přijímání nadchází — ó jak zaplesá, když slyší skřípat klíč ve dvířkách svatostánku a jeho vězení se otvírá! Nemůže se ani udržet — kněz jakoby si mu nepočínal dosti rychle — často s hostií uniká mu z rukou, spěchá, letí, kvapí, aby byl přijat a požit. A když konečně jest u cíle — na rtech člověka, když sestupuje po tajemných, jenom Bohu samému známých cestách, až v samo životní ohnisko člověka, co tam činí? Skončil tím život svůj jako pokrm? Jest na dále nečinný? On a nečinný! On oheň! Láska! Pokrm božský! Oh nikoli — tu právě nadchází chvíle, kdy slaviti chce své triumfy! Jak tříští ten svůj zevnější obal! Jak trhá svůj svátostný závoj! Pryč s ním! Nemá ho potřeby více! Je v srdci těch, kteří ho milují, kteří touží po něm — nuž spojuje se s nimi, přetváří je v Sebe. On a oni prostupují, pronikají se navzájem: Tu in me et ego in te — ty ve mně a já v Tobě. Nebe by to bylo, kdyby nebe na zemi možno bylo!

Než na neštěstí — to vše jest jen jako záblesk. Neboť svaté způsoby se stráví a skutečná přítomnost přestává s nimi, Ježíš jakoby v nás znova duši vydechl. Avšak zmíraje takto v nás zanechává nám pokoj — pokoj tak hluboký a božský, že nemůže pocházeti jistě od nikoho jiného, leč od něho.

V.

Než ani tohle vše není ještě celé tajemství posvátné Eucharistie. Musíme vystoupiti ještě výš.

Všimnuli jste si již někdy, že církev přidala ke konsekrčním slovům Kristovým jedno slovo plné vznešeného smyslu?

Ježíš Kristus totiž řekl: „Vezměte a jezte — totoť jest tělo mé. Vezměte a pijte, totoť jest krev má nového zákona, kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“¹⁾

¹⁾ Mat. 26, 28.

Církev pak opakuje u oltáře tatáž slova. Ale potom, najednou jako v úžasu nad tím, co právě vyřkla, přerušuje tato slova slovem svým: „Vezměte a jezte — totoť jest tělo mé. Vezměte a pijte — totoť jest krev má nového zákona — **tajemství víry** — kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“

Budeme si moci troufat vystopovati ony myšlenky, které církev pohnuly k onomu zvláštnímu vloženému slovu — tajemství víry — *mysterium fidei*?

Přistupme k oltáři ve chvíli, kdy se kněz právě u něho objevil. Svíce planou, v posvátném tichu modlí se lid. Tu najednou, v určitý okamžik, kněz sklání se na oltář v nejhlubší zbožnosti jakoby zdrcen tíhou oné chvíle. Zticha, tak tiše, že ani dítě u nohou jeho klečící neslyší, pronáší svaté slovo; ale to slovo vyzní jako mocný výkřik do výšin nebes. A hned, rychlostí elektrické jiskry, rychlostí tisíckrát větší nežli duch sneslo se — a hle! — jest zde již tělo Ježíše Krista: *Corpus Domini nostri Jesu Christi*. A poněvadž toto tělo Kristovo jest tělo živé, tělo vzkříšené, tělo oslavené, je s ním i božská krev Páně, která proudí jeho žilami a buší v jeho srdci: *Sanguis Domini nostri Jesu Christi*.

A hned teď chtěl bych vás již zastaviti a ptáti se vás: „Chápete již toto veliké tajemství víry — *mysterium fidei*?“ — Neboť jaké že jest to tělo? Jaká že krev? Co že to budeme přijímat? Co je to? Je to osoba lidská? Nikoli! Nýbrž přirozenost lidská — tedy vaše, moje, vašich přátel, vašich nepřátel — to, co jest nám všem společné. A vy ji hodláte právě vložiti na své rty, spojití ji se svým srdcem celou bez výjimky, bez výhrady. Nahlížíte, proč Ježíš Kristus řekl: „Máš-li co proti bratru svému, zanech svatého stolu a jdi a smíř se prve s bratrem svým?! Neboť chovati myšlenky hněvu a zášti při tajemném stolu jednoty a lásky, je pravou protivou tohoto stolu a svatokrádeží.“

A v jakém stavu podává se nám zde tato lidská přirozenost? Jako roztržena, rozlomena; tělo odtrženo od krve aspoň zdánlivě, aby tím více došlo srdce naše i aby nám připomenulo, jak všude na všech

stranách jest lidská přirozenost ve stavu zbědovaném. Ach, dovolte mi pohleděti výše nad útrapy jednotlivců a jednotlivých rodin — a nechte mne plakati — plakati nad krví, která teče v Tongkingu, v Egyptě, v Tunisu; nad Francií, která ještě si nezacelila rány své potupné války se sousedním národem, ani jízvy své odporne kommunity; nad Irskem, které zmírá hladu; nad Polskou, která chropí v posledním tažení; nad Anglií a Rusií, těmito velikány, kteří se chvějí před dynamitem a dýkou. Všude je vidět tělo odtrženo od krve — všude je člověčenství křižováno, ale já se neodvážím je litovati, neboť není-li na kříži, jest v potupě a hanbě. A proto tedy vzal Ježíš Kristus tuto přirozenost lidskou, zbědovanou, zbitou, abychom před účastenstvím na slastech božství měli dříve účast v bolestech člověčenství, a aby láska k lidem byla nevyhnutelnou cestou k lásce Boží.

Je to již vše? Oh nikoli! Církev mne učí, že s tělem a krví přijímám i duši Ježíše Krista. Ovšem — čekal jsem to. Vždyť tělo a krev Boží — jest sice mnoho — ale není dosti. Tvrdím směle, že by mně to nijak stačiti nemohlo. Chtěl bych sice zlíbat nohy Ježíšovy jako Magdalena, spočinouti na jeho srdci jako Jan, ale s tou podmínkou, že se mi dostane i jeho duše. Vždyť mám duši — a moje radost nebude nikdy úplná a celá, není-li to radost z jiné duše. Nuž a hle — zde blíží se k nám jedna, nejkrásnější, nejšlechetnější, nejčistší, nejvznešenější ze všech duší. Co by se asi stalo, kdybychom byli méně chladni a upiati? Kdybychom jí otevřeli srdce svoje dokořán? Vlila by v ně všecku svoji ušlechtilost, lásku a vznešenost! Odtrhla by je od věcí všedních a nízkých a povznesla by nás s sebou k výšinám.

Avšak i toto jest pouze počátek tajemství. Tato duše tak krásná, vznešená a veliká je totiž spojena s druhou osobou z božské Trojice — s věčným Slovem: a to netoliko poutem přátelství jako mezi lidmi zde na světě; ani poutem svatosti a věčné slávy jako mezi vyvolenci na nebi. Nýbrž je s ním sjednocena spojením tak úzkým a neobyčejným, že věčné Slovo a tato duše přesvatá tvoří pouze jednu a tutéž Osobu.

A tak následkem toho — poněvadž přijímaje tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista, přijímám s nimi zároveň jeho duši, patrně přijímám též současně Slovo, druhou osobu z nejsv. Trojice. Jak se to jen může dít? Že ty stěny duše mé se nezbortí pod žárem onoho nebeského ohně — věru nechápu! *Mysterium fidei!*

A nyní blížíme se již k vrcholu — a abychom ho dostoupiti mohli, hleďme pochopiti především toto: Základní jedna věta theologie praví, že ve všech oněch úkonech svobodných, které Bůh působí, abychom tak řekli, mimo sebe, na venek — *ad extra* — jak říkají theologové — pravím — ve všech těch úkonech, kde působí jedna osoba z nejsvětější Trojice, tam nutně působí i obě druhé. Následkem toho, poněvadž pod způsoby svátostnými jest v pravdě přítomno božské Slovo, druhá božská osoba, je tam i Otec, i Duch sv., to jest, celá božská Trojice.

Než tři božské osoby nepůsobí pouze tyto úkony na venek — *ad extra*; jsou i úkony jiné, v nichž záleží jejich bytnost božská, úkony věčné, nutné, ve kterých nikdy ustati nemohou: Otec od věčnosti plodí Syna; z Otce i Syna odvěčně vychází svatý Duch. Jako neměly tyto úkony počátku, nemohou míti ani konce, ani přestávky. A proto pomyslí-li, že v okamžiku, kdy posvátné způsoby chvějí se v mé hrudi, dějí se také zároveň ony nevýslovné úkony, na něž patřiti budeme po celou věčnost; řeknu-li si, že i v mém srdci Otec plodí Syna a z Otce i Syna vychází Duch svatý, a že mé srdce je jaksi jevištěm, svatostánkem, v němž tyto vznešené a nevýslovné úkony se odehrávají — tu padám na kolena pln pohnutí a zanícení. Ó Svátosti božská, slastí bych jistě bez sebe byl, kdyby mně Bůh dal dosti rozumu, abych pronikl až na dnu divů Tvých!

Obsah.

Str.

O s v. z p o v ě d i.

Kapitola I.: Božský původ sv. zpovědi	7
Kapitola II.: Vnitřní stavba sv. zpovědi	38
Kapitola III.: Božské účinky sv. zpovědi	52

O n e j s v. E u c h a r i s t i i.

Kapitola IV.: První tvůrčí slovo	67
Kapitola V.: Druhé tvůrčí slovo	78
Kapitola VI.: Světlá stránka nepochopitelnosti nejsv. Eucharistie .	86
Kapitola VII.: Svatý stůl	103
